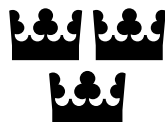

Rikets styrelse

1

Förslag till statens budget för 2018

Rikets styrelse

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	7
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	13
2.1 Omfattning.....	13
2.2 Utgiftsutveckling	13
2.3 Mål för utgiftsområdet.....	15
2.4 Resultatredovisning.....	15
2.5 Politikens inriktning	15
3 Statschefen	17
3.1 Budgetförslag.....	17
3.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	17
4 Riksdagen och Riksdagens ombudsmän	21
4.1 Utgångspunkt för Riksdagsförvaltningens verksamhet	21
4.2 Resultatredovisning.....	22
4.2.1 Resultat.....	22
4.2.2 Analys och slutsatser	22
4.3 Revisionens iakttagelser	23
4.4 Budgetförslag.....	23
4.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	23
4.4.2 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	24
4.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	26
4.4.4 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO).....	30
5 Sametinget och samepolitiken	33
5.1 Omfattning.....	33
5.2 Utgiftsutveckling	33
5.3 Mål.....	33
5.4 Resultatredovisning.....	33
5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	33
5.4.2 Resultat.....	34
5.4.3 Analys och slutsatser	36

	5.4.4	Årlig revision	36
5.5		Politikens inriktning.....	37
5.6		Budgetförslag	37
	5.6.1	3:1 Sametinget	37
6		Regeringskansliet m.m.....	39
	6.1	Budgetförslag	39
	6.1.1	4:1 Regeringskansliet m.m.....	39
7		Länsstyrelserna.....	43
	7.1	Omfattning	43
	7.2	Utgiftsutveckling.....	43
	7.3	Mål.....	43
	7.4	Resultatredovisning.....	43
	7.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	44
	7.4.2	Resultat	44
	7.4.3	Analys och slutsatser.....	45
	7.5	Den årliga revisionens iakttagelser	45
	7.6	Politikens inriktning.....	45
	7.7	Budgetförslag	46
	7.7.1	5:1 Länsstyrelserna m.m.	46
8		Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	49
	8.1	Omfattning	49
	8.2	Utgiftsutveckling.....	49
	8.3	Mål för demokratipolitiken.....	50
	8.3.1	Resultatbedömning för politikområdet	50
	8.4	Resultatredovisning för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.....	50
	8.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	50
	8.4.2	Resultat	50
	8.4.3	Analys och slutsatser.....	51
	8.5	Resultatredovisning för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna	52
	8.5.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	52
	8.5.2	Resultat	52
	8.5.3	Analys och slutsatser.....	52
	8.6	Resultatredovisning för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen	52
	8.6.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	53
	8.6.2	Resultat	53
	8.6.3	Analys och slutsatser.....	55
	8.7	Resultatredovisning för en ökad demokratisk medvetenhet	55
	8.7.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	56
	8.7.2	Resultat	56
	8.7.3	Analys och slutsatser.....	58
	8.8	Resultatredovisning för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.....	58
	8.8.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	58
	8.8.2	Resultat	59
	8.8.3	Analys och slutsatser.....	64

8.9	Resultatredovisning för arbetet med att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat	64
8.9.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	64
8.9.2	Resultat	65
8.9.3	Analys och slutsatser	65
8.10	Politikens inriktning	66
8.11	Resultatredovisning för Justitiekanslern och Datainspektionen	69
8.11.1	Mål för Justitiekanslern och Datainspektionen	69
8.11.2	Resultat	70
8.11.3	Analys och slutsatser	72
8.12	Mål för mänskliga rättigheter	72
8.13	Resultatredovisning	72
8.13.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	73
8.13.2	Resultat	73
8.13.3	Analys och slutsatser	78
8.14	Politikens inriktning	79
8.15	Budgetförslag	79
8.15.1	6:1 Allmänna val och demokrati	79
8.15.2	6:2 Justitiekanslern	81
8.15.3	6:3 Datainspektionen	81
8.15.4	6:4 Valmyndigheten	82
8.15.5	6:5 Stöd till politiska partier	82
9	Nationella minoriteter	85
9.1	Omfattning	85
9.2	Utgiftsutveckling	85
9.3	Mål	85
9.4	Resultatredovisning	85
9.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	86
9.4.2	Resultat	86
9.4.3	Analys och slutsatser	92
9.5	Politikens inriktning	94
9.6	Budgetförslag	95
9.6.1	7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	95
9.6.2	7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	95
10	Medier	97
10.1	Omfattning	97
10.2	Budgetförslag	97
10.2.1	8:1 Presstödet	97
10.2.2	8:2 Myndigheten för press, radio och tv	98
11	Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	101
11.1	Omfattning	101
11.2	Resultatredovisning	101
11.2.1	Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier	101
11.2.2	Analys och slutsatser avseende Svenska institutet för europapolitiska studier	102
11.2.3	Resultat avseende EU-information	102
11.2.4	Analys och slutsatser avseende EU-information	103
11.3	Politikens inriktning	103

11.4	Budgetförslag	105
11.4.1	9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information.....	105

Bilagor

Bilaga 1	Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna
----------	--

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	12
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	13
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2018–2021. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse...	14
Tabell 2.3	Ramnivå 2018 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	14
Tabell 3.1	Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	17
Tabell 3.2	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten.....	19
Tabell 4.1	Intäkter, kostnader och transfereringar	22
Tabell 4.2	Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.....	23
Tabell 4.3	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	24
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag.....	24
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag.....	25
Tabell 4.6	Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	26
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag.....	27
Tabell 4.8	Investeringsplan	28
Tabell 4.9	Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	30
Tabell 4.10	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	31
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom området Sametinget och samepolitiken.....	33
Tabell 5.2	Anslagsutveckling 3:1 Sametinget.....	37
Tabell 5.3	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 3:1 Sametinget.....	38
Tabell 6.1	Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.	39
Tabell 6.2	Offentlighetsrättslig verksamhet	39
Tabell 6.3	Uppdragsverksamhet	39
Tabell 6.4	Viss resultatinformation för Regeringskansliet.....	40
Tabell 6.5	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 4:1 Regeringskansliet m.m.	41
Tabell 7.1	Utgiftsutveckling inom område Länsstyrelserna	43
Tabell 7.2	Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.....	46
Tabell 7.3	Offentlighetsrättslig verksamhet	46
Tabell 7.4	Inkomsttitlar 2016	46
Tabell 7.5	Uppdragsverksamhet	47
Tabell 7.6	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 5:1 Länsstyrelserna m.m....	47
Tabell 8.1	Utgiftsutveckling inom området Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	49
Tabell 8.2	Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen, 2000–2016.....	54
Tabell 8.3	Förtroende för demokratiska institutioner 1990–2016	57

Tabell 8.4	Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati.....	79
Tabell 8.5	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:1 Allmänna val och demokrati	80
Tabell 8.6	Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern.....	81
Tabell 8.7	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:2 Justitiekanslern.....	81
Tabell 8.8	Anslagsutveckling 6:3 Datainspektionen	81
Tabell 8.9	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:3 Datainspektionen	81
Tabell 8.10	Anslagsutveckling 6:4 Valmyndigheten.....	82
Tabell 8.11	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:4 Valmyndigheten.....	82
Tabell 8.12	Anslagsutveckling 6:5 Stöd till politiska partier	82
Tabell 8.13	Beställningsbemyndigande för anslaget 6:5 Stöd till politiska partier.....	83
Tabell 8.14	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:5 Stöd till politiska partier	83
Tabell 9.1	Utgiftsutveckling inom området Nationella minoriteter	85
Tabell 9.2	Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	95
Tabell 9.3	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	95
Tabell 9.4	Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer ..	95
Tabell 9.5	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	96
Tabell 10.1	Anslagsutveckling 8:1 Presstöd	97
Tabell 10.2	Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Presstöd.....	97
Tabell 10.3	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 8:1 Presstöd	98
Tabell 10.4	Anslagsutveckling för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv.....	98
Tabell 10.5	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv.....	98
Tabell 10.6	Offentligrättslig verksamhet– avgifter för analog kommersiell radio	99
Tabell 10.7	Offentligrättslig verksamhet– särskild avgift och viten	99
Tabell 10.8	Offentligrättslig verksamhet – avgifter för ansökan om tillstånd att sända tv och digital kommersiell radio	99
Tabell 10.9	Offentligrättslig verksamhet utgivningsbevis för webbsidor m.m.....	99
Tabell 11.1	Utgiftsutveckling inom området Sieps samt EU-information	101
Tabell 11.2	Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	105
Tabell 11.3	Uppdragsverksamhet.....	105
Tabell 11.4	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information.....	105

Diagramförteckning

Diagram 9.1	Antal anslutna kommuner och landsting till förvaltningsområde 2010–2016.....	87
-------------	---	----

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner målet för demokratipolitiken (avsnitt 8.3), 2. för budgetåret 2018 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till regeringens disposition, enligt tabell 1.1,	3. bemyndigar regeringen att under 2018 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Riksdagsstyrelsen föreslår att riksdagen

4. bemyndigar Riksdagsförvaltningen att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 4.4.2), 5. godkänner investeringsplanen som riktlinje för anslaget 2:3 <i>Riksdagens fastighetsanslag</i> för 2018–2020 (avsnitt 4.4.3),	6. bemyndigar Riksdagsförvaltningen att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 550 000 000 kronor (avsnitt 4.4.3), 7. för budgetåret 2018 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till Riksdagsförvaltningens disposition, enligt tabell 1.1.

Riksdagens ombudsmän (JO) föreslår att riksdagen

8. beslutar att Riksdagens ombudsmän (JO) för 2018 får anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet (avsnitt 4.4.4),	9. för budgetåret 2018 anvisar ett ramanslag under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, för Riksdagens ombudsmän enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	139 199
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	904 666
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	814 471
2:3	Riksdagens fastighetsanslag	120 000
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	96 689
3:1	Sametinget	53 901
4:1	Regeringskansliet m.m.	7 779 310
5:1	Länsstyrelserna m.m.	2 978 666
6:1	Allmänna val och demokrati	555 890
6:2	Justitiekanslern	49 576
6:3	Datainspektionen	85 314
6:4	Valmyndigheten	19 937
6:5	Stöd till politiska partier	166 950
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	122 917
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14 500
8:1	Presstödet	567 119
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	33 967
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	28 263
Summa		14 531 335

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
6:5	Stöd till politiska partier	172 200	2019
8:1	Presstödet	70 000	2019–2021
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		242 200	

2 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

2.1 Omfattning

I utgiftsområde 1 Rikets styrelse ingår avsnitten Statschefen, Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän, Sametinget och samepolitiken, Regeringskansliet m.m., Länsstyrelserna, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter, Nationella minoriteter, Medier och Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Budget 2017 ¹	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Statschefen</i>						
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	136	137	136	139	141	148
Summa Statschefen	136	137	136	139	141	148
<i>Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän</i>						
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	869	880	892	905	919	934
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	721	768	800	814	796	809
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	68	113	123	120	100	100
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	88	90	90	97	98	100
Summa Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän	1 746	1 851	1 905	1 936	1 912	1 943
<i>Sametinget och samepolitiken</i>						
3:1 Sametinget	38	45	45	54	60	61
Summa Sametinget och samepolitiken	38	45	45	54	60	61
<i>Regeringskansliet m.m.</i>						
4:1 Regeringskansliet m.m.	7 091	7 389	7 502	7 779	7 739	7 855
Summa Regeringskansliet m.m.	7 091	7 389	7 502	7 779	7 739	7 855
<i>Länsstyrelserna</i>						
5:1 Länsstyrelserna m.m.	2 615	2 751	2 758	2 979	3 059	3 118
Summa Länsstyrelserna	2 615	2 751	2 758	2 979	3 059	3 118

Demokratipolitik och mänskliga rättigheter						
6:1 Allmänna val och demokrati	76	95	94	556	445	113
6:2 Justitiekanslern	41	49	44	50	50	51
6:3 Datainspektionen	50	69	66	85	87	88
6:4 Valmyndigheten	21	20	19	20	20	21
6:5 Stöd till politiska partier	172	172	172	167	169	169
Summa Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	360	404	396	878	772	443
Nationella minoriteter						
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	103	103	102	123	123	123
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14	15	14	15	15	2
Summa Nationella minoriteter	117	117	116	137	137	124
Medier						
8:1 Presstödd	519	567	561	567	622	677
8:2 Myndigheten för press, radio och tv	33	34	34	34	38	38
Summa Medier	551	601	595	601	660	715
Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet						
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	16	18	18	28	29	29
Summa Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	16	18	18	28	29	29
Äldreanslag						
2017 6:4 Svensk författningssamling	1	2	2			
Summa Äldreanslag	1	2	2			
Totalt för utgiftsområde 1 Rikets styrelse	12 672	13 316	13 473	14 531	14 510	14 435

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härlledning av ramnivån 2018–2021. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017 ¹	13 268	13 268	13 268
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	286	485	702
Beslut	964	719	433
Varav BP18 ³	351	199	189
Överföring till/från andra utgiftsområden	48	73	68
Varav BP18 ³	0	0	0
Övrigt	-35	-35	-36
Ny ramnivå	14 531	14 510	14 435

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Ramnivå 2018 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	2018
Transfereringar ¹	1 452
Verksamhetsutgifter ²	13 027
Investeringar ³	52
Summa ramnivå	14 531

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2016 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

Samepolitik

Samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2005/06:1 utg.omr 23, bet. 2005/06:MJU2, rskr. 2005/06:108).

Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

Nationella minoriteter

Målet för politiken för nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272).

Medier

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

För övriga delområden inom utgiftsområdet finns inga av riksdagen bundna mål.

I avsnitt 8.3 föreslås ett nytt mål för demokratipolitiken.

Mål beslutade av regeringen, eller i förekommande fall Riksdagsförvaltningen och Riksdagens ombudsmän (JO), redovisas på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

2.4 Resultatredovisning

Resultatredovisning lämnas på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

För avsnittet Medier sker resultatredovisningen samlat i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. För avsnittet Sametinget och samepolitiken sker resultatredovisningen avseende rennäring och andra näringar under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

2.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning redovisas i förekommande fall på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

För avsnittet Medier redovisas politikens inriktning samlat i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

3 Statschefen

3.1 Budgetförslag

3.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

2016	Utfall	136 378	Anslags- sparande	94
2017	Anslag	136 996 ¹	Utgifts- prognos	135 674
2018	Förslag	139 199		
2019	Beräknat	141 470 ²		
2020	Beräknat	147 769 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 139 199 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 142 972 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statschefens officiella funktioner inklusive utgifter för kungafamiljen samt för Kungliga hovstatens och Kungliga slottsstatens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Kungliga hovstaten (Hovstaten) och Kungliga slottsstaten (Slottsstaten) har som huvuduppgift att bistå statschefen och övriga medlemmar av kungafamiljen i deras officiella plikter. I uppgiften ingår även att vårda det kungliga kulturarvet och att visa detta kulturarv för allmänheten. Anslaget fördelas på Hovstaten (51 procent) och Slottsstaten (49 procent). Anslagsmedlen som avser Hovstaten disponeras

av Kammarkollegiet och betalas ut engångsvis efter rekvisition till H.M. Konungens hovförvaltning. Anslagsmedel som avser Slottsstaten får användas efter beslut av Riksmarskalksämberet.

Resultatredovisning

Verksamheten inom Hovstaten

Kungens konstitutionella, statsceremoniella och officiella uppgifter utgör kärnan i Hovstatens årliga verksamhet. I dessa uppgifter ingår bl.a. öppnande av riksmötet, ordförandeskap i utrikesnämnden och i konseljer, audienser, statsbesök, officiella besök, representation och möten med företrädare för offentlig och privat sektor samt det civila samhället. Kungen stöds i sitt uppdrag av övriga medlemmar av kungafamiljen.

Av verksamhetsberättelsen för 2016 framgår att närmare 40 audienser med utländska ambassadörer hållits. Statsbesök från Chile har tagits emot och statsbesök har genomförts till Bhutan och Tyskland.

Det framgår vidare att det, liksom tidigare år, funnits ett stort intresse av kungligt deltagande i olika sammanhang. År 2016 inkom drygt 1 800 förfrågningar. Kungen och kungafamiljen genomförde över 900 officiella programpunkter under året, vilket var en ökning med drygt 8 procent jämfört med föregående år.

Till Hovstaten hör Riksmarskalksämberet med kansli, ekonomi och personalavdelning, Hovmarskalksämberet och Informationsavdelningen.

Verksamheten inom Slottsstaten

Slottsstatens verksamhet omfattar huvudsakligen vård och underhåll av det kungliga kulturarvet samt utställnings- och visningsverksamhet. Organisatoriskt ansvarar Ståthållarämbetet för den löpande skötseln och tillsynen av de elva kungliga slotten med tillhörande byggnader och parker. Ett flertal underhålls- och renoveringsprojekt utförs för närvarande i samarbete med Statens fastighetsverk. Det mest omfattande är den pågående fasadrenoveringen av Stockholms slott.

De kulturhistoriskt värdefulla samlingarna i slotten, med omkring 250 000 föremål, förvaltas inom Slottsstaten av Kungl. Husgerådskammaren med Bernadottebiblioteket. Ett kontinuerligt arbete med inventering och dokumentation av samlingarna pågår.

En satsning på utökade öppettider m.m. under de senaste åren har inneburit ett ökat intresse för att besöka och ta del av det kungliga kulturarvet. År 2016 uppgick antalet besökare till rekordnivån 1,5 miljoner.

Hovstatens ekonomi

I enlighet med den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalks-ämbetet, vars huvudsakliga innehåll återges nedan under avsnittet Regeringens överväganden, består den ekonomiska redovisningen av Hovstatens verksamhet av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter.

Redovisningen följer vedertagna principer och i tillämpliga delar de principer som sedan tidigare tillämpas för Slottsstaten.

De anslagsmedel som avser Hovstaten uppgick 2016 till 69 miljoner kronor. Medlen används för att finansiera kostnader för representation, statsbesök, resor, transporter, personal m.m. samt levnadsomkostnader som är direkt kopplade till statschefens funktion.

Anslaget till Hovstaten utgjorde 83 procent av verksamhetens intäkter. Övriga intäkter bestod framför allt av avgifter och andra ersättningar.

Den största kostnadsposten, 65 procent, utgjordes av personalkostnader. Övriga driftskostnader, där de största posterna avsåg förbrukningskostnader och köpta tjänster, motsvarade 35 procent av kostnaderna.

Verksamheten inom Hovstaten resulterade 2016 i en negativ kapitalförändring om 0,6 miljoner kronor.

Slottsstatens ekonomi

Slottsstaten har i enlighet med tidigare år lämnat en årsredovisning enligt gängse utformning.

Slottsstatens verksamhet finansieras genom anslag, med hyres- och arrendeintäkter, intäkter från visningar av de kungliga slotten och genom intäkter från försäljning i slottsbodar. De anslagna medlen, som motsvarade 39 procent av verksamhetens intäkter, uppgick 2016 till 67,3 miljoner kronor, varav 1 miljon kronor överförts från föregående år. Övriga intäkter härrör främst från avgifter och andra ersättningar och uppgick till 105 miljoner kronor, vilket var en ökning med närmare 10 miljoner kronor jämfört med föregående år. Det var främst ökade entré- och visningsintäkter som låg bakom intäktsökningen.

Av verksamhetens kostnader utgjorde personalkostnaderna 60 procent och övriga driftskostnader 37 procent. Resterande kostnader avsåg främst avskrivningar.

Slottsstaten redovisade en positiv kapitalförändring för 2016 på 5,9 miljoner kronor. Den balanserade kapitalförändringen uppgår till ca 15 miljoner kronor varav mer än hälften hänförs till den s.k. Grusmedelsfonden.

Anställda inom Hov- och Slottsstaten

Omräknat till heltidstjänster motsvarade de tillsvidareanställda 213 tjänster. Förutom tillsvidareanställda medarbetare anlätades ett stort antal personer för tillfälliga uppdrag, bl.a. i samband med representation och i visningsverksamheten.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att verksamheten vid Hovstaten och Slottsstaten under 2016 har varit omfattande.

Årsredovisningen avseende Hovstaten är sedan 2013 mer utförlig än tidigare år i enlighet med den kompletterande överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalks-ämbetet. Av redovisningarna framgår att förbrukningen av anslaget varierar mellan åren. För 2016 redovisas en marginell negativ kapitalförändring om 0,6 miljoner kronor. Kapitalförändringen över tid visar att verksamheten bedrivs på ett sätt som är förenligt med anslagets storlek.

När det gäller Slottsstaten framgår det av årsredovisningen för 2016 att intäkter från

avgifter och andra ersättningar fortsatt är betydande. I likhet med tidigare år översteg dessa ersättningar intäkterna från anslag.

Regeringens överväganden

Tabell 3.2 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	136 996	136 996	136 996
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 195	4 466	6 865
Beslut	7	7	3 907
Varav BP18 ³			3 900
Varav ³			
Stockholms slott			3 900
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18 ³			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	139 199	141 470	147 769

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Kungliga hov- och slottsstaten ska enligt överenskommelse med regeringen årligen lämna en berättelse över den samlade verksamheten (prop. 1996/97:1 utg.omr. 1 avsnitt 4). Verksamhetsberättelsen ligger till grund för regeringens bedömning av medelsbehovet. Av det totala anslaget tillförs Hovstaten 51 procent medan Slottsstaten tilldelas 49 procent. Anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten grundar sig på relationen mellan deras faktiska kostnader 1996. Kostnadsfördelningsnyckeln ska gälla långsiktigt och inte justeras till följd av smärre förändringar i organisationen eller verkligt kostnadsutfall. Några förändringar som gjort det motiverat att komma överens om en annan anslagsfördelning har hittills inte inträffat.

Regeringen och Riksmarskalksämberet har sedermera kommit överens om att som grund för en eventuell framtida ändring av anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten ska större organisatoriska förändringar dem emellan redovisas i verksamhetsberättelsen för det budgetår då förändringen sker. Anslagets

fördelning på de olika verksamhetsområdena ska dessutom bli föremål för en kontinuerlig diskussion mellan Riksmarskalksämberet och Regeringskansliet (se prop. 2005/06:1 utg.omr. 1 avsnitt 6).

Enligt tidigare överenskommelser har tyngdpunkten i verksamhetsberättelsen legat på en redovisning av hur tilldelade medel använts när det gäller Slottsstaten. Regeringen och Riksmarskalksämberet enades emellertid 2013 om att den ekonomiska redogörelsen för Hovstaten ska utgöras av en uppställning som liknar den redogörelse som tidigare lämnats för Slottsstaten. Detta innebär att uppställningen ska bestå av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1 avsnitt 4).

Av förarbetena till regeringsformen framgår att hovet står utanför den statliga förvaltningsorganisationen (prop. 1973:90 s. 176). Den verksamhet som Hovstaten bedriver omfattas inte av lagen om revision av statlig verksamhet m.m. Hovstaten omfattas inte heller av anslagsförordningens (2011:223) bestämmelser, om bl.a. prövning av anslagssparande och indragning av anslag, eller andra delar av det ekonomiska regelverket för myndigheter under regeringen. Kammarkollegiet utbetalar anslagsmedlen engångsvis efter rekvisition. Överenskommelsen ändrar inte ordningen i dessa avseenden.

Regeringen föreslår att 139 199 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 141 470 000 kronor respektive 147 769 000 kronor.

4 Riksdagen och Riksdagens ombudsmän

4.1 Utgångspunkt för Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen har som det främsta demokratiska statsorganet konstitutionellt fastställda uppgifter i det svenska statsskicket. Riksdagen med dess ledamöter har som folkets främsta företrädare också en central roll i opinionsbildningen och en skyldighet att verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Riksdagen har även uppgifter som följer av internationella åtaganden och av medlemskapet i Europeiska unionen.

Riksdagens arbete bedrivs i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen, riksdagsordningen och särskilda riksdagsbeslut om arbetets inriktning.

Riksdagsförvaltningens uppgift

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet. Förvaltningens verksamhet regleras i riksdagsordningen och i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen samt i annan lagstiftning och i föreskrifter på riksdagsområdet.

Riksdagsförvaltningen har endast en verksamhetsgren: Stöd till den parlamentariska processen.

Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja riksdagens arbete. Förvaltningen ska se till att kammaren, utskotten, EU-nämnden, ledamöterna och övriga riksdagsorgan får det stöd och den service de behöver. Förvaltningen ska också informera allmänheten om riksdagens arbete och om EU-frågor samt handlägga

ärenden som rör riksdagens internationella kontakter. Dessutom ansvarar förvaltningen för att vårda riksdagens byggnader och samlingar samt för myndighets- och förvaltningsuppgifter.

Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen

Riksdagsförvaltningen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- svara för väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikanslier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Dessa uppdrag utgör grunden för de fem uppdragsområden som Riksdagsförvaltningens verksamhet är indelad i:

- A. Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- B. Stöd och service till ledamöter och partikanslier
- C. Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete
- D. Vård och bevarande av byggnader och samlingar
- E. Myndighet och arbetsgivare.

4.2 Resultatredovisning

4.2.1 Resultat

Riksdagsförvaltningen har arbetat för att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Nedan följer en sammanfattning av Riksdagsförvaltningens resultat sedan januari 2016.

Riksdagsförvaltningen har

- givit kammare och utskott ett väl fungerande stöd. Förvaltningen har också utvecklat det tekniska stödet för den parlamentariska processen. I början av 2017 genomfördes en stor övning med krigsdelegationen. Krigsdelegationen kan ersätta riksdagen i händelse av krig eller krigsfara.
- givit ledamöter och partikanslier ett väl fungerande stöd och en god service. Bland annat öppnades ett gemensamt servicecenter i oktober 2016. Genom att samla all service på ett ställe och via ett telefonnummer ska servicen bli lätt tillgänglig, snabbare och av bättre kvalitet. Omfattande insatser har genomförts för att stärka säkerheten och informationssäkerheten.
- givit allmänheten, massmedier, vidareinformatörer, skolor och speciella målgrupper möjligheter att få information och kunskap om riksdagens arbete. Antalet besök i riksdagen har fortsatt att stiga, och även webbplatserna har haft fler besök än tidigare.
- fortsatt utveckla sitt arbete med att vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt. Förvaltningen har bl.a. förbättrat sina processer och fortsatt arbetet med vårdprogram för fastigheter. Arbetet med att förbereda den kommande renoveringen av ledamotshuset har löpt på enligt plan. Riksdagsförvaltningen har under 2017 genomfört förvärvet av andel i fastigheten Iason 1.
- varit en väl fungerande myndighet och arbetsgivare enligt förvaltningens bedömning. Under 2016 slöts ett lokalt samverkansavtal mellan arbetsgivaren och arbetstagarorganisationerna i syfte att skapa förutsättningar för mer dialog och delaktighet. Förvaltningens värdegrund har tagit form och alla medarbetare har diskuterat

hur värdegrunden kan omsättas inom den egna verksamheten.

I tabellen nedan framgår Riksdagsförvaltningens intäkter, kostnader och transfereringar för verksamhetsgrenen Stöd till den parlamentariska processen.

Tabell 4.1 Intäkter, kostnader och transfereringar

Miljoner kronor			
	2016	2015	2014
Intäkter ¹	45	33	32
Kostnader	1 997	1 568	1 477
<i>Nettokostnader</i>	<i>1 952</i>	<i>1 534</i>	<i>1 445</i>
Transfereringar	501	496	490
Totalt²	2 453	2 030	1 935

¹ Exklusive intäkter av anslag.

² Alla belopp i tabellen redovisas i miljoner kronor. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

De högre kostnaderna för 2016 jämfört med 2015 beror främst på att avsättningen för framtida pensioner och inkomstgarantier inklusive sociala avgifter har ökat jämfört med föregående år. Ökningen av intäkterna för 2016 jämfört med 2015 beror främst på räntebereknningen i avsättningen för ledamöters pensioner.

För en utförlig redogörelse över arbetet i riksdagen hänvisas till Riksdagens årsbok för riksmötesåret 2015/16 och Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2016 (2016/17:RS1) samt utskottens egna verksamhetsberättelser.

Konstitutionsutskottet kommer under hösten 2017 att behandla Riksdagsförvaltningens årsredovisning för 2016. Vid behandlingen av årsredovisningen för 2015 (bet. 2016/17:KU1) hade utskottet inget att invända.

4.2.2 Analys och slutsatser

Sammanfattningsvis har Riksdagsförvaltningen genomfört sina uppdrag med ett tillfredsställande resultat. Under 2017 arbetar förvaltningen vidare för att komma i mål med ambitionerna i den strategiska planen för Riksdagsförvaltningen 2015–2018.

Förvaltningen fortsätter arbetet med att förbättra it-systemen som stöder den parlamentariska berednings- och beslutsprocessen och att förbättra servicen till ledamöterna. Säkerhets- och informationssäkerhetsarbetet stärks ytter-

ligare. Förvaltningen påbörjar också projekteringsarbetet för ledamotshuset och förbereder för den omflyttning som behöver göras i samband med renoveringen av fastigheten. Under året påbörjas också förberedelserna för valet 2018 och högtidlighållandet av demokratins genombrott i Sverige.

Mot slutet av valperioden kommer förvaltningens arbete att utvärderas i förhållande till ambitionerna i den strategiska planen.

4.3 Revisionens iakttagelser

Enligt Riksrevisionens uppfattning ger årsredovisningen en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Riksdagsförvaltningens finansiella ställning den 31 december 2016.

4.4 Budgetförslag

4.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

2016	Utfall	868 626	Anslags-sparande	36 490
2017	Anslag	880 313 ¹	Utgifts-prognos	891 873
2018	Förslag	904 666		
2019	Beräknat	918 588 ²		
2020	Beräknat	933 837 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 904 666 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 904 666 tkr i 2018 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för kostnader för

- ersättningar som riksdagens ledamöter enligt lag har rätt till inom ramen för sitt ledamotsuppdrag,
- stöd till riksdagsledamöternas och parti-gruppernas arbete i riksdagen,
- talmannens verksamhet, resor och representation,

- utskottens utgående besök samt utrikes och inrikes resor och utfrågningar,
- internationellt och interparlamentariskt samarbete samt bidrag till interparlamentariskt samarbete,
- bidrag till föreningar i riksdagen,
- språkutbildning till riksdagens ledamöter samt för
- klimatkompensation.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Ändring av anslagsändamål

Under åren 2008 till 2011 klimatkomparerade Riksdagsförvaltningen för ledamöters och anställdas flygresor. Under hösten 2012 beslutades att klimatkompensationen skulle upphöra. Skälet var att det i och med införandet av EU:s system för utsläppshandel fanns ett ekonomiskt styrmedel för flygresor.

Riksdagsförvaltningen planerar att under 2018 på nytt införa klimatkompensation för ledamöters och tjänstemäns flygresor utanför EU. Detta kräver en ändring av anslagets ändamål i form av ett tillägg av ordet klimatkompensation.

Stödet till politiska sekreterare

Stödet till partigrupperna i riksdagen för politiska sekreterare till riksdagens ledamöter anges i riksdagsstyrelsens föreskrift (RFS 2016:6) om tillämpningen av lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen. Stödet är avsett att täcka kostnaderna för handläggarghjälp åt riksdagens ledamöter och beräknas efter normen en politisk sekreterare per riksdagsledamot. Schablonbeloppet för stödet till politiska sekreterare räknas upp med ca 2,2 procent från nuvarande 60 600 kronor till 61 900 kronor fr.o.m. den 1 januari 2018. Förslaget innebär att nivån på anslaget behöver höjas med 5 444 000 kronor fr.o.m. 2018.

Beräkning av nivå på anslaget

I de senaste årens beräkningar har förväntat anslagssparande kunnat räknas in som en del av finansieringen. Förväntat anslagssparande är dock mindre för kommande år. En beräkning av uppskattade kostnader på anslaget ger en

beräknad budget som ligger precis inom anslagsutrymmet inklusive uppskattat anslagssparande.

Kostnaderna för Riksdagsförvaltningen ökar normalt under ett valår och året därefter. Ökningen är dock svår att beräkna, eftersom det bl.a. föreligger osäkerheter avseende avgångsförmåner samt stöd till partigrupperna. Kostnaderna för framförallt inkomstgarantier och omställningsstöd påverkas av antalet ledamöter som inte nomineras eller återväljs i samband med ett val. Kostnaderna för både inkomstgarantier och ekonomiskt omställningsstöd är också svårberäknade på grund av att övergångsbestämmelserna till ny lagstiftning får till följd att det gamla och nya systemet tillämpas parallellt. Även mandatfördelningen är en osäker faktor som påverkar stödet till partigrupperna. På grund av förväntade merkostnader samt osäkerheter i samband med valåret och året därefter föreslås en förstärkning av anslaget med 10 000 000 kronor för 2018 och framåt.

Anslagsändringar

Tabell 4.3 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	880 313	880 313	880 313
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 909	22 593	37 582
Beslut	15 444	15 682	15 942
Varav BP18 ³	15 444	15 444	15 444
Varav ³			
Stöd till politiska sekreterare	5 444	5 444	5 444
Förstärkning av anslaget	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	904 666	918 588	933 837

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Med reservation för uppräkningsdelen av stödet till politiska sekreterare på 5 444 000 kronor och föreslagen förstärkning på 10 000 000 kronor har Riksdagsförvaltningen gjort bedömningen att det preliminärt anvisade anslaget för 2018,

inklusive beräknat anslagssparande, bör kunna inrymma den ordinarie verksamheten.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 904 666 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 918 588 000 kronor respektive 933 837 000 kronor.

4.4.2 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2016	Utfall	720 787		42 037
2017	Anslag	767 892 ¹	Utgifts-prognos	800 003
2018	Förslag	814 471		
2019	Beräknat	795 614 ²		
2020	Beräknat	809 187 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 783 135 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 783 134 tkr i 2018 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för Riksdagsförvaltningens förvaltningsutgifter, bidrag till föreningar i riksdagen och resebidrag till skolor. Anslaget får också användas för kostnader för stipendier till skolungdomar och kostnader för nämnder och riksdagsorgan enligt lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsstyrelsen har fastställt en strategisk plan för Riksdagsförvaltningen 2015–2018 (dnr 1574-2014/15). Riksdagsförvaltningen ska bedriva sin verksamhet med utgångspunkt i uppdraget att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Ambitionen är att höja kvaliteten och effektiviteten i stödet till den parlamentariska processen genom att förbättra arbetssätten och ta tillvara digitala möjligheter.

Valet 2018

Arbetet med förberedelser inför kommande val till riksdagen har påbörjats och kommer att

intensifieras det kommande året. I arbetet ingår att ta emot och introducera nya ledamöter i riksdagsarbetet samt ge service till ledamöter som lämnar riksdagen efter valet. Kostnaderna ökar också normalt för Riksdagsförvaltningen vid ett valår, där ett exempel på ökade kostnader är utbyte av ledamöternas tekniska utrustning. Riksdagsförvaltningen kommer också att stärka upp beredskapen inom ett antal områden inför valet.

För extra kostnader i samband med valet 2018 föreslås att anslaget 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* höjs med 15 600 000 kronor som en engångshöjning för 2018.

Demokratijubileet

Riksdagen beslutade 2013 att det vid lämplig tidpunkt och i lämplig form bör uppmärksammas att 100 år förflutit sedan demokratins genombrott i Sverige. Riksdagsstyrelsen har beslutat att detta ska ske mellan december 2018 och januari 2022. En parlamentarisk kommitté för jubileet har tillsatts och kommit med förslag på aktiviteter. Under 2018 är avsikten att bl.a. producera en antologi, informationsmaterial, utställningar, skrift till gymnasieungdomar, spel samt en digital plattform med webbsida och annan digital kommunikation. Syftet med aktiviteterna är att sprida kunskap om och väcka engagemang för demokratins betydelse i dåtid och nutid. För 2018 beräknas kostnaden till 14 850 000 kronor för vilket anslaget föreslås höjas som en engångshöjning, och till detta tillkommer även investeringar relaterade till demokratijubileet. Riksdagsstyrelsen återkommer i nästa års budgetproposition med beräkningar för efterföljande år.

Säkerhet och informations- och it-säkerhet

För att fortsatt kunna upprätthålla rätt säkerhetsnivåer i tillträdesskyddet och ha en förmåga att hantera oönskade händelser samt åtgärder kopplade till informations- och it-säkerhet, föreslås anslaget höjas med 6 050 000 kronor för 2018 varav 5 150 000 kronor är nivåhöjande.

Det kan också bli aktuellt för riksdagsstyrelsen att återkomma till riksdagen om en eventuell ytterligare medelförstärkning till säkerhet och även till informations- och it-säkerhet.

Anslagsförändring

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	767 892	767 892	767 892
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	12 009	24 437	37 954
Beslut	34 570	3 285	3 341
Varav BP18 ³	36 500	5 150	5 150
Varav ³			
Valet 2018	15 600		
Demokratijubileet	14 850		
Säkerhet och informations- och it-säkerhet	6 050	5 150	5 150
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	814 471	795 614	809 187

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Med anledning av valet 2018 föreslås förvaltningsanslaget höjas med 15 600 000 kronor för 2018, och för kostnader förknippade med demokratijubileet 14 850 000 kronor. För kostnader förknippade med säkerhet och informations- och it-säkerhet föreslås anslaget höjas med 6 050 000 kronor varav 5 150 000 kronor är nivåhöjande fr.o.m. 2018.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar avseende engångshöjning för säkerhetshöjande åtgärder innebär att anslagsnivån minskas med 1 930 000 kronor fr.o.m. 2018.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 814 471 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 795 614 000 kronor respektive 809 187 000 kronor.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsförvaltningen bemyndigas att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: För 2018 beräknas investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet uppgå till ca 45 700 000 kronor. De investeringar som är planerade för 2018 ryms inom nuvarande låneram. Det föreslås därför inte någon förändring av låneramen för 2018.

4.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

2016	Utfall	68 220	Anslags-sparande	49 428
2017	Anslag	113 000 ¹	Utgifts-prognos	123 077
2018	Förslag	120 000		
2019	Beräknat	100 000		
2020	Beräknat	100 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Anslaget ändamål

Anslaget får användas för kostnader för särskilt beslutat underhåll i Riksdagsförvaltningens egna fastigheter och bostadsrätter. Det får också användas för kostnader för renoverings- och underhållsåtgärder, evakueringslokaler i samband med renoveringsarbeten, markskötsel och utemiljö, konst, fast inredning samt kostnader för it-system kopplade till denna verksamhet. Anslaget får även användas för att täcka kostnader för räntor och avskrivningar för ovanstående.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsförvaltningen arbetar vidare med den långsiktiga planeringen för att utveckla fastigheterna. Varje fastighet har en fastställd underhållsplan som uppdateras löpande. En arbetsgrupp arbetar med att omsätta inriktningen i den strategiska lokalplanen till en genomförandeplan för kommande fastighetsrenoveringar.

Projektering för projekt ledamotshuset, fastigheten Mars och Vulcanus 1, pågår och produktion beräknas starta under 2018. Projekt för säkerhetslösningar i entréer pågår också. Stora delar av fastighetsbeståndet är i dåligt skick och omfattande renoveringsarbeten beräknas pågå in på 2030-talet. Detta kommer att påverka kostnaderna för avskrivningar och räntor samt innebära högre låneramar. Som en följd av renoveringarna kommer även kostnaderna för tillfälliga evakueringslokaler att vara höga.

Uppdraget från riksdagsstyrelsen från 2013 att utreda och lämna förslag på hur tillgången till övernattningsbostäder kan säkerställas på kort och lång sikt, har resulterat i ett fortsatt arbete där förvaltningen nu tar fram lösningar för försörjningen. I februari 2017 tog riksdagsstyrelsen beslut om hyra av övernattningsbostäder. Dessa bostäder ska kunna tillträdas så att en evakuering av ledamotshuset är möjlig.

Under 2017 startas också en förstudie för ombyggnad av kvarteret Cephalus, förstudien beräknas vara klar i mars 2018.

För närvarande pågår en utredning om ett eventuellt övertagande av en fastighet för bostadsändamål för riksdagsledamöter.

Ändring av anslaget ändamål

Den delen i anslaget ändamål om att anslaget under 2017 också får användas för kostnader för förvärv av andel i fastigheten Iason 1, tas bort.

Projekt ledamotshuset (kvarteret Mars och Vulcanus 1)

Programarbetet för utveckling av ledamotshuset är avslutat och riksdagsstyrelsen beslutade i mars 2017 att starta projektering av systemhandling. Projektering innebär att mer ingående beskriva hur de lösningar som tagits fram i programarbetet ska utföras. Projektering av systemhandling beräknas vara klar under första tertiet 2018 och därefter beräknas riksdagsstyrelsen besluta om start av detaljprojektering. Projektet kommer att pågå fram till preliminärt 2022.

För 2018 uppskattas investeringskostnaden för projektet till 70 000 000 kronor. Först när projekteringen är slutförd kan projektets totala ekonomiska omfattning bedömas. Projektkostnaden uppskattas till mellan 750 000 000 kronor och 950 000 000 kronor.

Projekt ledamotshuset kan komma att medföra investerings- samt anslagspåverkande kostnader även på förvaltningsanslaget vid projektets färdigställande.

Evakueringslokaler med anledning av projekt ledamotshuset (kvarteret Mars och Vulcanus 1)

Med anledning av evakueringen av ledamotshuset 2018 uppstår behov av att ersätta de arbetsplatser som finns där. Arbetsplatser planeras att hyras externt vilket kommer att medföra ökade årliga kostnader. Beslut har tagits i riksdagsstyrelsen i februari 2017 om att Riksdagsförvaltningen ska hyra externa kontorslokaler för att lösa lokalförsörjningen. Lokalanpassningar och inköp av ny inredning kommer att vara nödvändiga.

De övernattningsbostäder som i dag finns i ledamotshuset kommer också att behöva ersättas, vilket ingår i det styrelseuppdrag som finns för försörjning med bostäder på kort och lång sikt. Övernattningsbostäder i kvarteret Cephalus planeras också att göras om till arbetsplatser under 2018. På kort sikt planerar Riksdagsförvaltningen att hyra 80 bostäder för att sedan upplåta dessa till ledamöterna. Beslut om hyra av bostäder har tagits i riksdagsstyrelsen i februari 2017. För 2018 finns även investeringskostnader förknippade med evakueringslokaler.

Arbetet med evakuering och omflyttning bedöms, förutom användning av interna resurser, även innebära högre konsultkostnader för planering och projektledning av de omflyttningar och lokalanpassningar som krävs.

Underhållsbehovet i övrigt är fortsatt stort vilket också medför ökade kostnader för planerat underhåll.

Sammanfattningsvis uppgår, efter justering för förvärv av andel i fastigheten Iason 1 på 43 000 000 kronor, behovet av anslagshöjning för evakueringslokaler och planerat underhåll beräkningsmässigt till 50 000 000 kronor för 2018, varav kostnader för evakueringslokaler uppgår till ca 38 000 000 kronor. För 2019 och framåt beräknas anslagsnivån höjas med 30 000 000 kronor.

Anslagsförändringar

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	113 000	113 000	113 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	7 000	-13 000	-13 000
Varav BP18	50 000	30 000	30 000
Varav			
Justering av anslaget	50 000	30 000	30 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	120 000	100 000	100 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För behovet av evakueringslokaler och planerat underhåll föreslås anslaget öka med 50 000 000 kronor 2018. Från och med 2019 beräknas anslaget behöva ökas med 30 000 000 kronor.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar avseende engångshöjning för förvärv av andel i fastigheten Iason 1 innebär att anslagsnivån minskas med 43 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 120 000 000 kronor anvisas under 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor för respektive år.

Investeringsplan

Riksdagsstyrelsens förslag: Investeringsplanen för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2018–2020 (tabell 4.8) godkänns som riktlinje.

Tabell 4.8 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Prognos 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Förvärv av andel i fastigheten Iason 1		43			
Summa utgifter för anskaffning och utveckling		43			
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>		<i>43</i>			
Finansiering					
Anslag		43			
Summa finansiering av anskaffning och utveckling		43			
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Underhåll och renoveringsplan	11,5	28,2	69	40	40
Projekt ledamotshuset	5,3	26	70	250	300
Summa utgifter för vidmakthållande	16,8	54,2	139	290	340
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>16,8</i>	<i>54,2</i>	<i>139</i>	<i>290</i>	<i>340</i>
Finansiering					
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	16,8	54,2	139	290	340
Summa finansiering av vidmakthållande	16,8	54,2	139	290	340
Totala utgifter för nyanskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	16,8	97,2	139	290	340
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	16,8	97,2	139	290	340

Nivån på investeringar som föreslås för perioden 2018–2020 baserar sig på nuvarande beslutade och planerade underhålls- och renoveringsåtgärder av Riksdagsförvaltningens fastigheter.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsförvaltningen bemyndigas att under 2018 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 550 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: De investeringar som är planerade för 2018 inryms inte inom nuvarande låneram. Därför föreslås en ökning av låneramen för 2018 med 50 000 000 kronor till 550 000 000 kronor. Ökningen av låneramen beror främst på Projekt ledamots-huset. Då renoveringen av ledamotshuset kommer att pågå under flera år kommer låneramen att behöva utökas i samma takt som denna.

Mål för Riksdagens ombudsmän (JO) 2018

Riksdagens ombudsmäns (JO) uppgift är, enligt 13 kap. 6 § regeringsformen samt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen), att utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Ombudsmännen ska särskilt se till att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens bud om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter inte träds för när i den offentliga verksamheten. Ombudsmännen ska också verka för att brister i lagstiftningen avhjälpas.

De övergripande målen för verksamheten är följande:

- Att genom tillsyn över efterlevnaden av lagar och andra författningar hos dem som utövar offentlig verksamhet främja rätts-säkerheten och höja den rättsliga kvalitets-nivån i myndighetsutövningen.
- Att främja den internationella spridningen av idén om rättslig kontroll genom obero-ende ombudsmannainstitutioner.
- Att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (National Preventive Mechanism, NPM) enligt det

fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Opcat).

Verksamheten ska bedrivas med hög kvalitet och vara effektiv. Handläggningstiderna och ärende-balansen ska hållas på en rimlig nivå.

Mer preciserade mål för verksamheten kommer att anges i JO:s verksamhetsplan för 2018.

Resultatredovisning

Resultat

De övergripande mål som sattes upp för 2016 överensstämmer med de övergripande mål som nu föreslås för 2018.

För 2016 hade i verksamhetsplanen mer preciserade mål satts upp när det gällde bl.a. handläggningstider för klagomålsärenden samt inspektionsverksamheten. För klagomålsprövningen var målet att minst 80 procent av avskrivningsärendena skulle vara avslutade inom två månader från det att ärendet kommit in. För de remitterade ärendena var målet att 60 procent skulle ha en handläggningstid som understeg ett år. Under 2016 hade ca 88 procent av avskrivningsärendena avslutats inom två månader. Av de remitterade ärendena hade 62 procent en handläggningstid som understeg ett år. Målen avseende handläggningstider har således nåtts.

För inspektionsverksamheten vid tillsyns-avdelningarna var målet att 25 inspektioner skulle avslutas. Opcat-enheten hade som mål att avsluta 20 inspektioner. Tillsynsavdelningarna avslutade 31 inspektioner och Opcat-enheten 21. Målen har således nåtts.

Målet för 2016 var även att såväl antalet tillsynsärenden i balans som antalet ärenden äldre än ett år skulle minska. Målet har nåtts såvitt gäller de äldre ärendena. Det totala antalet tillsynsärenden i balans har dock ökat med ca 220 ärenden.

Under 2016 besvarades 138 remisser i lagstiftningsärenden.

JO tog under året emot 17 utländska besök för information och diskussion och deltog i 8 aktiviteter utomlands.

Under de första fyra månaderna 2017 har antalet nyinkomna ärenden ökat med drygt 240

ärenden (ca 9 procent) jämfört med motsvarande period 2016.

Analys och slutsatser

Riksdagens konstitutionsutskott har betonat att klagomålsprövningen är JO:s viktigaste uppgift och den som är bäst ägnad att uppfylla syftet med JO:s verksamhet i stort. Denna verksamhet har också prioriterats.

Under 2016 registrerades 8 071 nya klagomålsärenden, vilket innebär en ökning med närmare 600 ärenden jämfört med föregående år.

Målen för handläggningstider för såväl avskrivningsärenden som för de remitterade ärendena har trots den stora ärendetillströmningen kunnat nås. Detsamma gäller målen för inspektionsverksamheten. JO:s bedömning är att ärendehandläggningen hållit samma höga kvalitet som under tidigare år. Det kan dock konstateras att både andelen och antalet fullt utredda ärenden har minskat i förhållande till tidigare år samt att ärendebalansen har ökat med ca 220 ärenden.

För ytterligare resultatinformation hänvisas till JO:s ämbetsberättelse för verksamhetsåret 2015-07-01 – 2016-06-30 samt till årsredovisningen för 2016.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har för 2016 bedömt årsredovisningen som i allt väsentligt rättvisande.

4.4.4 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tabell 4.9 Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2016	Utfall	88 481	12 115	
2017	Anslag	90 241 ¹		90 241
2018	Förslag	96 689		
2019	Beräknat	98 233 ²		
2020	Beräknat	99 918 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 96 689 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 96 689 tkr i 2018 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för Riksdagens ombudsmäns (JO) förvaltningsutgifter och anskaffningar av anläggningstillgångar.

Anslagsfinansiering av anläggningstillgångar

Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag: Riksdagens ombudsmän (JO) får för 2018 anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet.

Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag: JO har hittills fått använda anslagsmedel för att finansiera sina anläggningstillgångar, bl.a. med hänsyn till att dessa investeringar normalt är av ringa omfattning. Enligt 4 kap. lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter ska anläggningstillgångar – med vissa särskilt angivna undantag – finansieras med lån i Riksgäldskontoret, om inte riksdagen beslutar att finansiering ska ske på annat sätt.

Riksdagens ombudsmäns (JO) överväganden

Antalet inkomna klagomålsärenden i JO:s verksamhet har ökat stadigt under åren. Jämfört med 2007 är det fråga om en ökning med 40 procent och antalet inkomna klagomål uppgår enligt årsredovisningen för 2016 till drygt 8 000. Under samma period har antalet årsarbetare ökat med 14 procent och uppgår 2016 till drygt 61 personer exklusive Opcat-enheten (ytterligare 5 personer). Antalet föredragande på tillsynsavdelningarna har dock legat på i stort sett samma nivå under de senaste tio åren. Ett effektivare arbetssätt, nya rutiner m.m. har gjort det möjligt att klara den ökande ärendemängden utan att utöka personalstyrkan på motsvarande sätt. Kvaliteten på de beslut som fattas efter full utredning har därigenom kunnat bibehållas och olika metoder har utvecklats för att JO ska kunna erinra om rättsordningens krav även i en del av de ärenden som avskrivs utan utredning. Det måste ändå konstateras att såväl andelen som antalet fullt utredda ärenden har minskat märkbart och det kan vara svårt att hinna avgöra

mer omfattande eller mer komplicerade ärenden inom rimlig tid. Under första tertialen 2017 har ärendetillströmningen fortsatt att öka, med 9 procent i förhållande till samma period 2016.

För att JO även fortsättningsvis ska klara rimliga målsättningar om handläggningstider och ärendebalanser samt bibehålla den höga kvalitet som kännetecknar JO:s verksamhet behöver antalet årsarbetskrafter utökas, i första hand med ytterligare fyra föredragande. Denna förstärkning innebär dock inte att inspektionsverksamheten på tillsynsavdelningarna kan öka på något mera påtagligt sätt och det kan inte uteslutas att verksamheten behöver ytterligare tillskott under kommande år. Kostnaden för ovanstående fyra tjänster ryms inte inom 2017 års anslag. JO:s anslag bör därmed förstärkas med 3 900 000 kronor för detta ändamål fr.o.m. 2018.

År 2011 fick JO uppdraget som nationellt besöksorgan enligt Opcat-protokollet. JO tilldelades medel för denna uppgift motsvarande fyra årsarbetskrafter. Under 2015 besökte CPT (The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) JO och Opcat-enheten. Av den rapport som lämnades till regeringen i början av 2016 framgick att kommittén ansåg att Opcat-verksamheten var underbemannad. Med anledning av detta förstärktes enheten med en tjänst. JO begärde ingen förstärkning av anslaget med anledning av detta. Under året har det pågått en översyn av verksamheten vid Opcat-enheten, avseende bl.a. styrning, rapportering och arbetssätt. För att kunna leva upp till protokollets krav på bl.a. en regelbunden inspektionsverksamhet bör enheten förstärkas med ytterligare en årsarbetskraft. Mot denna bakgrund bör JO:s anslag förstärkas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2018 för detta ändamål.

Prognosen för 2017 avseende JO:s kostnad för tjänstepensionspremier uppgår till 9 900 000 kronor vilket är en ökning med drygt 2 000 000 kronor jämfört med 2016. Enligt preliminära uppgifter från SPV kommer denna kostnad ligga kvar på samma nivå för 2018. På grund av att denna kostnad varierar mellan åren begär JO ingen förstärkning av anslaget 2018 för detta ändamål.

Sedan något år tillbaka har JO inte längre tillgång till riksdagsbibliotekets rättsdatabaser. Den årliga kostnaden för rättsdatabaserna Karnov och Zeteo uppgår till ca 700 000 kronor. JO har inte tidigare begärt, och begär inte heller i

år, någon förstärkning av anslaget 2018 med anledning av detta.

Konstitutionsutskottet har gett en utredare i uppdrag att överväga och analysera om det är lämpligt att en nationell MR-institution blir en del av JO och på vilket sätt det skulle kunna ordnas organisatoriskt. Uppdraget redovisades i juni 2017. Om JO ges detta uppdrag måste JO tillföras resurser för detta ändamål.

Tabell 4.10 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	90 241	90 241	90 241
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 548	3 014	4 613
Beslut	4 900	4 978	5 064
Varav BP18 ³	4 900	4 900	4 900
Varav ³			
Förstärkning handläggning	3 900	3 900	3 900
Förstärkning Opcat	1 000	1 000	1 000
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	96 689	98 233	99 918

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

JO:s tillsynsverksamhet föreslås förstärkas med 3 900 000 kronor och Opcat-enheten med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Riksdagens ombudsmän föreslår att anslaget 2:4 *Riksdagens ombudsmän (JO)* anvisas 96 689 000 kronor för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 98 233 000 kronor respektive 99 918 000 kronor.

5 Sametinget och samepolitiken

5.1 Omfattning

Området omfattar främst Sametingets verksamhet i frågor som bidrar till att verka för en levande samisk kultur, som finansieras från anslag 3:1 *Sametinget*.

Samepolitiken ingår i flera utgiftsområden, bland andra utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom området Sametinget och samepolitiken

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Budget 2017 ¹	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Sametinget och samepolitiken</i>						
3:1 Sametinget	38	45	45	54	60	61
Summa Sametinget och samepolitiken	38	45	45	54	60	61

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål

Det övergripande målet för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologisk hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2005/06:1 utg.omr. 23, bet. 2005/06:MJU2, rskr. 2005/06:108).

avseende rennäring och andra näringar redovisas under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Målet för samepolitiken berör även andra politikområden. Resultaten av åtgärder inom de sakområdena redovisas under respektive politikområde. Den del som rör det samiska folket som nationell minoritet redovisas t.ex. under avsnittet Nationella minoriteter.

5.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de åtgärder som bidragit till att verka för en levande samisk kultur. Resultaten av de åtgärder som vidtagits

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- samiskt inflytande och delaktighet,
- utvecklingen av det samiska språkets användning och ställning, och
- möjligheten att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv.

Bedömningarna utgår främst från Sametingets årsredovisning, men även resultat från lägesrapporter och utredningar från t.ex. Sametinget vägs in.

5.4.2 Resultat

Samiskt inflytande och delaktighet

Regeringen har under året fortsatt arbetet med att säkerställa det samiska folkets åtnjutande av sina rättigheter. En central del av detta arbete har varit att stärka samiskt inflytande och delaktighet. En överenskommelse om Nordisk samekonvention träffades i januari 2017 mellan företrädare för de svenska, norska och finländska regeringarna och representanter för de tre nordiska sametingen. Under 2016 hölls fyra förhandlingsmöten och i januari 2017 hölls ett avslutande möte. Den Nordiska samekonventionen är det första regionala urfolksinstrumentet i sitt slag. Konventionen anger vissa minimirättigheter som staterna kan vidareutveckla och ger verktyg för en förbättrad dialog mellan stat, myndigheter och det samiska folket. Vidare skapar konventionen goda förutsättningar för ett förstärkt samiskt inflytande och delaktighet. Regeringen avvaktar för närvarande sametingens ställningstagande till Nordisk samekonvention.

Under året har en promemoria med förslag till en konsultationsordning tagits fram. Förslaget innebär en skyldighet för regeringen, statlig förvaltningsmyndighet, ett landsting eller en kommun att konsultera Sametinget i frågor som kan få särskild betydelse för samerna. Om det finns skäl för det ska också andra samiska organisationer eller samebyar konsulteras. Konsultationsordningen föreslås gälla utöver annan samrådsskyldighet enligt gällande lagstiftning. Vid framtagandet av förslag till konsultationsordning har kontinuerliga samråd hållits med bl.a. Sametinget, som är en viktig aktör i processen. Promemorian bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

En annan väg till inflytande är Sametingets möjlighet att yttra sig i samband med remisser. Sametinget har under 2016 besvarat 286 remisser. De flesta remisserna handlar om undersökningstillstånd, vägar, vindkraftsetableringar och kommunernas planarbete. De senaste åren har det skett en ökning av antal remitteringar till Sametinget och därmed antalet remisser som Sametinget besvarat. Ökningen har resulterat i att fler frågor belysts ur ett samiskt perspektiv.

Sametinget bedriver även ett aktivt arbete med samisk traditionell kunskap, Árbodiehtu. Under året har Sametingets styrelse och ansvarigt statsråd fortsatt att föra en fördjupad dialog om viktiga samepolitiska frågor. Genom dialogmötena ökar Sametingets möjlighet till inflytande och delaktighet om den framtida samepolitiken. Vidare har regeringen tillsammans med företrädare för Sametinget deltagit vid FN:s permanenta forum för urfolksfrågor i New York, vid statspartsmötet i FN:s klimatkonvention, COP 22 i Marrakech och statspartsmötet i FN-konventionen om biologisk mångfald, COP 13 i Cancún. Under året har arbetet fortsatt med etablering av kunskapsplattformen (LCIP) som är ett erkännande av vikten av att bygga på den kunskap som finns hos urfolk. Plattformen syftar även till att möjliggöra kommunikation om hur man påverkas av klimatförändringen samt till stärkt dialog mellan urfolk och konventionens parter.

Vidare har Sverige under 2016 stått värd för minister- och sametingspresidentmötet mellan Norge, Finland och Sverige.

I den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK) uppmärksammas rasismen mot samer i Sverige. Vidare har Sametinget tillsammans med Diskrimineringsombudsmannen (DO) arbetat vidare för att hämta in synpunkter, förankra och sprida kunskap om den strukturella rasismens och diskrimineringens verkan i Sverige. Åtgärden har resulterat i att bl.a. stärka kunskapen om strukturell rasism och diskriminering. Sametinget har också arbetat vidare med uppdraget om jämställdhetsintegrering.

Den 21 maj 2017 var det val till Sametinget. I sametingsvalet väljer det samiska folket sina företrädare. Sametinget tilldelades tre miljoner kronor för att genomföra valet. Sametinget har bl.a. genomfört aktiviteter för att få fler samer

att rösta i valet, förmedlat och utbetalat valstöd till samiska partier och via Sametingets valnämnd arbetat inför och i samband med valet.

Utvecklingen av det samiska språkets användning och ställning

Enligt 2 kap. 1 § sametingslagen (1992:1433) ska Sametinget fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet. Sametingets mål är att bidra till utvecklingen av de samiska språkens användning och ställning i samhället, framför allt i de traditionellt samiska områdena.

Sametingets plenum har under 2016 antagit Sametingets språkpolitiska handlingsprogram med tio mål för att uppnå visionen om att alla samer ska kunna tala, läsa och skriva samiska och att det samiska språket är ett levande och välmående språk som värdesätts i samhället. Av Sametingets lägesrapport om det samiska språket i Sverige för 2016 framgår bl.a. att det samiska språket synliggjorts mer i nya domäner. Både det samiska språket och kulturen har synliggjorts mer än tidigare år inom populärkulturen, bl.a. inom tv- och filmproduktioner.

För att bidra till utvecklingen av det samiska språkets användning och ställning i samhället har Sametinget bl.a. tillsammans med sametingen i Norge och Finland under 2016 fortsatt samarbetat i interreg-projektet Giellagáldu. Det är ett kunskaps- och expertorgan som arbetar med att samordna språkvårds- och utvecklingsarbete över nationsgränserna, eftersom de samiska språken talas över nationsgränserna.

Sametinget har under 2016 även bistått allmänheten med frågor om samiska ortnamn.

Vidare har Sametinget handlagt bidrag för vissa studier i samiska och för s.k. korttidsstudier. Intresset för att söka medel under 2016 har, jämfört med år 2015, ökat med ca 30 procent. Liksom tidigare år är det fler kvinnor än män som söker och erhåller stöd. Under 2016 var 68 procent av bidragsmottagarna kvinnor.

I samband med minister- och sametingspresidentmötet mellan Sveriges, Norges och Finlands ansvariga statsråd för samiska frågor och sametingspresidenterna, delades det nordisk-samiska språkpriset Gollegiella ut. Det tilldelades arbetet med ett radioprogram på sydsamiska och för utvecklandet av språkinlärningsmetoder och verktyg för nybörjare och modersmålstalare i det samiska språket.

Sametingets språkcentrum har under 2016 fortsatt med metodutveckling för revitalisering av det samiska språket. Språkcentrum har bl.a. ordnat särskilda mentorsprogram på ume- och lulesamiska i syfte att framför allt stärka ungas språkrevitalisering. Språkcentrum har också genom en språkkampanj, med hjälp av 19 samiska ungdomar som fungerat som språkambassadörer, synliggjort det samiska språket i sociala medier. 13 av språkambassadörerna var flickor och sex var pojkar.

Vidare har Språkcentrum tillsammans med Samernas utbildningscentrum i Jokkmokk och Samisk högskola i Kautokeino ordnat en intensiv nybörjarkurs i lulesamiska, SAAL 1. Samtliga sju deltagare var kvinnor.

Ett starkt och mångfaldigt samiskt kulturliv

Sametinget ska bidra till utvecklingen av ett starkt och mångfaldigt konst- och kulturliv. Sametinget har under året antagit ett nytt kulturpolitiskt handlingsprogram. Handlingsprogrammet ligger till grund för Sametingets arbete inom området kultur och anger de delmål som ska utgöra ramar och inriktning på vad som ska prioriteras i Sametingets bidragsgivning. Bidraget fördelas med medel från anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*, anslagspost 5 Bidrag till samisk kultur under utgiftsområde 17. Under 2016 fördelade Sametinget totalt 15,3 miljoner kronor till samiska kulturprojekt och verksamhetsbidrag till samiska organisationer. Att Sametinget endast beviljade 31 av 151 inkomna ansökningar beror på att inga verksamhetsbidrag beviljades under 2016. Verksamhetsbidragen beviljades i stället 2017 och uppgick till 45. Det kan jämföras med 2015 då 151 ansökningar inkom och 77 beviljades. Den sammanlagda summan av ansökta bidragsmedel har ökat jämfört med 2014 och 2015. Flest antal projektansökningar med de högsta ansökta summorna under perioden 2014–2016 rör litteratur, media/film, musik/jojk och övriga projekt (festivaler, seminarium m.m.).

Giron Sámi Teáther tilldelades 5,7 miljoner kronor från anslaget. Teatern har under 2016 producerat fyra föreställningar, vilket är samma antal som 2015. Publikantalet har uppgått till 2 341 personer. Två produktioner har varit helt samiskspråkiga. Under 2017 har teatern även

producerat en föreställning som är en teatral sannings- och försoningskommission som tar upp relationerna mellan Finland, Sverige, Norge, Ryssland och samerna samt relationerna samer emellan.

För verksamheten vid Samernas bibliotek har Sametinget tilldelats drygt 700 000 kronor. År 2016 fanns vid Samernas bibliotek 18 690 utlånbara objekt. Bibliotekets egna inköp av böcker ligger på ungefär samma nivå som under 2015. Antalet utlån ökade 2016 med knappt 400 exemplar och uppgick till 1 427.

5.4.3 Analys och slutsatser

Att säkerställa det samiska folkets åtnjutande av sina rättigheter är ett långsiktigt arbete. Att stärka samiskt inflytande och delaktighet för alla och det samiska språket och kulturen kräver insatser inom flera olika politikområden. Regeringens bedömning är att betydande steg har tagits under 2016. Den överenskommelse som har träffats om Nordisk samekonvention och det pågående arbetet med att etablera en konsultationsordning är viktiga steg i arbetet för att nå det övergripande samepolitiska målet och utvecklingen av det gränsöverskridande samarbetet om urfolksrättigheter. Regeringen konstaterar dock att mycket arbete återstår inom flera politikområden. Deltagandet i internationella forum såsom delegationerna vid partsmöten inom ramen för FN-konventionerna om klimat (UNFCCC) respektive biologisk mångfald (CBD) har varit viktigt för att säkra Sametingets möjligheter att påverka frågor som rör det samiska folket. Regeringens bedömning är att deltagandet i internationella forum fortsatt kommer att vara viktigt och en förutsättning för att uppnå målet.

Regeringens bedömning är att arbetet för att alla de som representerar det samiska folket ska ges ökat inflytande och delaktighet, i frågor och processer som rör samiska förhållanden, är avgörande. De skillnader som finns mellan kvinnor och män kräver fortsatt arbete. Sametinget fyller redan i dag en viktig funktion genom att bevaka att samiska behov och rennäringens intressen beaktas i samhällsplaneringen. Sametingets roll påverkas då efterfrågan från olika aktörer som önskar nyttja och ändra användningen av marken inklusive naturresurserna i Sápmi ökar.

Vidare bedömer regeringen att bl.a. Sametingets och DO:s arbete under året bidragit till att synliggöra den strukturella rasism och diskriminering som det samiska folket genom historien utsatts för. Det i sin tur stärker medvetenheten och betydelsen av samiskt inflytande och delaktighet, men också det samiska folkets möjlighet att använda sitt språk och synliggöra sin kultur. Samisk kultur har under lång tid varit utsatt för yttre påfrestningar som begränsat möjligheten att uttrycka och skapa en levande samisk kultur. Regeringens bedömning är att det är viktigt att skapa förutsättningar för en stabil infrastruktur för samiska kulturinstitutioner. Det särskilda stödet till samisk kultur möjliggör för det samiska folket att själva kunna förmedla sin historia, sitt språk och sin identitet samt att synliggöra kulturarvet kopplat till detta. Att synliggöra den samiska kulturen i det offentliga rummet bidrar till att förstärka synligheten i offentligheten och kan öka inflytandet för och motverka diskriminering av det samiska folket.

För att uppnå målet om en levande samisk kultur är språket avgörande.

Arbetet med att främja och revitalisera det samiska språket och vända språkbytesprocessen är därför centralt. Riktade insatser särskilt till barn och ungdomar och att fler män involveras i språkrevitaliseringen är prioriterat.

Den samiska traditionella kunskapen utgör basen för samisk identitet och kultur och är en viktig del i arbetet med hållbar utveckling och Agenda 2030. Regeringens bedömning är att fortsatt arbete behövs med samisk traditionell kunskap i enlighet med konventionen för biologisk mångfald för att uppnå det övergripande målet inom samepolitiken.

5.4.4 Årlig revision

Riksrevisionen har avgivit en revisionsberättelse för Sametinget med reservation avseende sin årsredovisning för 2016. Riksrevisionen har lämnat uttalanden med reservation/avvikande mening avseende ledningens efterlevnad av de föreskrifter som är tillämpliga för användning av anslag och inkomster. Anslagsmedel har inte använts i enlighet med av riksdagen beslutade ändamål och i överensstämmelse med tillämpliga föreskrifter, enligt Riksrevisionen. Sametinget beslutade i december 2016 att justera felaktiga

utbetalningar till ledamöterna i Sameskolstyrelsen och Samefonden som reservationen avser. I budgetpropositionen för 2017 aviserade regeringen att återkomma med ytterligare åtgärder med anledningen av iakttagelserna för 2015. I oktober 2016 gav regeringen Ekonomistyrningsverket i uppdrag att bl.a. analysera Sametingets arbete med intern styrning och kontroll samt användningen av statliga medel (Ku2016/02297/DISK). I februari 2017 lämnade Ekonomistyrningsverket rapporten *Analys av Sametinget (ESV 2017:6)*. Rapporten har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

5.5 Politikens inriktning

Sápmi sträcker sig över Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Den särskilda ställning som det samiska folket har som Sveriges urfolk ska respekteras. Detta kräver att efterlevnaden av det samiska folkets rättigheter säkerställs. Regeringen värnar ett samiskt samhällsliv med framtidstro. För att regeringen ska kunna bidra till ett samhälle som håller ihop är det nödvändigt att det samiska folket, som genom historien och än i dag blivit utsatta för övergrepp, kränkningar och rasism, får reellt inflytande och ökad delaktighet. Detta gäller inte minst i frågor om användning av mark och naturresurser som är av central betydelse för det samiska folket. Sametinget är ett nav för det samiska folkets möjlighet till inflytande och delaktighet. Som samiskt folkvalt parlament och myndighet behandlar och beslutar Sametinget om frågor som rör det samiska folket.

För att möjliggöra det fortsatta arbetet med en höjd ambitionsnivå, främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla sitt kultur- och samfundsliv och stärka samernas rätt till självbestämmande tar regeringen krafttag. Regeringen föreslår att anslaget till Sametinget bör öka med 11 miljoner kronor för 2018 och 16 miljoner kronor fr.o.m. 2019. De samiska språkens fortlevnad och bevarandet och utvecklingen av den samiska traditionella kunskapen som utgör basen för samisk identitet och kultur ska värnas. Ett ökat anslag till Sametinget möjliggör också det fortsatta arbetet med att införa en konsultationsordning. Arbetet med att införa en konsulta-

tionsordning är centralt för att långsiktigt säkerställa samiskt inflytande och delaktighet. En konsultationsordning är ett viktigt steg i att stärka samernas möjlighet till inflytande och delaktighet i frågor som rör samiska förhållanden. Därutöver föreslår regeringen att särskilda medel tillförs för att möjliggöra utvecklingen för samiska kulturinstitutioner och det särskilda stödet till samisk kultur (utg.omr. 17 avsnitt 4 och 11). Regeringen föreslår även att 10 miljoner kronor ska tillföras Sametinget för utvecklingen av de samiska näringarna (utg.omr. 23 avsnitt 2.6.5).

Regeringen avvaktar sametingens ställningstagande till Nordisk samekonvention (NSK). Vid ett godkännande kommer regeringen att återkomma med en konsekvensanalys utifrån överenskommelsen om en NSK.

Vidare avser regeringen vidta åtgärder med anledning av Ekonomistyrningsverkets rapport *Analys av Sametinget*. Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Regeringen kommer också fortsatt att lyfta det samiska folkets utsatthet, men också de möjligheter som finns i t.ex. den traditionella kunskapen inom ramen för arbetet för de globala målen och Agenda 2030 för hållbar utveckling.

5.6 Budgetförslag

5.6.1 3:1 Sametinget

Tabell 5.2 Anslagsutveckling 3:1 Sametinget

Tusental kronor

2016	Utfall	38 070	Anslags-sparande	995
2017	Anslag	45 243 ¹	Utgifts-prognos	45 129
2018	Förslag	53 901		
2019	Beräknat	59 750 ²		
2020	Beräknat	60 763 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 58 824 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 58 823 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sametingets och Nationellt samiskt informationscentrums förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Samefonden.

Regeringens överväganden

Tabell 5.3 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 3:1 Sametinget

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017 ¹	45 243	45 243	45 243
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	670	1 393	2 184
Beslut	7 988	13 114	13 336
Varav BP18 ³	11 000	16 000	16 000
Varav ³			
Förvaltning Sametinget	800	800	800
Förvaltning Sametinget	10 200	15 200	15 200
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	53 901	59 750	60 763

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.³ Exklusive pris- och löneomräkning.

För att Sametinget ska kunna medverka i samhällsutvecklingen och svara upp mot de uppdrag och uppgifter som åligger myndigheten i dag och för att möjliggöra införandet av en konsultationsordning ökas anslaget 3:1 *Sametinget* med 11 000 000 kronor 2018 och 16 000 000 kronor fr.o.m. 2019. Det under utgiftsområde 17 upptagna anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* minskas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Regeringen föreslår att 53 901 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Sametinget* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 59 750 000 kronor respektive 60 763 000 kronor.

6 Regeringskansliet m.m.

6.1 Budgetförslag

6.1.1 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tabell 6.1 Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

År	Slagslag	Utgifter	Anslags- sparande	Utgifter- prognos
2016	Utfall	7 090 671	285 801	
2017	Anslag	7 388 526 ¹		7 501 726
2018	Förslag	7 779 310		
2019	Beräknat	7 739 170 ²		
2020	Beräknat	7 854 936 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 7 618 216 tkr i 2018 års prislivå.

³ Motsvarar 7 602 046 tkr i 2018 års prislivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Regeringskansliets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för utrikesrepresentationen, kommittéväsendet och gemensamma ändamål (hyror, kapitalkostnader m.m.).

Mål

Regeringskansliet ska vara ett effektivt och kompetent instrument för regeringen i dess uppgift att styra riket och förverkliga sin politik.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	170 458			
Prognos 2017	170 000			
Budget 2018	170 000			

Inkomsterna från expeditonsavgifter och ansökningsavgifter för viseringar m.m., som redovisas på inkomsttitel, beräknas 2018 till 170 000 000 kronor. Verksamheten utförs vid utlandsmyndigheterna.

Tabell 6.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	2 035	2 035	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Prognos 2017	2 000	2 000	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Budget 2018	2 000	2 000	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)

Avgifter för näringslivsfrämjande tjänster vilka går utöver en utlandsmyndighets grundläggande uppdrag beräknas 2018 till 2 000 000 kronor.

Med näringslivsfrämjande tjänster avses tjänster för främjande av svensk export samt för främjande av investeringar och turism i Sverige.

Regeringens överväganden*Regeringskansliets verksamhet*

I följande tabell redovisas viss resultatinformation för Regeringskansliet.

Tabell 6.4 Viss resultatinformation för Regeringskansliet

	2012	2013	2014	2015	2016
Antal tjänstgörande (inkl. politikeravtal)	4 498	4 631	4 637	4 534	4 590
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>59/41</i>	<i>60/40</i>	<i>60/40</i>	<i>60/40</i>	<i>61/39</i>
Anställda på politikeravtalet	200	199	188	181	189
<i>andel kvinnor/män¹</i>	<i>48/52</i>	<i>47/53</i>	<i>49/51</i>	<i>53/47</i>	<i>55/45</i>
Andel kvinnor/män av anställda på chefsavtalet	44/56	46/54	48/52	48/52	50/50
Sjukfrånvaro andel av arbetstid	1,9	2,1	2,2	2,5	2,6
<i>bland kvinnor/män</i>	<i>2,3/1,3</i>	<i>2,7/1,3</i>	<i>2,8/1,4</i>	<i>3,1/1,5</i>	<i>3,1/1,7</i>
Antal diarieförda ärenden	91 753	96 341	89 790	83 883	72 865
Regeringsärenden	5 595	5 579	5 283	5 007	5 249
Propositioner och skrivelser	187	198	238	179	195
Författningsärenden	995	1 177	1 583	1 069	1 369
Kommitté- och tilläggsdirektiv	133	127	166	137	117
Regleringsbrev och ändringsbeslut	669	631	647	693	667
SOU-serien	95	87	92	109	94
Ds-serien	60	77	46	60	47
Interpellationssvar	436	503	514	804	636
Frågesvar till riksdagen	729	765	696	1 091	1 563
Brevsvar till enskilda	26 643	26 106	25 203	22 008	14 462
Resdagar i Sverige (med övernattnig) ¹	7 057	7 500	8 259	8 177	6 971
Resdagar utomlands (med övernattnig) ¹	33 363	36 682	36 226	37 481	34 522
Arbetsdagar i EU:s rådsarbetsgrupper	2 556	2 556	2 509	1 998	2 579
Arbetsdagar i kommissionens kommittéer och expertgrupper	1 438	1 595	1 650	1 598	1 454
Arbetsdagar i internationella organisationer utanför EU	3 991	3 883	3 710	3 717	4 445
Faktapromemorior till EU-nämnden	159	163	87	65	149
Reg. internationella handlingar	13 722	14 027	13 161	11 167	12 399
Utlandsstationerade	588	581	578	579	588
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>54/46</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>	<i>57/43</i>

¹ Uppgifterna är hämtade från respektive årsbok för Regeringskansliet.

Regeringskansliet, kommittéerna och utlandsmyndigheterna hade i genomsnitt under 2016 tillsammans 4 590 tjänstgörande (exklusive lokalt anställda vid utlandsmyndigheterna). Andelen kvinnor och män är ungefär densamma som tidigare år.

Av de tjänstgörande var ca 4 procent anställda på politikeravtalet. Andelen män anställda på politikeravtalet har fortsatt att minska i förhållande till andelen kvinnor. Andelen kvinnor respektive män på chefsavtalet är lika stor. Sjukfrånvaron har ökat men är fortsatt låg i förhållande till staten totalt.

Ytterligare redovisning av Regeringskansliets arbete återfinns i Regeringskansliets årsbok 2016 och på www.regeringen.se.

Utrikesrepresentationen

Utrikesrepresentationen bestod per den 1 augusti 2017 av 107 utlandsmyndigheter, varav 92 ambassader, 8 konsulat samt 7 representationer och delegationer. En ambassad i Beirut är under etablering. Sverige har diplomatiska förbindelser med i stort sett alla självständiga stater i världen. Vidare har Sverige drygt 340 honorärkonsulat. Från och med den 1 januari 2000 t.o.m. den 1 augusti 2017 har regeringen beslutat att öppna 25 ambassader, 5 karriärkonsulat och en delegation. För samma period har regeringen beslutat att stänga 21 ambassader och 7 karriärkonsulat.

Kreditgarantier för utlandsstationerad personal

I enlighet med information som lämnades i proposition 1984/85:100 (bet. 1984/85:UU8, rskr. 1984/85:168) beslutade regeringen den 15 maj 1985 att inrätta en ordning med statliga kreditgarantier i syfte att underlätta för utlandsstationerad personal inom utrikesförvaltningen att få tillgång till banklån för det fall behov av detta skulle uppstå i samband med omstationering. Genom ett regeringsbeslut 2000 anpassades villkoren till lagen (1996:1059) om statsbudgeten (UD2000/1146/P-AV). Den utlandsstationerade personalens behov av kreditgarantier har varit begränsat. Några nya garantier kommer framöver inte att lämnas.

Anslagsförändringar

Tabell 6.5 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	7 379 026	7 379 026	7 379 026
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	207 200	327 646	459 563
Beslut	227 977	67 945	58 775
Varav BP18 ³	205 540	104 540	94 540
Varav ³			
Säkerhetskostnader	56 000	56 000	56 000
Lokalkostnader	100 000		
E-kungörande	1 040	1 040	1 040
Biståndsverksamhet	8 500	8 500	8 500
Översyn av Boverkets byggregler	10 000	10 000	
Bostadsfrågor	12 000	12 000	12 000
Utrikesrepresentationen m.m.	18 000	17 000	17 000
Överföring till/från andra anslag	-60	-61	-6 436
Varav BP18 ³	-60	-60	-60
Varav ³			
Nämnden för styrelserepr.frågor	-60	-60	-60
Övrigt	-34 833	-35 386	-35 992
Förslag/beräknat anslag	7 779 310	7 739 170	7 854 936

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Förändringar i omvärlden har under en längre tid lett till ökade säkerhetskostnader för Regeringskansliet och utrikesrepresentationen. Anslaget tillförs därför 56 000 000 kronor fr.o.m. 2018.

Med anledning av omfattande fastighetsprojekt i de lokaler som Regeringskansliet hyr i Södra Klara, uppstår under 2018 betydande engångskostnader. Mot bakgrund av detta tillförs anslaget 100 000 000 kronor för 2018.

Mot bakgrund av att elektroniskt kungörande av lagar och förordningar införs ökar anslaget med 1 040 000 kronor fr.o.m. 2018. Finansiering sker från anslaget 6:4 *Svensk författningssamling* (se även avsnitt 8.1).

För att förstärka handläggningen av biståndsfrågor inom Regeringskansliet tillförs anslaget 8 500 000 kronor fr.o.m. 2018. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd minskas med motsvarande belopp.

I vårändringsbudgeten för 2017 (prop. 2016/17:99 s. 43) tillfördes anslaget medel för en översyn av Boverkets bygg- och konstruktionsregler för att underlätta bostadsbyggandet. Översynen kommer pågå t.o.m. 2019 och anslaget tillförs därför 10 000 000 kronor även för 2018 och 2019. Finansiering sker genom att anslaget 1:4 *Boverket* under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik minskas med motsvarande belopp.

I syfte att förstärka det bostadspolitiska arbetet inom Regeringskansliet tillförs anslaget 12 000 000 kronor fr.o.m. 2018. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik minskas med 14 400 000 kronor.

Med anledning av ökade ärendemängder i utrikesrepresentationen tillförs anslaget 18 000 000 kronor för 2018. Från och med 2019 beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor.

I 2017 års ekonomiska vårproposition (prop. 2016/17:100 s. 217) aviserades en flytt av Nämnden för styrelserepresentationsfrågor från Regeringskansliet till Kammarkollegiet. För detta ändamål förs 60 000 kronor från anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* till det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* fr.o.m. 2018.

Sammantaget innebär ovan redovisade förslag till anslagsförändringar att anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* ökar med 205 480 000 kronor 2018. Medlen avser bl.a. personella förstärkningar.

Regeringen föreslår att 7 779 310 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 7 739 170 000 kronor respektive 7 854 936 000 kronor.

7 Länsstyrelserna

7.1 Omfattning

Området Länsstyrelserna avser den samordnade länsförvaltningen med de 21 länsstyrelserna. Området omfattar anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* Anslaget finansierar en del av länsstyrelsernas verksamhetskostnader. Resterande del av kostnaderna finansieras huvudsakligen med bidrag. De största bidragsgivarna 2016 var Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

7.2 Utgiftsutveckling

Anslaget föreslås ökas 2018 jämfört med 2017 till följd av tillskott av medel avseende länsstyrelsernas arbete med djurskydd, sevesotillsyn, miljötillsyn, gränsöverskridande transporter och förebyggande arbete för att skydda dricksvatten.

Tabell 7.1 Utgiftsutveckling inom område Länsstyrelserna

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Budget 2017 ¹	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Länsstyrelserna</i>						
5:1 Länsstyrelserna m.m.	2 615	2 751	2 786	2 830	2 895	2 945
Summa Länsstyrelserna	2 615	2 751	2 786	2 830	2 895	2 945

7.3 Mål

Regeringens mål för området Länsstyrelserna är att nationella mål ska få genomslag i länen, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Målet omfattar samtliga län, oavsett ansvars- och uppgiftsfördelning mellan stat och kommun.

7.4 Resultatredovisning

Länsstyrelserna har uppgifter inom ramen för flera nationella mål, som är fördelade på ett stort antal utgiftsområden. Flera av dessa mål är riksdagsbundna. Målen redovisas under respektive utgiftsområde. Detta innebär att beslut och insatser inom olika utgiftsområden ofta får konsekvenser för länsstyrelsernas verksamhet. Utöver den resultatredovisning som lämnas i detta avsnitt hänvisas till den redogörelse som lämnas under respektive utgiftsområde i denna proposition.

De 21 länsstyrelserna verkar utifrån uppgiften att vara statens regionala företrädare. Länsstyrelserna ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndigheternas ansvarsområden samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

För många av de offentliga åtaganden som kommuner eller andra aktörer ansvarar för att utföra har länsstyrelserna även uppgifter som rör samordning, tillsyn, uppföljning och utvärdering.

7.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen har sedan budgetpropositionen för 2012 redovisat indikatorer för vissa av länsstyrelsernas verksamheter. I regleringsbrevet för 2015 fick länsstyrelserna i uppdrag att följa upp och utvärdera dessa resultatindikatorer. Uppdraget redovisades i september 2015 (dnr. Fi2015/03384/SFÖ). Av redovisningen framgår att korrelationen mellan länsstyrelsernas insatser och förändringar av indikatorerna ibland är oklar. Vidare har länsstyrelserna, i enlighet med vad som ovan anförts, i uppdrag att verka för att nationella mål får regionalt genomslag. Det slutliga resultatet av länsstyrelsernas arbete ingår således i måluppfyllelsen inom övriga utgiftsområden. Mot denna bakgrund väljer regeringen att inte använda resultatindikatorer i detta avsnitt. Det resultat och den effekt som länsstyrelsernas insatser bidrar till mäts och analyseras i stället under övriga utgiftsområden.

Nedan redovisas mot denna bakgrund endast en samlad bild av länsstyrelsernas arbete och resultat. Redovisningen utgår från de uppgifter som länsstyrelserna har enligt 2 § förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion om att arbeta sektorsövergripande, samordna olika intressen och insatser samt att ansvara för tillsynsuppgifter.

7.4.2 Resultat

Samordnings- och sektorsövergripande arbete

År 2016 samverkade länsstyrelserna med ett stort antal aktörer inom olika områden. Den statliga verksamheten i länen var i flera

avseenden föremål för samordning från länsstyrelserna. Samordningen av statlig verksamhet på regional nivå 2016 rörde i hög utsträckning mottagandet av asylsökande och nyanlända. Vidare ställde frågor om bostadsförsörjning och integration ökade krav på samarbete både i länsstyrelsernas interna arbete och i dialogen med lokala, regionala och nationella aktörer. Det har bl.a. skett genom samråd, stödjande strukturer och konsultativt stöd till kommuner, andra statliga myndigheter och andra berörda aktörer.

Länsstyrelserna har på olika sätt anpassat och utvecklat arbetssätt för att samlat möta kommunernas behov.

I övrigt samarbetade länsstyrelserna 2016 i det löpande arbetet och i olika samverkansformer med ett stort antal myndigheter och i ett stort antal frågor, såsom med Naturvårdsverket i fråga om miljömålsarbete, Livsmedelsverket och Jordbruksverket i fråga om livsmedelskedjan, Jordbruksverket i fråga om jordbrukarstöd och stöd inom landsbygdsprogrammet, Skogsstyrelsen i fråga om skogliga näringar, Polismyndigheten i fråga om t.ex. arbetet mot hedersrelaterat våld samt med Arbetsförmedlingen i fråga om bl.a. insatser för nyanlända.

Vidare har länsstyrelserna upprätthållit kontakter och samverkat med näringslivet. Detta har skett inom ramen för länsstyrelsernas samverkansstrukturer, bl.a. genom s.k. strategiska samtal, ledningsforum och råd för statlig samordning. Samverkan och samordningen omfattar en bred representation av företrädare för länens olika samhällsintressen, t.ex. statliga myndigheter, kommuner och landsting, näringsliv samt universitet och högskolor. På samverkansmöten med de statliga myndigheterna i länen har länsstyrelserna samordnat statlig verksamhet i länen inom bl.a. områdena migration, integration och totalförsvarsplanering, så att bl.a. informationsutbyte om frågor i de olika verksamheterna kunnat ske. Berörda statliga myndigheter har i stor utsträckning deltagit vid dessa möten, vilket har skapat förutsättningar för utvecklat samarbete i olika frågor.

Tillsyn

Länsstyrelserna bedriver tillsynsarbete inom ett flertal områden. Tillsynen omfattar bl.a. miljö-

tillsyn, djurskydd, veterinär verksamhet, kommunernas arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak, krisberedskap och överförmyndarverksamhet.

Tillsyn bedrevs 2016 i form av handläggning, tillsynsbesök samt väglednings- och informationsinsatser.

Länsstyrelserna har fortsatt att utveckla tillsynsarbetet. Det har bl.a. skett genom att gemensamma tillsynsinsatser för olika tillsynsområden planerats, genomförts och utvärderats samlat vid en viss länsstyrelse och att länsstyrelserna fortsatt att satsa på särskilda tillsynsveckor, då tillsynsarbetet sätts i fokus.

7.4.3 Analys och slutsatser

Länsstyrelserna har 2016 utifrån sitt statliga helhetsperspektiv arbetat sektorsövergripande och bidragit till att inom sina ansvarsområden samordna samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Att övriga berörda statliga myndigheter i stor utsträckning har deltagit i de samverkansstrukturer som länsstyrelserna verkar inom har skapat förutsättningar för ett utvecklat samarbete i olika frågor. Denna aktiva samverkan ger möjlighet till värdefullt erfarenhetsutbyte, samsyn och samarbete kring viktiga utvecklingsfrågor för länen. När läget 2016 inom enskilda områden varit särskilt ansträngt har det varit positivt att strukturer som sedan lång tid funnits i länen kunnat användas.

Länsstyrelserna har även initierat och vidareutvecklat samarbeten och därigenom samlat aktörer i länen utanför ordinarie samverkansstrukturer för att hantera gemensamma teman när behov har uppstått.

Genom sitt tillsynsarbete kommer länsstyrelserna i kontakt med flera områden och branscher. Den kunskap som myndigheterna får om hur arbetet bedrivs samt vilka behov av stöd som finns kan användas för att ytterligare utveckla och effektivisera tillsynsverksamheten. Länsstyrelsernas verksamhetsövergripande satsningar inom tillsynsområdet fortsätter att bidra till att nationella mål får genomslag i länen.

7.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Länsstyrelsen i Örebro. Reservationen lämnades med anledning av att myndigheten felaktigt belastat anslag med kostnader avseende ombyggnation och renoveringsarbeten. Dessa kostnader borde ha redovisats som förbättringsutgifter på annans fastighet och finansierats via lån i Riksgälden.

Regeringen har i dialog med myndigheten säkerställt att lämpliga åtgärder vidtas vid myndigheten med anledning av Riksrevisionens reservation.

7.6 Politikens inriktning

Länsstyrelsernas roll i en sammanhållen offentlig förvaltning

Länsstyrelsens samverkan med andra myndigheter är omfattande. Detsamma gäller samverkan med kommuner och landsting samt andra aktörer på lokal, regional och nationell nivå. En väl fungerande samverkan skapar goda förutsättningar för att nationella mål ska få genomslag i länen. En viktig del i länsstyrelsernas roll är samordningen med andra statliga myndigheters verksamheter. Utvecklings-, bostads- och miljöfrågor samt frågor kring krisberedskap och totalförsvar är områden där behovet av samordning är stort och kan förväntas bli än större. En utmaning för länsstyrelserna är att klara av att upprätthålla en regional samordnings- och planeringskapacitet och att förmå att i sin verksamhet anlägga både globala och lokala perspektiv.

Länsstyrelsernas breda uppdrag med arbete mot mål inom många olika områden medför att behovet av anpassade avvägningar i verksamheten är stort inom myndigheterna. Det är också viktigt att en balans råder mellan resurserna inom länsstyrelserna.

För att ytterligare förbättra länsstyrelsernas förutsättningar att bedriva en effektiv, ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet avser regeringen att fortsätta arbeta med utvecklingen av styrningen och samordningen av myndigheternas uppdrag. Syftet är att denna tydligare ska utgå från tillit och förtroende för såväl länsledningarna och deras medarbetare som mellan länsstyrelserna och andra myndigheter.

En effektiv och hållbar regional förvaltning

De senaste årens utveckling har visat på behovet av att ständigt arbeta med värdegrundsarbetet för att säkerställa en god förvaltningskultur. Länsstyrelserna ska verka för en god förvaltningskultur samt för att ledarskapets och medarbetarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman ska vara i fokus.

Länsstyrelserna ska bidra till att uppfylla regeringens mål om att digitalisering ska skapa en enklare vardag för medborgare och företag, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten. Myndigheterna ska därför arbeta för att öka digitaliseringen i sin verksamhet. Informationssäkerhet är en central del i detta arbete.

Länsstyrelsernas verksamhet omfattar många områden som är centrala för Agenda 2030. Genom att övergripande och tvärsektorielt arbeta för ekonomisk tillväxt, social välfärd och en god miljö bidrar länsstyrelserna till det regionala hållbarhetsarbetet och framstegen mot agendans globala mål.

7.7 Budgetförslag

7.7.1 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tabell 7.2 Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2016	Utfall	2 615 177	47 693	
2017	Anslag	2 751 126 ¹		2 757 618
2018	Förslag	2 978 666		
2019	Beräknat	3 059 403 ²		
2020	Beräknat	3 117 612 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 3 010 817 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 3 015 653 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för de 21 länsstyrelsernas förvaltningsutgifter samt för ersättningar till samverkansorgan och landsting för de uppgifter som dessa övertagit från länsstyrelserna i vissa län.

Anslaget får användas för regeringens behov av vissa mindre utvecklingsinsatser och visst europeiskt samarbete.

Anslaget får även användas för utgifter för den svenska offentliga medfinansieringen av tekniskt stöd i de territoriella programmen Nord, Sverige-Norge, Botnia-Atlantica, Norra Periferin samt delfinansiering av förvaltningsorganisationen för Laponiatjuottjudus.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 7.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	225 000	20 300	22 300	-2 000
Prognos 2017	205 400	16 100	19 100	-3 000
Budget 2018	208 500	16 000	19 000	-3 000

De avgiftsintäkter som disponeras utgörs bl.a. av intäkter från avgifter inom djur- och lantbruksområdet, avgifter för utbildningar inom miljöbalkens område och registreringsavgifter för jaktområden.

Tabell 7.4 Inkomstitlar 2016

Tusental kronor

Inkomstitel	Rubricering	
2537	Miljöskyddsavgift	135 154
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	27 019
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	26 806
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	16 097
2714	Sanktionsavgifter m.m.	15 085
	Övriga inkomster mot inkomstitel	3 975
Summa		224 136

Sammanlagt redovisades 2016 inkomster på 11 inkomstitlar. I tabell 7.4 redovisas de volymmässigt största inkomstitlarna.

Tabell 7.5 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	381 000	381 600	-600
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2017	358 400	361 200	-2 800
(varav tjänsteexport)			
Budget 2018	375 400	379 800	-4 400
(varav tjänsteexport)			

Uppdragsverksamheten avser till största delen resurssamordningen med anledning av den länsstyrelsegemensamma it-enhet som är placerad vid länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Regeringens överväganden

Tabell 7.6 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor			
	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	2 736 126	2 736 126	2 736 126
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	50 403	95 367	144 612
Beslut	144 145	155 139	162 837
Varav BP18 ³	148 800	162 500	167 500
Varav ³			
Totalförsvarsöverenskommelse från 2018	36 000	36 000	36 000
Förstärkt miljötillsyn	40 000	40 000	40 000
Skydda dricksvattnet	50 000	50 000	50 000
Avfallsstatistik samt gränsöverskridande transporter	5 000	10 000	15 000
Ny säkerhetsskyddslag		11 000	11 000
Djurfrågor	15 000	15 000	15 000
Gotland	2 000		
Kommunplacering av ensamkommande barn	800	500	500
Överföring till/från andra anslag	48 000	72 775	74 040
Varav BP18 ³	48 000	72 000	72 000
Varav ³			
Sevesotillsyn	14 000	14 000	14 000
Djurfrågor	34 000	58 000	58 000
Övrigt	-8	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	2 978 666	3 059 403	3 117 612

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Efter förslag i 2017 års ekonomiska vårproposition beslutade riksdagen att den del av länsstyrelsernas arbete som avser tillsyn över Sevesoverksamheter som finansieras via anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap skulle flyttas till utgiftsområde 1 Rikets styrelse (prop. 2016/17:100, bet. 2016/17:FiU21, rskr. 2016/17:350). Anslaget ökas till följd av detta med 14 000 000 kronor per år fr.o.m. 2018.

Efter förslag i 2017 års vårproposition för beslutade riksdagen att viss verksamhet på djurområdet som finansieras från anslaget 1:1 *Polismyndigheten* under utgiftsområde 4 Rättsväsendet skulle flyttas till utgiftsområde 1 Rikets styrelse (prop. 2016/17:100, bet. 2016/17:FiU21, rskr. 2016/17:350). Anslaget ökas till följd av detta med 34 000 000 kronor 2018 och med 58 000 000 kronor fr.o.m. 2019. För att ytterligare förstärka länsstyrelsernas arbete med djurrelaterade frågor får länsstyrelserna ytterligare 15 000 000 kronor per år fr.o.m. 2018.

Mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet, och händelser som visat på samhällets sårbarhet, ser regeringen ett behov av att förstärka totalförsvaret under kommande år. För att stärka länsstyrelsernas arbete med civilt försvar ökas anslaget med 36 000 000 kronor per år fr.o.m. 2018.

Länsstyrelsernas arbete med miljötillsyn är ett viktigt verktyg för att kunna nå miljömålen. Länsstyrelserna behöver ytterligare resurser för tillsynen av miljöbalkens efterlevnad och för att bättre kunna möta det behov som i dag finns för miljötillsyn (se utg.omr. 20 avsnitt 3.2). För att stärka länsstyrelsernas arbete med miljötillsyn ökas anslaget med 40 000 000 kronor 2018. Från och med 2019 beräknas anslaget behöva ökas med 40 000 000 kronor per år för detta arbete.

För att stärka berörda länsstyrelsernas tillsyn över gränsöverskridande transporter ökas anslaget med 5 000 000 kronor 2018 (se utg. omr. 23 avsnitt 3.7). För 2019 beräknas anslaget behöva ökas med 10 000 000 kronor och fr.o.m. 2020 med 15 000 000 kronor per år för detta arbete.

En säker dricksvattenförsörjning är av avgörande betydelse för samhället (se utg. omr. 23 avsnitt 3.7). För länsstyrelsernas arbete med förebyggande arbete för att skydda dricksvatten, exempelvis genom inrättande av vattenskydds-

områden ökas anslaget med 50 000 000 kronor 2018–2021.

Som en tillfällig resursförstärkning för Länsstyrelsen i Gotland ökas anslaget med 2 000 000 kronor 2018.

För länsstyrelsernas arbete med den planerade reformen avseende placering av ensamkommande barn i en annan kommun än anvisningskommunen ökas anslaget med 800 000 kronor 2018. Från och med 2019 beräknas anslaget behöva ökas med 500 000 kronor för detta arbete.

De personalpolitiska konsekvenserna för de ovan nämnda reformerna är svåra att bedöma.

Regeringen föreslår att 2 978 666 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Länsstyrelserna* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 3 059 403 000 kronor respektive 3 117 612 000 kronor.

8 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

8.1 Omfattning

Politikområdet omfattar Valmyndighetens, Justitiekanslerns och Datainspektionens verksamhet. Inom demokratipolitiken omfattar politikområdet också arbetet för ett högt och mer jämlikt valdeltagande, ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna, stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen, en ökad demokratisk medvetenhet, värna demokratin mot vålds-

bejakande extremism samt att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. Politikområdet omfattar därutöver samordning och utveckling av frågor om mänskliga rättigheter på nationell nivå, liksom statligt stöd till politiska partier. De utgifter för Svensk författningssamling som tidigare ingått i politikområdet föreslås framöver belasta Regeringskansliets förvaltningsanslag och redovisas därför inte längre under detta politikområde.

8.2 Utgiftsutveckling

Tabell 8.1 Utgiftsutveckling inom området Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Budget 2017 ¹	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Demokratipolitik och mänskliga rättigheter</i>						
6:1 Allmänna val och demokrati	76	95	94	556	445	113
6:2 Justitiekanslern	41	49	44	50	50	51
6:3 Datainspektionen	50	69	66	85	87	88
6:4 Valmyndigheten	21	20	19	20	20	21
6:5 Stöd till politiska partier	172	172	172	167	169	169
Summa Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	360	404	396	878	772	443
<i>Äldreanslag</i>						
2017 6:4 Svensk författningssamling	1	2	2			
Summa Äldreanslag	1	2	2			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

8.3 Mål för demokratipolitiken

Regeringens förslag: Målet för demokratipolitiken ska vara en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika.

Detta innebär att det nuvarande målet för politikområdet upphävs.

Skälen för regeringens förslag:

Demokratiutredningen (SOU 2016:5) föreslår att det nuvarande målet för demokratipolitiken: ”En levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks”, ersätts med ett nytt mål som i högre grad tar hänsyn till jämlikhet, till vikten av att många medborgare känner sig delaktiga och till att demokratin behöver vara hållbar över tid.

Med utgångspunkt från demokratiutredningens förslag och överväganden föreslår regeringen att målet för politikområdet ändras till: En levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika. Med ”uthållig” förtydligas att demokratin behöver vara robust och stå stark även i ett längre tidsperspektiv och i en föränderlig omvärld. Utan att många människor känner sig delaktiga i demokratin och det gemensamma samhället blir demokratin svag. En väl fungerande demokrati förutsätter vidare att möjligheterna att komma till tals och delta i demokratiska processer är jämlika. Fler människor behöver få tillgång till de resurser som är nödvändiga för att kunna delta och göra sin röst hörd i frågor som berör och engagerar.

8.3.1 Resultatbedömning för politikområdet

I det följande görs en redovisning av utvecklingen i förhållande till nuvarande målet för demokratipolitiken, dvs. ”En levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks”, samt utifrån de inriktningar som angavs i skrivelsen En politik för en levande demokrati (skr. 2013/14:61). Inriktningarna är följande:

- ett högt och mer jämlikt valdeltagande,
- ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna,

- stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen,
- en ökad demokratisk medvetenhet, och
- att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Därutöver redovisas även resultat för inriktningen att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.

8.4 Resultatredovisning för ett högt och mer jämlikt valdeltagande

8.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med ett högt och mer jämlikt valdeltagande bedöms utifrån:

- utvecklingen av valdeltagandet i det senaste nationella allmänna valet och det svenska Europaparlamentsvalet, vilket inbegriper ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män,
- insatser för att främja ett högt och mer jämlikt valdeltagande, och
- insatser som syftar till att säkerställa att allmänna val genomförs på ett tillförlitligt och effektivt sätt.

8.4.2 Resultat

Valdeltagandet ökade i såväl de nationella allmänna valen som i det svenska Europaparlamentsvalet 2014. Som redovisades i budgetpropositionerna för 2016 och 2017 (utg.omr. 1 avsnitt 9.5 respektive 9.4) är därmed den övergripande bilden att valdeltagandet är högt och stigande. Samtidigt visar studier av Statistiska centralbyrån (SCB 2015) att det fortfarande finns stora skillnader i valdeltagande mellan olika befolkningsgrupper.

Regeringen har under mellanvalsåret 2016 fortsatt verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Insatser har genomförts som en del i ett långsiktigt arbete för att öka tilliten till och förtroendet för det demokratiska systemet och politiska processer. Dessa insatser kan i sin tur bidra till att fler grupper som är röstberättigade vill rösta i kommande val.

Valmyndigheten har förberett kommande val

Valmyndighetens arbete under 2016 har varit inriktat främst på:

- förberedelser inför 2018 års allmänna val och Europaparlamentsvalet 2019,
- förberedelser och genomförande av samedingsvalet 2017,
- arbete till följd av ändringar av vallagen (2005:837) och andra författningar,
- arbete med anpassningar i valdatasystemet inför valen 2018,
- stöd till kommunala folkomröstningar, och
- arbete till följd av regeringens beslut att Valmyndigheten sedan den 1 april 2016 har Skatteverket som värmyndighet.

Den 21 maj 2017 genomfördes val till Sametinget (utg.omr. 1 avsnitt 5.4.2). Ansvaret för genomförandet av valet delas mellan Sametinget, Valmyndigheten och Länsstyrelsen i Norrbottens län. Valmyndighetens arbete med samedingsvalet har genomförts enligt plan.

Nyhets- och valinformation till alla samhällsgrupper

I december 2015 fick Myndigheten för tillgängliga medier i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen ”Alla väljare” med lättläst nyhetsinformation (dnr Ku2015/02785/D). Under perioden januari–oktober 2016 hade webbplatsen 6,1 miljoner sidvisningar och 5 000–9 000 besökare per vardag.

Myndigheten för tillgängliga medier fick i december 2016 i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen (dnr Ku2016/02632/D). Webbplatsen riktar sig även fortsättningsvis särskilt till befolkningsgrupper som i tidigare allmänna val haft lägre valdeltagande än övriga röstberättigade, såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättningar. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet i november 2017.

2015 års vallagsutredning – snabbare omval och skärpta krav kring valseدلar

Regeringen beslutade i oktober 2015 om direktiv (dir. 2015:104) till en särskild utredare att

överväga och lämna förslag på hur omval ska kunna genomföras snabbare än i dag. Utredaren skulle också överväga och föreslå ändringar i fråga om hur valseدلar tillhandahålls i anslutning till röstmottagningsställen för att säkerställa valhemligheten. Utredaren överlämnade i oktober 2016 betänkandet Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:17). Utredningen föreslår bl.a. att ett omval ska hållas så snart som möjligt och senast inom tre månader från beslutet om omval. Utredningen föreslår också ändringar i vallagen som innebär att valseدلar ska tillhandahållas genom att de placeras innanför valskärmarna, för att på så vis förbättra skyddet för valhemligheten.

Betänkandet har remitterats.

8.4.3 Analys och slutsatser

En rad faktorer påverkar individers benägenhet att rösta. Den effekt som insatser inom regeringens demokratipolitik har på valdeltagandet är svåra att mäta och avgränsa från andra faktorer som påverkar valdeltagandet. Sammantaget är dock regeringens bedömning att de insatser som har genomförts har aktualiserat valens och rösträttens betydelse vilket bör medföra ett ökat intresse för valen och bidra till viljan hos olika grupper av röstberättigade att rösta i kommande allmänna val. De insatser som genomförts under mellanvalsåret 2016 utgör en del av ett långsiktigt valfrämjande arbete som kombineras med punktinsatser under valåren för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.

Mot bakgrund av SCB:s analyser om valdeltagandets utveckling bedömer regeringen att det finns behov av ytterligare insatser för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Trots att valdeltagandet ökat i de tre senaste nationella allmänna valen och i de två senaste Europaparlamentsvalen är det fortfarande alltför stora skillnader i valdeltagandet mellan olika valdistrikt och grupper av röstberättigade. Det är särskilt angeläget att inför valen 2018 och 2019 fortsätta genomföra insatser som kan bidra till att valdeltagandet ökar i socioekonomiskt svaga stadsdelar där valdeltagandet är lågt.

Regeringen bedömer att Myndigheten för tillgängliga mediers drift av webbplatsen ”Alla väljare” har möjliggjort för personer med läs-svårigheter att tillgodogöra sig information och ta del av den politiska debatten under mellan-

valsperioden. Det är viktigt att fortsätta detta arbete under valåren 2018 och 2019.

8.5 Resultatredovisning för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna

8.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med ett breddat och mer jämlikt deltagande i de politiska församlingarna bedöms utifrån:

- representationen av olika delar av befolkningen inom de folkvalda församlingarna, vilket inbegriper ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män.

8.5.2 Resultat

Vissa samhällsgrupper är underrepresenterade i de folkvalda församlingarna

Som redovisades i budgetpropositionerna för 2016 och 2017 (utg.omr. 1 avsnitt 9.6 respektive 9.5) visar Statistiska centralbyråns studier (SCB 2016) att över tid har utvecklingen visat en förbättrad social representativitet i flera avseenden. Trots denna utveckling visar SCB:s studier att kvinnor, unga och utrikes födda är alltför underrepresenterade jämfört med den röstberättigade befolkningen i såväl riksdag som kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige efter 2014 års val. Även personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade.

Ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna

2014 års demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande lämnade i januari 2016 betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5). För att underlätta för förtroendevalda att förena ett uppdrag med arbets- och familjeliv och för att skapa bättre förutsättningar för underrepresenterade grupper att ta uppdrag föreslår utredningen att förtroendevalda ska ges

möjlighet att vara föräldralediga eller sjuk-skrivna, och därefter kunna återgå till sitt förtroendeuppdrag. Förslaget behandlas i regeringens proposition En ny kommunallag (prop. 2016/17:171, utg.omr. 225 Allmänna bidrag till kommuner, avsnitt 2.5.4). Den nya lagen förtydligar att kommuner och landsting kan besluta att ge kommunal- och landstingsråd möjlighet att vara föräldralediga eller sjuk-skrivna. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har i uppdrag att 2014–2017 genomföra insatser i syfte att fler unga kvinnor och män ska ta på sig uppdrag som politiskt förtroendevalda. Uppdraget innefattar även insatser för att motverka att unga politiker väljer att lämna sina uppdrag i förtid (dnr U2014/03352/UC). Uppdraget delredovisades i februari 2017 (U2017/00890/UF), se utgiftsområde 17 avsnitt 15.4.3.

8.5.3 Analys och slutsatser

Trots utvecklingen mot en i flera avseenden förbättrad representation sett över i tid anser regeringen att fortsatt arbete behövs för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna. Det huvudsakliga ansvaret för att förbättra den sociala representativiteten ligger dock hos de politiska partierna eftersom de ansvarar för nominerings- och rekryteringsprocesserna inför allmänna val.

8.6 Resultatredovisning för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att stärka och utveckla individens möjligheter att delta i och påverka offentliga beslutsprocesser som utformar samhället och berör den egna vardagen.

8.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med att stärka möjligheterna till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen bedöms utifrån:

- omfattningen av medborgerligt engagemang i demokratiska processer och intresset för att engagera sig i och påverka samhällets utveckling, och
- tillämpningen av formella inflytandeformer, såsom medborgarförslag, folkinitiativ och medborgardialog.

8.6.2 Resultat

Medborgarnas engagemang, delaktighet och deltagande i demokratin och i demokratiska processer påverkas av olika faktorer och händelser i omvärlden. Deltagande och engagemang är t.ex. högre under valår än i perioderna mellan valen. Tydliga partipolitiska motsättningar och särskilda sakfrågor som får stor uppmärksamhet bidrar till att mobilisera deltagande och politisk aktivitet. Vid sidan av regeringens insatser på området utförs ett viktigt arbete av organisationer i det civila samhället och av myndigheter på olika nivåer. Regeringens insatser är betydelsefulla men behöver ses i ett större sammanhang och utgör endast en av flera faktorer som påverkar medborgarnas deltagande och delaktighet i demokratin. I detta avsnitt redovisas endast resultatet av statliga insatser.

Befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin följs upp

För att öka kunskapen och förbättra uppföljningen av demokratipolitiken har Göteborgs universitet sedan 2015 haft i uppdrag att ta fram indikatorer om befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin mellan valen (dnr Ku2015/02716/D, Ku2016/02626/LS). Uppdraget genomförs av SOM-institutet vid Göteborgs universitet och indikatorerna grundar sig på frågor som institutet under flera decennier årligen har ställt i intervjuundersökningar till svenska folket. Uppdraget redovisades den 31 maj 2017 (dnr Ku2017/01432/D).

I rapporten redovisas uppgifter från 2016 som visar att 63 procent av den vuxna befolkningen är

mycket eller ganska intresserade av politik. Det politiska intresset i Sverige ligger således kvar på samma höga nivå som under 2014 och 2015, de högsta nivåerna sedan mätningarna påbörjades 1986. En större andel män än kvinnor uppger att de är intresserad av politik, 70 procent jämfört med 57 procent. Intresset för politik är också större i storstäderna jämfört med på landsbygden och i mindre tätorter, 73 procent jämfört med 57 procent.

Rapporten visar att 36 procent av befolkningen under 2016 behandlade politik minst en gång i veckan. Även detta ligger på en jämförelsevis hög nivå, den högsta sedan mitten av 1990-talet, och skillnaderna mellan kvinnor och män är små. Enligt rapporten anser 25 procent av den vuxna befolkningen att de har goda eller mycket goda möjligheter att påverka beslut på kommunal nivå och 19 procent på nationell nivå (tabell 8.2). Andelen som upplever att de kan påverka politiska beslut har ökat sedan slutet av 1990-talet när mätningarna inleddes. Det är endast fem procent av befolkningen som anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut som fattas på EU-nivå. Det råder inga betydande skillnader mellan män och kvinnor när det gäller den bedömda möjligheten att kunna påverka politiska beslut. Andelen som anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut är större bland personer med hög utbildning jämfört med personer med låg utbildning.

Lokala resurscenter stärker individers demokratiska delaktighet

I många socioekonomiskt utsatta stadsdelar och bostadsområden finns problem med att delar av befolkningen inte deltar, eller känner sig delaktiga, i demokratin. Regeringen beslutade därför 2015 om en satsning på Lokala resurscenter för demokratisk delaktighet (dnr Ku2015/01964/D). Under 2016 har resurscenter etablerats i åtta av landets mest socioekonomiskt utsatta områden.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor drar i en uppföljning slutsatsen att även om alla lokala resurscenter arbetar för att öka den demokratiska delaktigheten och förståelsen för demokratiska processer skiljer sig de lokala förutsättningarna åt. De projekt vars föreningar har en bred lokal förankring har

bättre förutsättningar att involvera boende. De lokala resurscentren fungerar i stor utsträckning som mötesplatser för boende och har ofta den språkkompetens som andra aktörer saknar (Ku2017/01404/D).

Regeringens långsiktiga reformprogram för att minska segregationen 2017–2025 fokuserar särskilt på fem områden varav ett är att stärka demokratin. Satsningen på lokala resurscenter för demokratisk delaktighet är en del av detta långsiktiga arbete med att minska segregationen.

Delaktighet bland personer med psykisk ohälsa

Myndigheten för delaktighet fick i november 2015 i uppdrag att genomföra en undersökning av den demokratiska delaktigheten mellan valen bland personer med psykisk funktionsned-

sättning (dnr Ku2015/02854/D). Rapporten som redovisades i oktober 2016 visar att ojämlika levnadsvillkor innebär sämre grundläggande förutsättningar för demokratisk delaktighet bland personer med psykisk funktionsnedsättning (dnr Ku2016/02337/D). Vidare finns ett antal hinder på såväl individ- som samhällsnivå som försvårar för personer med psykisk funktionsnedsättning att delta på olika arenor i demokratin mellan valen.

I rapporten dras slutsatsen att personer med psykisk funktionsnedsättning generellt är en utsatt grupp med svag demokratisk delaktighet. Samtidigt finns variationer inom gruppen där kvinnor, utrikes födda, lågutbildade och yngre tenderar att ha en särskilt svag position (dnr Ku2016/02337/D).

Tabell 8.2 Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen, 2000–2016

Andel i befolkningen (procent), 16–85 år, som svarar att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut

		2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Goda möjligheter påverka beslut i EU	Kvinnor	2	2	3	3	3	3	6	4	4
	Män	3	3	5	3	5	5	6	5	5
	Totalt	2	2	3	2	4	4	6	5	5
Goda möjligheter påverka beslut i Sverige	Kvinnor	7	10	15	15	18	19	23	20	18
	Män	10	14	17	16	21	19	24	19	20
	Totalt	9	12	15	16	19	19	24	19	19
Goda möjligheter påverka beslut i den egna kommunen	Kvinnor	14	16	23	22	24	23	27	25	25
	Män	18	20	23	22	26	25	30	26	26
	Totalt	17	18	23	22	25	24	28	26	25

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2017.

Medborgare kan påverka beslut i fullmäktige

Sedan 2002 har Sveriges kommun- och landstingsfullmäktige möjlighet att besluta om att införa så kallat medborgarförslag. Medborgarförslag innebär en rätt för den som är folkbokförd i en kommun eller i ett landsting att väcka ärenden i fullmäktige. Över tid har det skett en successiv ökning av antalet kommuner och landsting som valt att införa medborgarförslag. Statistiska centralbyråns undersökning om den lokala demokratin i kommuner och landsting visar att 2015 hade 72 procent av landets kommuner infört möjligheten och nästan 4 500 medborgarförslag inkom till kommunerna under året. Av Demokratiutredningens betänkande framgår att av de

förslag som inkommer besvaras de flesta men endast runt 20 procent bifalls (SOU 2016:5).

Det förstärkta folkinitiativet infördes 2011 och innebär att en rådgivande folkomröstning i en kommun eller ett landsting ska hållas i en fråga om minst tio procent av de röstberättigade begär det och under förutsättning att inte två tredjedelar av ledamöterna i fullmäktige motsätter sig det. Sedan det förstärkta folkinitiativet infördes har antalet folkomröstningar ökat. Under de fyra första åren, mellan 2011 och 2015, har ca 70 initiativ till folkomröstningar lämnats in till kommun- och landstingsfullmäktige. Totalt har 20 initiativ lett till att folkomröstningar genomförts (SOU 2016:5).

Andelen kommuner och landsting som genomför någon form av organiserad dialog med

invånare, s.k. medborgardialog, har ökat över tid (SOU 2016:5). Tre fjärdelar av landets kommuner uppger i Statistiska centralbyråns undersökning om den lokala demokratin i kommuner och landsting att de under 2015 genomfört någon form av medborgardialog.

Medborgardialog i frågor som rör flyktningmottagande och integration

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) beviljades i november 2016 medel för ett projekt som syftar till att stärka kommuner i att föra medborgardialog i frågor som rör flyktningmottagande och integration (Ku2016/02241/D). SKL har under projektets inledande fas tagit fram ett grundkoncept till utbildning för kommuner, landsting och regioner. Genom workshops och seminarier har SKL hittills utbildat förtroendevalda från 72 kommuner och 11 landsting samt tjänstemän från 89 kommuner och 11 landsting.

Två nya europeiska medborgarinitiativ 2016

Sedan 2012 har EU-medborgare möjlighet att genom ett s.k. medborgarinitiativ uppmana Europeiska kommissionen att, inom ramen för dess befogenheter, lägga fram ett lagförslag. En miljon medborgare fördelade på minst sju av EU:s medlemsstater ska stödja förslaget för att det ska gå vidare. Sedan 2012 har totalt två initiativ lett till konkreta politiska åtgärder.

Under 2016 inkom två initiativ till Valmyndigheten, som är behörig myndighet för att kontrollera och intyga stödförklaringar från personer med svenskt personnummer. Initiativen rör ambitiösare bestämmelser för plastavfall i haven respektive traditionell innebörd av äktenskap och familj i EU-rätten. Dessutom pågår två namninsamlingar som kan komma att lämnas in under 2017. I april 2017 meddelade Europeiska kommissionen att de planerar att se över förordningen om medborgarinitiativ under året.

Regeringen arbetar även med åtgärder för att öka kunskaperna om EU-samarbetet och dess vikt för Sverige samt för att öka delaktigheten kring beslut som fattas på EU-nivå (se vidare utg. omr 1 anslaget 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information).

8.6.3 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de genomförda insatserna bidrar till att stärka befolkningens möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen.

Övergripande visar bedömningsgrunderna för delområdet att engagemanget och intresset för politik och samhällsfrågor i befolkningen ligger kvar på en hög nivå. Samtidigt är det oroande att vissa grupper står utanför och varken deltar eller känner sig delaktiga i demokratin. En del av de demokratiska klyftorna har en geografisk koppling. Andelen som står utanför demokratin är större i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. Det finns också en klyfta mellan stad och land, där en lägre andel av befolkningen på landsbygden än i storstadsregionerna anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut på nationell nivå.

Satsningen på lokala resurscenter för demokratisk delaktighet i landets socioekonomiskt mest utsatta bostadsområden bedöms vara viktiga för att möta samhällsutmaningen med ökande demokratiska klyftor.

Utifrån delområdets bedömningsgrunder är det också positivt att tillämpningen av formella inflytandeformer som medborgarförslag, folkinitiativ och medborgardialog fortsätter att öka i landets kommuner och landsting. Mot bakgrund av det låga antalet europeiska medborgarinitiativ är det positivt att den Europeiska kommissionens påbörjat arbete med att se över förordningen.

Sammanfattningsvis är det angeläget att alla medborgare oavsett kön, bakgrund och socioekonomiska eller andra förutsättningar ges goda förutsättningar att tillvarata möjligheterna till inflytande, insyn och delaktighet, oavsett beslutsnivå.

8.7 Resultatredovisning för en ökad demokratisk medvetenhet

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att stärka medvetenheten om och stödet för demokratins grundläggande principer.

8.7.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Att öka den demokratiska medvetenheten handlar om ett arbete för att på olika arenor stärka demokratins fundament i form av befolkningens stöd för och kunskap om styrelseskicket, de demokratiska värderingarna samt demokratins beslutsformer. Insatser för att stärka den demokratiska medvetenheten kan bidra till en ökad demokratisk delaktighet bland medborgarna, till ett stärkt demokratisk samtal, till att förebygga polarisering mellan olika grupper i samhället samt till att motverka rasism, radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremism.

Arbetet med ökad demokratisk medvetenhet bedöms utifrån:

- befolkningens stöd för och kunskap om demokratin som styrelseskick samt dess grundläggande värderingar,
- befolkningens bedömning av demokratins sätt att fungera, och
- förtroendet för demokratin i allmänhet och för demokratins institutioner, såsom regering, riksdag och EU:s institutioner.

8.7.2 Resultat

Demokratiska värderingar liksom kunskap om det demokratiska styrelseskicket och förtroende för demokratins institutioner påverkas av en rad faktorer och inte minst av händelser i omvärlden, såväl nationellt som internationellt. Kriser och politiska affärer av olika slag kan exempelvis minska förtroende för demokratin och dess institutioner. Samtidigt kan hot mot säkerheten såsom terrorism bidra till att öka uppslutningen kring demokratin och dess institutioner. Vid sidan av regeringens insatser utförs även arbete för att öka den demokratiska medvetenheten av organisationer i det civila samhället och av myndigheter på olika nivåer. Regeringens insatser på området är betydelsefulla men behöver ses i ett större sammanhang och utgör endast en av flera faktorer som påverkar den demokratiska medvetenheten i befolkningen. I detta avsnitt redovisas endast resultatet av statliga insatser.

Den demokratiska medvetenheten följs upp

För att öka kunskapen och förbättra uppföljningen av demokratipolitiken har regeringen gett Göteborgs universitet i uppdrag att ta fram och redovisa indikatorer som belyser hur demokratins tillstånd i Sverige utvecklas över tid. Uppdraget genomfördes av SOM-institutet. Mer om uppdraget redovisas i avsnitt 8.6.2.

En av områdets bedömningsgrunder utgörs av hur nöjd befolkningen är med demokratins sätt att fungera i Sverige. Redovisningen visar att en majoritet av befolkningen är ganska eller mycket nöjd i detta avseende. Andelen nöjda minskade dock relativt kraftigt, med 9 procentenheter, mellan 2014 och 2015. År 2016 ligger andelen som är nöjda kvar på en jämförelsevis låg nivå, 71 procent. Rapporten visar att lågutbildade är mindre nöjda med demokratin än högutbildade och att personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter är mindre nöjda än personer bosatta i andra typer av regioner. Även om andelen som är nöjda med demokratin är något mindre bland män än bland kvinnor är skillnaderna mellan könen relativt liten.

En annan av bedömningsgrunderna för området avser vilket förtroende befolkningen har för demokratiska institutioner (tabell 8.3).

Redovisningen från Göteborgs universitet visar att förtroendet för demokratiska institutioner generellt minskade relativt kraftigt mellan 2014 och 2015 och att nivån är fortsatt låg under 2016.

Andelen av befolkningen som har ett mycket eller ganska stort förtroende för riksdagen var 29 procent 2016. Motsvarande andel som har förtroende för regeringen är 31 procent och för kommunstyrelserna 21 procent. Förtroende för riksdagen och regeringen är lägre bland personer med låg utbildning än bland personer med hög utbildning och lägre bland personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter än bland personer bosatta i storstäderna. Förtroendet för nationella demokratiska institutioner är något högre bland kvinnor än bland män.

När det gäller synen på hur demokratin fungerar i EU visar redovisningen från Göteborgs universitet att andelen av befolkningen som är mycket eller ganska nöjd minskade relativt tydligt mellan 2014 och 2015 och att nivån är fortsatt jämförelsevis låg under 2016, 43 procent. Sedan millennieskiftet har andelen som svarar att de är nöjda med demokratin i EU dock

ökat från en nivå på 24 procent. Andelen som är nöjda med hur demokratin i EU fungerar är större bland kvinnor än män. Andelen i befolkningen som har mycket eller ganska stort

förtroende för Europeiska kommissionen respektive Europaparlamentet är i båda fallen 16 procent.

Tabell 8.3 Förtroende för demokratiska institutioner 1990–2016

Andel i befolkningen (procent), 16–85 år, som svarar att de har mycket eller ganska stort förtroende

	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Riksdagen	25	28	27	23	44	39	39	35	40	29	29
Regeringen	21	26	27	21	52	46	43	39	47	32	31
Kommunstyrelserna	X	X	20	17	26	22	24	19	26	20	21
De politiska partierna	X	X	12	11	26	20	20	17	23	16	16
Europaparlamentet	X	X	9	10	19	16	14	17	23	16	16
EU-kommissionen	X	X	8	10	21	16	15	17	22	17	16

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet, 2017. Kommentar: X = uppgift saknas

Uppdrag som stärker medie- och informationskunnigheten och den demokratiska medvetenheten.

Ett kritiskt och medvetet förhållningssätt till medier och information är en allt viktigare förutsättning för individers demokratiska deltagande och för ett fungerande demokratiskt samtal. Barn och unga är en prioriterad målgrupp.

Statens medieråd fick 2016 ett särskilt uppdrag (utg.omr. 1 avsnitt 8.8.2) att stärka arbetet med medie- och informationskunnighet (MIK) bland barn och unga genom att utveckla, översätta och sprida det digitala utbildningsmaterialet MIK för mig, respektive delar av det material som ingår i kampanjen No Hate Speech Movement (dnr Ku2016/01622/LS). I februari 2017 slutredovisade Statens medieråd uppdraget.

Inför 2017 har myndigheten utvecklat en helt ny webbplats för MIK för mig där materialet har ompakerats, utvecklats och översatts. En informationskampanj genomfördes som bl.a. riktats till 8 400 skolor, och presenterats för 940 lärare och bibliotekariär. Under den nya webbplatsens 20 första dagar hade den 7 600 sidvisningar vilket motsvarar mer än en tredjedel av trafiken under hela 2016 på den gamla webbplatsen (dnr Ku2017/01210/D).

Statens medieråd slutredovisade även arbetet med kampanjen No hate speech movement (se avsnitt 8.8.2).

Forum för levande historia arbetar för ökad demokratisk medvetenhet

Forum för levande historia (utg.omr. 17 avsnitt 11.4.2) har under 2016 bl.a. genom utställningar, undervisningsmaterial och lärarfortbildningar spridit kunskaper och väckt insikter om behovet av demokrati och respekt för människors lika värde, främst utifrån kunskaper om Europas historia av brott mot mänskligheten. 700 lärare deltog under 2016 i fortbildningar på någon av myndighetens 12 utvalda orter i landet. Utställningarna har nått ett stort antal besökare och ca 17 500 barn har deltagit i workshopar i anslutning till utställningarna. Utvecklandet och spridningen av digitala undervisningsmaterial genom myndighetens webbplats är en viktig del av verksamheten. Webbplatsen hade under året mer än 50 000 besökare och trafiken under 2016 har ökat med drygt 13 procent jämfört med 2015 (Ku2017/00494/D).

Myndigheten har 2016 publicerat en kunskapsöversikt om rasismforskning i Sverige och en tvärvetenskaplig studieserie om begreppet tolerans.

Under 2016 har Forum för levande historia haft i uppdrag att utveckla sitt regionala arbete i syfte att nå ut till fler platser i landet och till fler samhälls- och åldersgrupper än tidigare (dnr Ku2016/01622/LS). Myndigheten har tagit fram en mobil utställning i fyra exemplar på temat alla människors lika värde. En fördjupande verksamhet med sex olika programkoncept genomförs på de orter där utställningen befinner sig. Den fördjupande verksamheten syftar till att öka

medvetenheten och motivationen hos kommuner och det lokala civilsamhället att arbeta vidare med frågorna. Utställningen har t.o.m. augusti 2018 visats på 28 orter i Sverige och nått 7 600 besökare, varav 45 procent kvinnor och 33 procent män. Därutöver uppgav 22 procent att de inte ville klassificera sig som man eller kvinna eller att de ansåg att köns-tillhörighet är oviktigt. Webbversionen av utställningen har samtidigt nått ytterligare 7 300 besökare (Ku2017/00630/D).

För att utveckla spridningen av sin verksamhet har myndigheten också samverkat med främst kommunal verksamhet.

Demokratisk medvetenhet bland EU:s medborgare främjas

EU-programmet: Ett Europa för medborgarna 2014–2020 syftar till att främja demokratisk delaktighet bland EU:s medborgare. Programmet ska också stimulera till reflektion om EU:s historia och framtid, samt visa den mångfald som finns i EU. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är svensk kontaktpunkt för programmet.

Europeiska kommissionens myndighet (EACEA) beviljade under 2016 medel till två projekt med svenskt huvudmannaskap: ett som gällde samarbete inom nätverk av städer och ett projekt med aktörer ur det civila samhället. År 2015 beviljades fem projekt. Därutöver beviljades 15 ansökningar med svenska kommuner som medsökande under 2016, vilket är en fördubbling från föregående år (dnr Ku2016/02813/D).

8.7.3 Analys och slutsatser

Förtroendet för demokratiska institutioner liksom andelen invånare som är nöjda med demokratin sätt att fungera minskade relativt tydligt mellan 2014 och 2015. Även om minskningen har bromsat upp under 2016 ser regeringen allvarligt på dessa tendenser och bedömer att de insatser som genomförts under året för att stärka den demokratiska medvetenheten har varit viktiga.

Utifrån bedömningsgrunderna för delområdet kan den övergripande slutsatsen dras att de flesta människor i Sverige ändå är nöjda med hur

demokratin fungerar. Regeringens uppföljning visar att det är en något mindre andel män än kvinnor som är nöjda med demokratin och som har förtroende för de politiska institutionerna. Även personer med lägre utbildning och personer som är bosatta på landsbygden är i genomsnitt mindre nöjda med demokratin och har lägre förtroende för de politiska institutionerna än personer med högre utbildning och personer som är bosatta i andra typer av regioner.

Forum för levande historias arbete för att främja demokratisk medvetenhet bedöms vara viktigt på många orter runt om i landet.

EU-programmet: Ett Europa för medborgarna bedöms ha varit ändamålsenligt.

8.8 Resultatredovisning för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att utveckla arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Åtgärderna utgör en viktig del i det förebyggande arbetet mot terrorism. Insatserna mot terrorism omfattar utöver det förebyggande arbetet åtgärder för att förhindra och försvåra terrorism. Regeringens arbete mot terrorism beskrivs inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

Åtgärderna kompletterar också regeringens brottsförebyggande arbete som redovisas inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

Inom ramen för regeringens långsiktiga reformprogram för att minska segregationen 2017–2025, är åtgärder för att stärka demokratin ett av de områden som programmet särskilt fokuserar på. I detta ingår bl.a. arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism som en viktig del.

8.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målsättningen med regeringens åtgärder är att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism. För att uppnå målet bedömer regeringen att samhällets beredskap och förmåga att förebygga våldsbejakande

extremism måste utvecklas på lokal, regional och nationell nivå. Mer specifikt behöver insatser utvecklas inom tre nivåer; förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism (universell prevention), motverka inträde i extremism (selektiv prevention) och underlätta utträde ur extremism (indikativ prevention). Det är utifrån denna inriktning av arbetet som resultaten redovisas utifrån följande bedömningsgrunder:

- omfattningen av våldsbejakande extremism i Sverige, och
- insatser för att förebygga våldsbejakande extremism, insatser för att motverka inträde i våldsbejakande extremism och insatser för att underlätta utträde ur våldsbejakande extremism.

8.8.2 Resultat

Omfattningen av våldsbejakande extremism i Sverige

I Sverige finns i huvudsak tre våldsbejakande extremistiska miljöer: högerextremism, vänsterextremism och islamistisk extremism. Majoriteten av de aktiva i dessa rörelser är män, men även kvinnor och barn kan vara involverade. De olika våldsbejakande extremistiska miljöerna är aktiva på flera platser i Sverige. Omfattningen av våldsbejakande extremism bygger på Säkerhetspolisens uppskattningar och den nationella samordnarens lägesbild av kommunernas arbete.

Säkerhetspolisen bedömer att antalet individer i de våldsbejakande extremistiska miljöerna på några år har ökat från några hundra till omkring 3 000 personer. Drygt 2 000 av dessa bedöms finnas inom den våldsbejakande islamistiska miljön. Övriga finns inom den vänsterextremistiska respektive högerextremistiska miljön. Det är dock enbart ett fåtal inom samtliga tre extremistiska miljöer som bedöms ha avsikt och förmåga att utföra terrorattentat. Sedan 2012 har ca 300 personer rest från Sverige till konfliktområden i framförallt Syrien och Irak för att ansluta sig till våldsbejakande islamistiska grupper. Bland dem som befinner sig i konfliktområdet är ungefär en tredjedel kvinnor. Ca 140 individer har återvänt till Sverige. Under 2016 och 2017 har resandet minskat. I samordnarens kartläggning över Sveriges kommuners arbete mot våldsbejakande extremism som togs fram mellan januari och februari 2017 anger 81

procent av kommunerna att de har våldsbejakande grupperingar eller individer i kommunen (Den nationella samordnaren 2017). I dessa kommuner är högerextremism mest förekommande, 48 procent. Näst mest förekommande är islamistisk våldsbejakande extremism, 23 procent. Minst förekommande är vänsterextremism, 10 procent. När det gäller förekomsten av återvändare i kommunen svarar 7,3 procent av kommunerna att det har förekommit fall av återvändare i deras kommun, 43,5 procent att det inte har förekommit några sådana fall och 48,7 procent att de inte vet om några sådana individer finns i deras kommun.

Insatser för att förebygga våldsbejakande extremism, motverka inträde i samt underlätta utträde ur våldsbejakande extremism

Regeringen har kraftfullt ökat insatserna för att stärka samhällets beredskap och förmåga att förebygga våldsbejakande extremism.

Tillsättande av den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju 2014:18) är den viktigaste åtgärd som regeringen har vidtagit för att utveckla det förebyggande arbetet (dir. 2014:103, dir. 2015:27, dir. 2015:86 och dir. 2016:43). Den huvudsakliga målgruppen för arbetet är Sveriges 290 kommuner.

I samordnarens kartläggning över kommunernas arbete mot våldsbejakande extremism som togs fram under januari och februari 2017, anger 42 procent av kommunerna att de under det senaste året har tagit fram en lokal lägesbild, 44 procent att de har en antagen handlingsplan och 52 procent har genomfört utbildningsinsatser. Fyra kommuner – Borlänge, Göteborg, Stockholm och Örebro – ingår i ett pilotprojekt med s.k. Kunskapshus som är en beteckning för lokal samverkan mellan olika kommunala verksamheter. Kunskapshus ska utgöra en modell för hur kommuner och landsting kan optimera sina resurser för att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande miljöer. Pilotprojektet utvärderas av Högskolan Dalarna och utvärderingen kommer att redovisas under hösten 2017.

Det finns behov av kontinuerlig kunskapsutveckling i syfte att utveckla det lokala arbetet. Under 2017 genomför Lunds universitet, i

samarbete med den nationella samordnaren, en uppdragsutbildning om 7,5 högskolepoäng. Utbildningen riktar sig till personer som arbetar inom kommuner och myndigheter och syftar till att öka kunskapen om hur våldsbejakande extremism kan förebyggas. Under året genomför samordnaren också regionala utbildningsinsatser för kommuner tillsammans med alla länsstyrelser. Denna åtgärd stämmer även väl överens med regeringens ambitioner i det brottsförebyggande programmet – Tillsammans mot brott (skr. 2016/17:126) där en av målsättningarna syftar till att utveckla det kunskapsbaserade brottförebyggande arbetet hos kommuner och andra aktörer.

Arbetet med barn och ungdomar i frågor som rör våldsbejakande extremism

Det förebyggande arbetet som riktar sig till barn och ungdomar bör förebygga rasism, diskriminering, hot och hat, som är några exempel på omständigheter som kan bidra till att individer radikaliserar. Arbetet bör även motverka utvecklingen av sympatier för de ideologiska och antidemokratiska, politiska och religiösa föreställningar som legitimerar våld som en politisk metod för att förändra samhället. På uppdrag av regeringen har olika myndigheter tagit fram kunskap och vägledning för olika personalgrupper som arbetar med verksamheter för barn och ungdomar

Barn och ungdomar nås t.ex. av propaganda och extremistiska budskap via internet och sociala medier. Regeringen gav under 2015 Statens medieråd i uppdrag att utveckla kampanjen mot näthat, No Hate Speech Movement, till att också omfatta insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (dnr Ku2015/01869/D). Uppdraget slutredovisades i februari 2017. Myndigheten har i samarbete med Forum för levande historia och Konstfack tagit fram stödmaterial för elever och pedagoger; Propaganda och bilders makt – hur och varför? (dnr Ku2017/00595/D). Materialets målsättning är att bidra till att stärka ungas förmåga att kunna urskilja starkt vinklade budskap samt att stötta pedagoger i deras arbete. Materialet kompletterar myndighetens tidigare digitala utbildningsmaterial om medie- och informationskunnighet; MIK för mig. Under 2016 har Nohate.se integrerats i

myndighetens primära webbplats för ökad nytta och användbarhet. Mellan 2015 och 2016 har det skett en ökning från 90 978 till 97 632 sidvisningar som rör No Hate Speech Movement.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har på uppdrag av regeringen utvecklat ett genusperspektiv i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (dnr Ku2015/01868/D). Utöver att ta fram kunskapsöversikter om de olika våldsbejakande extremistiska miljöerna i Sverige har myndigheten utvecklat handboken Inget att vänta på – handbok för våldsförebyggande arbete med barn och ungdomar (MUCF 2016). Skrifterna har spridits till samtliga lokala samordnare mot våldsbejakande extremism och strategiska personer på lokala och regionala målgrupper från både civilsamhällets organisationer och det offentliga. Myndigheten har även tagit fram tre poddsändningar utifrån skrifterna och en engelsk översättning av en kortare sammanfattning, som lanserades på myndighetens webbplats i december. Inom ramen för uppdraget genomförde MUCF gruppintervjuer med 48 ungdomar i åldersgruppen 15–25 år i Stockholm, Göteborg och Kalmar. Intervjustudien, som är redovisad i rapporten Främmande är skrämmande (MUCF 2016), visar att de ungdomar som intervjuats får lite eller inget stöd i frågor om våldsbejakande extremism och terrorism från vuxna. De menar att förekomsten av våldsbejakande extremism i sociala medier är vanligt förekommande. Dessutom är ungdomarna kritiska till samtlig nyhetsrapportering om dessa frågor, oavsett om den kommer från etablerade kanaler för information eller andra källor.

För att öka kunskapen om barns erfarenheter av våldsbejakande extremism och terrorism pågår ett utvecklingsarbete hos Barnombudsmannen. Myndigheten ska bidra till ökad kunskap om barns erfarenheter av att vara berörda av problematiken med att personer reser från Sverige till konfliktområden i terrorismsyfte. Detta uppdrag ska redovisas den 12 januari 2018 (dnr Ku2016/02294/D).

Stöd för lärare att undervisa i kontroversiella frågor

Europarådet har inom ramen för ett europeiskt samarbete tagit fram materialet Teaching

controversial issues som ska fungera som ett stöd för lärare att undervisa i kontroversiella frågor. Materialet har blivit översatt till svenska av Statens skolverk. Med materialet som bas kommer Sverige att delta i ett nordiskt pilotprojekt som är initierat av Nordiska ministerrådet. Projektets syfte är att utveckla lärares kunskaper och förmågor att undervisa om kontroversiella frågor, bl.a. om våldsbejakande extremism. Nordiska ministerrådet har gett Norska Wergelandscentret uppdraget att genomföra detta pilotprojekt under 2017.

Stöd till verksamhet som främjar demokratiska värderingar och förebygger antidemokratiskt beteende och radikalisering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har sedan 2012 fördelat medel till det civila samhällets organisationer för att göra förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism enligt förordning (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet som värnar demokratin. Från och med i år kan kommuner enskilt söka detta statsbidrag. Under 2016 ökade regeringen statsbidraget från 5 miljoner kronor under 2015 till 15 miljoner kronor, vilket har gjort att fler aktörer än tidigare kan beviljas stöd. Under 2015 ansökte 41 aktörer om stöd, varav 16 projekt blev beviljade sammanlagt 5 099 300 kronor. Under 2016 ansökte 69 aktörer om stöd och MUCF beviljade totalt 25 organisationer och två kommuner statsbidrag med sammanlagt 14 190 300 kronor. Av de 27 aktörer som har fått bidrag under 2016 arbetar 25 med att förebygga att antidemokratiska beteenden utvecklas och 26 med att förebygga att individer radikaliserar.

Trossamfundens förebyggande insatser

Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) har på uppdrag av regeringen och i dialog med de samfund som vill utveckla sitt arbete med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism stimulerat dessa samfunds stöd till ungdomar, föräldrar och anhöriga (dnr Ku2016/02713/LS). Inom ramen för uppdraget har myndigheten under året bistått trossamfund i att utveckla sitt samarbete med kommuner i dessa frågor. SST uppger att den nationella

samordnarens arbete med kommunerna lett till en ökad efterfrågan på trossamfundskontakter i stor omfattning. SST ska också medverka i Totalförsvarets forskningsinstitutets uppdrag att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda (dnr Ku2016/01373/D och Ku2016/01622/LS).

Utveckling av stöd till föräldrar

Regeringen gav i mars 2015 den nationella samordnaren i uppdrag att förbättra stödet till anhöriga genom att aktivt bistå med rådgivning och utbildning till myndigheter, kommuner, organisationer och trossamfund (dir. 2015:27). I samordnarens kartläggning över kommunernas arbete mot våldsbejakande extremism som togs fram våren 2017 anger 39 procent av kommunerna att de har utarbetat stödinsatser till individer i riskzonen och 50 procent anger att de erbjuder stöd till familjer eller anhöriga till individer i riskzonen. En viktig del i samordnarens arbete är pilotverksamheten med en nationell stödtelefon dit föräldrar kan vända sig för att få information, rådgivning och stöd (dir. 2015:86). Stödtelefonen lanserades den 16 november 2015. Röda Korset ansvarade för verksamheten fram till januari 2017. Regeringskansliets utvärdering under hösten 2016 visade att pilotverksamheten fyller en funktion för föräldrar och andra familjemedlemmar, men att viktiga funktioner, t.ex. vidareutslussning av samtal, inte hade fungerat. Telefonlinjen hade också haft tekniska problem som avsevärt hade minskat möjligheterna för målgruppen att få kontakt (dnr Ku2016/0281/D). Från och med februari 2017 har Rädda barnen på uppdrag av den nationella samordnaren ansvaret att fortsätta pilotverksamheten. Rädda barnen har sedan övertagandet av pilotverksamheten förstärkt arbetet med vidareutslussning. Organisationen redovisar även varje månad statistik över inkomna samtal. Mellan februari och maj 2017 har totalt 52 samtal inkommit till stödtelefonen, där personer uttryckt oro om våldsbejakande extremism.

Minska rekrytering till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer

Göteborgs universitet har inrättat Segerstedt-institutet som ett nytt nationellt resurscentrum

mot våldsbejakande ideologier och rörelser. Under 2016–2018 har Göteborgs universitet ett särskilt uppdrag att utveckla och sprida vetenskapligt förankrad kunskap för att minska rekryteringen till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer. En viktig del i uppdraget är det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna inklusive stöd till lärare, fritidspersonal och socialarbetare. Segerstedtinstitutet genomför olika utbildningar för lärare och andra personalgrupper. Tillsammans med Forum för levande historia genomförs t.ex. en kurs om 7,5 högskolepoäng för lärare som i utbildningssyfte genomför elevresor till Förintelsens minnesplatser (dnr Ku2017/01311/D). Institutet har ett nätverk med 21 kommuner som är engagerade i Toleransprojektets nätverk och har också slutit avtal om forskningssamarbeten med Borlänge och Kungälv kommun, samt med Brottsförebyggande centrum i Värmland och Forum för levande historia. Forskningssamarbetena syftar till att bredda kunskapsbasen för olika former av insatser för att motverka rekrytering till våldsbejakande extremism.

Den 24–26 april 2017 genomförde Segerstedtinstitutet forskningskonferensen Risk, roots and responses: Nordic research conference on violent extremism. Totalt deltog 166 forskare och praktiker från olika länder och 67 olika forskningsprojekt blev presenterade. Konferensen är den första nordiska forskarkonferens i sitt slag som helt fokuserat på forskning om våldsbejakande extremism.

Utveckling av stöd för socialtjänsten i ärenden som rör våldsbejakande extremism

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen utarbetat en vägledning för socialtjänstens arbete mot våldsbejakande extremism: Våldsbejakande extremism – stöd för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna (dnr Ku2016/01320/D). Socialstyrelsen ska fortsatt stödja socialtjänsten och har under 2017 gjort en ny kartläggning av socialtjänstens erfarenheter. Kartläggningen finns redovisad i myndighetens delrapport om uppdraget (dnr Ku2017/01318/D). Enkäten besvarades av 71 procent av alla kommuner och stadsdelar. Sammanfattningsvis visar resultatet att något fler verksamheter, 45 stycken jämfört med 39 verksamheter 2015, hade haft kontakt

med barn eller unga vuxna som varit involverade i eller riskerat att involveras i våldsbejakande extremism. Av dessa 45 verksamheter uppger 37 stycken att det handlar om religiös våldsbejakande extremism, 14 verksamheter har stött på politisk våldsbejakande extremism, och tio verksamheter har erfarenheter av båda miljöerna. Kartläggningen visade vidare att det fortfarande är ovanligt att socialtjänsten ger insatser till personer som återvänt till Sverige efter väpnade konflikter utomlands. Sex verksamheter svarar att de har gett insatser till individer jämfört med fem vid förra kartläggningen. Myndigheten kommer under 2017 även kartlägga hälso- och sjukvårdens arbete (dnr Ku2016/02295/D och Ku2016/01320/D). Arbetet pågår med att ytterligare målgruppsanpassa det befintliga stödet till socialtjänsten som Socialstyrelsen publicerade i maj 2016. Arbetet består i att lyfta fram viktiga delar i stödet och att tydliggöra socialtjänstens roll och ansvar inom området.

Kartläggning av de våldsbejakande extremistmiljöernas budskap och propaganda

Regeringen gav den 2 juni 2016 Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag att kvantitativt och kvalitativt kartlägga och analysera våldsbejakande extremistisk propaganda på internet och via sociala medier. Uppdraget pågår till 2019. I den första rapporten från myndigheten, Hatbudskap och våldsbejakande extremism i digitala miljöer, redovisar FOI analyser av högerextrem propaganda och hatbudskap. Spektret av nationalistiska diskussionsforum och nyhetssidor i Sverige sträcker sig från enstaka inlägg av främlingsfientlighet till ett homogent uttryck av öppen rasism. Mellan augusti och november 2016 besökte 34 000 personer från Sverige ett av världens största högerextrema diskussionsforum. I rapporten Det digitala kalifatet – en studie av Islamiska statens propaganda redovisar FOI nya analyser. Det är välkänt att islamiska staten har en omfattande medial verksamhet. Rapporten visar att IS-aktivism på internet har utvecklats till något av en subkultur där deltagandet i konsumtion och spridning av propagandamaterial är ett sätt att odla och stärka gruppansammanhållning. Det finns särskild propaganda riktad till kvinnor och till ungdomar, s.k. jihad cool. Analyserna visar också hur IS använder historiska och religiösa referen-

ser i syfte att väcka känslor, forma uppfattningar, polarisera åsikter och inspirera till våld (dnr Ku2017/01317/D).

Lokala insatser för individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser

Regeringen gav i mars 2015 den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism i uppdrag att stötta relevanta aktörer i att utveckla arbetet med de individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser och de individer som återvänder och som misstänks ha deltagit i väpnade strider i andra länder (dir. 2015:27). I syfte att utveckla arbetet har den nationella samordnaren initierat en kunskapsöversikt över studier som har undersökt individers utträden ur olika slutna miljöer (dnr Ku2016/01651/D). Kunskapsöversikten visar bl.a. att de som lämnat högerextrema miljöer upplever större svårigheter att bygga upp ett nytt liv utanför gruppen än de som lämnat vänsterextrema miljöer. Allra svårast är det för dem som lämnar våldsbejakande islamistiska miljöer. Utträdesprocessen realiserar ofta av sociala och praktiska faktorer. Interventioner som syftar till att stödja individers utträden bör därför fokusera på dessa faktorer. Kunskapsöversikten innehåller 12 riktlinjer för utformandet av interventioner som syftar till att få individer att lämna våldsbejakande extremism.

Stöd till verksamheter som stöder individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser

MUCF har sedan 2012 uppdraget att fördela stöd till verksamheter som stödjer individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser enligt förordningen (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet som värnar demokratin. Av de 27 projekt som har fått stöd under 2016 arbetar 14 med insatser för att utveckla verksamhet till individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser.

Insatser för att motverka inträde och underlätta utträde ur extremism på de särskilda ungdomshemmen

Statens institutionsstyrelse (SiS) har på uppdrag av regeringen kartlagt metoder och arbetssätt som kan användas i arbetet för att förebygga våldsbejakande extremism inom myndighetens särskilda ungdomshem (dnr Ku2016/01401/D). SiS har fått i uppdrag att fortsätta utveckla det förebyggande arbetet inom de särskilda ungdomshemmen (dnr Ku2016/02296/D). I uppdraget ingår att utbilda personalen om våldsbejakande extremism, prova ett screeninginstrument för att identifiera ungdomar med våldsbejakande extremistisk problematik och förstärka arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter inom ramen för SiS skolverksamhet. Myndigheten kommer att ta fram en handlingsplan för det fortsatta arbetet. Uppdraget delredovisades den 15 maj (dnr Ku2017/01319/D). Av delredovisningen framgår att SiS samverkat med Kriminalvården som utvecklat stöd för anlitande av trossföreträdare. SiS har utifrån detta börjat kartlägga om tillgång till och behov av kontakt med trossamfund inom de särskilda ungdomshemmen. SiS planerar även ta fram en webbutbildning med handledningsmaterial. När det gäller demokratiarbetet inom skolverksamheten kommer SiS testa Statens medieråds digitala utbildningsmaterial om medie- och informationskunnighet (MIK för mig) för senare eventuell spridning.

Utveckling av arbetet inom Kriminalvården

Kriminalvården har på uppdrag av regeringen kartlagt metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos klienter i häkte, anstalt eller frivård samt i arbetet med de klienter som redan är anslutna, eller på annat sätt har koppling, till våldsbejakande extremistiska grupper (dnr Ju2016/04230/KRIM). Kartläggningen visar att Kriminalvården har goda förutsättningar att arbeta effektivt mot våldsbejakande extremism hos myndighetens klienter. Myndigheten arbetar redan i dag med flera av de metoder och arbetssätt som identifierats som betydelsefulla. Kriminalvården har från och med 2016 uppdraget att utveckla och långsiktigt förankra arbetet mot våldsbejakande extremism inom

myndigheten (dnr Ju2016/06988/KRIM). Av Kriminalvårdens delredovisning av detta uppdrag framgår att myndigheten har vidtagit flera åtgärder för att arbeta vidare med de utvecklingsbehov som konstaterades i samband med den genomförda kartläggningen. Bland annat har utbildnings- och informationsinsatserna för personal samt processen för anlitan av trosföreträdare utvecklats. Vidare planeras ett behandlingsprogram som tidigare har erbjudits klienter som vill lämna organiserad brottslighet att kunna användas även i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med syfte att förbättra det förebyggande arbetet i Sverige

Sverige har aktivt deltagit i det internationella kunskaps- och erfarenhetsutbytet i syfte att utveckla samtliga delar av det förebyggande arbetet i Sverige. Samarbete inom Nordiska ministerrådet, Radicalisation Awareness Network (under Europeiska kommissionen) och Policy Planners' Network on Countering Polarisation and Radicalisation (PPN) har lett till konkret utveckling av manualer, utbildningsmaterial och nätverk som ytterligare utvecklar det förebyggande arbetet i Sverige.

8.8.3 Analys och slutsatser

Även om det är förhållandevis få individer som är aktiva i de våldsbejakande extremistmiljöerna är det viktigt att komma ihåg att enstaka individer kan åstadkomma stor skada. För att skapa en bättre bild av omfattningen, men även av bakomliggande orsaker till att människor väljer att ansluta sig till dessa miljöer behöver fler analyser och kartläggningar genomföras. Genom Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) kartläggningar finns mer kunskap om innehållet i de våldsbejakande extremistiska miljöernas budskap via internet och sociala medier och deras bidrag till en rasistiskt präglad debatt. Uppdraget till FOI försätter t.o.m. 2019 och kommande kartläggningar ska möjliggöra bättre jämförelser över tid.

Regeringens insatser mot våldsbejakande extremism har gett resultat på lokal nivå. Enligt

den nationella samordnarens lägesbild för 2017 har 44 procent av kommunerna en antagen handlingsplan. Detta kan jämföras med föregående år då 7 procent av kommunerna hade en färdig handlingsplan. På nationell nivå är fler myndigheter än någonsin involverade i det förebyggande arbetet. För de lokala aktörer som vill utveckla sitt arbete finns stöd att få från de ansvariga myndigheterna i form av vägledning och utbildningsmaterial. Den nationella samordnaren kan också ge stöd och vägledning. Regeringsuppdragen till Socialstyrelsen, Kriminalvården, och Statens institutionsstyrelse har lett till att personal har fått ökad kunskap och utbildning i frågor om extremism och radikalisering. Genom förstärkt statsbidrag har det civila samhällets riktade insatser mot våldsbejakande extremism ökat.

Regeringens insatser har bidragit till metodutveckling och till att olika personalgrupper och verksamheter som kommer i kontakt med dessa frågor har fått vägledning. Mer insatser behöver utvecklas kontinuerligt. Myndigheter behöver utveckla ett långsiktigt förebyggande arbete och fortsatt samverka om olika insatser.

8.9 Resultatredovisning för arbetet med att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat med inriktning på att förebygga förtroendevaldas, journalisters och konstnärers utsatthet för hot och hat.

8.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat bedöms utifrån:

- omfattning och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot centrala aktörer i det demokratiska samtalet som t.ex. förtroendevalda, journalister och konstnärer, och
- insatser för att värna det demokratiska samtalet med inriktning på att förebygga

förtroendevaldas, journalisters och konstnärers utsatthet för hot och hat.

fåtal av de utsatta museerna som anser att verksamheten har påverkats.

8.9.2 Resultat

Stärkt arbete för att förebygga utsatthet hos förtroendevalda, journalister och konstnärer

Regeringen beslutade den 13 juli 2017 om handlingsplanen Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer (Ku2017/01675/D). Regeringen presenterar i handlingsplanen ett antal nya åtgärder för att förbättra tillgången till stöd, samt öka medvetenheten och kunskapen om hot och hat mot det demokratiska samtalets deltagare.

Breddad och fördjupad kunskap om konstnärers och kulturinstitutioners utsatthet

I Konstnärsnämndens rapport Konstnärers arbetsmiljö (2017) beskrivs utsattheten bland konstnärer inom samtliga konstarter. Av rapporten framgår att nästan var tionde konstnär har utsatts för sexuella trakasserier, hot eller fysiskt våld under det senaste året. Fler kvinnor än män har utsatts för sexuella trakasserier, medan hot drabbar både kvinnor och män. Konstnärsnämnden har av regeringen getts ett särskilt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2017 att utveckla former för att ge stöd till utsatta konstnärer. Som en del av uppdraget har myndigheten arbetat fram en grundstruktur för en guide för konstnärer när det gäller hot, hat, våld, trakasserier och diskriminering.

I rapporten Vårdar eller väktare? (2016:4) från Myndigheten för kulturanalys undersöktes uppdragsgivarnas roll vad gäller hot och våld mot författare och bildkonstnärer. Studien visar att uppdragsgivare ofta uppfattar ansvarsfrågan som oklar på grund av att frilanskontrakt och tillfälliga uppdrag gör det svårt att veta vem som ska tillhandahålla arbetsmiljöåtgärder för författare och bildkonstnärer. Myndigheten för kulturanalys har även kartlagt skadegörelse, våld och hot mot museer i rapporten Utsatta museer? (2017:1). Kartläggningen visar att personal vid var tredje museum har utsatts för skadegörelse, våld eller hot under 2015. Det är dock endast ett

Ytterligare stöd till förtroendevalda

Många kommuner och landsting arbetar inte tillräckligt systematiskt för att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. Brister i det förebyggande arbetet framgår t.ex. i resultatet från Politikernas trygghetsundersökning 2015 (Ju2014/05282/D) som redovisades i prop. 2016/17:01. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tilldelades därför i juni 2016 och i maj 2017 (Ku2017/01408/D) medel för att stärka kommuner och landsting i att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. I april 2017 inkom SKL med en delrapport som visar att SKL erbjuder kommuner och landsting olika typer av stödjande insatser som ett led i ett mer systematiskt arbete på lokal nivå. SKL har hittills bl.a. tagit fram ett grundmaterial, genomfört workshops och seminarier. SKL har även bjudit in till ett utvecklingsarbete som åtta kommuner har deltagit i. Enligt SKL vittnar allt fler förtroendevalda om ett hårdnat klimat och många uttrycker oro inför valet 2018. I vissa kommuner där det politiska klimatet är hårt, väljer förtroendevalda att avstå från att yttra sig och avstår från att fatta beslut på grund av att högerextrema grupper finns i kommunfullmäktige. Projektet ska slutredovisas senast den 1 april 2018.

8.9.3 Analys och slutsatser

Hot och hat mot förtroendevalda, journalister, konstnärer och andra opinionsbildare är ett hot mot det demokratiska samtalet och i förlängningen ett hot mot demokratin. Med handlingsplanen stärker regeringen arbetet med att förebygga utsatthet för hot och hat hos aktörer som är centrala i det demokratiska samtalet. Kunskap är centralt för ett effektivt förebyggande arbete. Under 2016 och 2017 har framförallt kunskapen om utsattheten hos konstnärer och kulturinstitutioner breddats och fördjupats. Regeringen ser positivt på att SKL utvecklar stödet till kommuner och landsting genom insatser som utförs i nära samarbete med kommuner och landsting och som kan anpassas

med hänsyn till lokala förutsättningar. Det är viktigt att kunskap och stöd för att förebygga och hantera hot och hat fortsätter att utvecklas. Med handlingsplanen och dess åtgärder har regeringen inlett ett mer samlat arbete på området.

8.10 Politikens inriktning

Demokratin i Sverige utvecklas åt två håll. Samtidigt som intresset för politik och deltagandet i allmänna val ökar finns tecken på vidgade demokratiska klyftor där delar av befolkningen varken deltar eller känner sig delaktiga. De största utmaningarna för demokratin handlar i dag om klyftor och ojämlika möjligheter.

Inför valen 2018 och 2019 är det av största vikt att valdeltagandet blir högt och jämlikt fördelat mellan alla oberoende av kön, bostadsort samt ekonomiska och sociala förutsättningar. Åtgärder för ett högt och jämlikt valdeltagande och åtgärder för att öka delaktigheten mellan valen behövs.

Det är likaledes angeläget att värna demokratin mot antidemokratiska krafter. Regeringen genomför kraftfulla insatser för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Det finns också tydliga tecken på att samtalstonen i det offentliga samtalet hårdnar. Regeringen föreslår därför åtgärder för att motverka hot och hat mot det demokratiska samtalet, som i sin förlängning kan utgöra ett hot mot det fria ordet.

En stor utmaning är den ökande polariseringen mellan olika grupper. Polariseringen har sin grund i segregation och klyftor i samhället som gör att kontakt och kommunikation mellan grupper i befolkningen minskar. För att motverka polarisering och skapa förutsättningar för ett öppet, solidariskt och sammanhållet Sverige är det av största vikt med en aktiv demokrati-politik som omfattar alla. Regeringen kommer därför fortsätta utveckla arbetet med att stärka möjligheterna att delta i och påverka politiska beslutsprocesser mellan valen. Att stärka demokratin och stödja det civila samhället är även en målsättning för regeringens långsiktiga reformprogram för minskad segregation.

Ett högt och mer jämlikt valdeltagande

Den representativa demokratin förverkligas genom de allmänna valen. Att rösta i allmänna val är den deltagandeform som omfattar flest människor och är det viktigaste medlet för ansvarsutkrävande. Valdeltagandet är också betydelsefullt för det demokratiska systemets legitimitet och den politiska jämlikheten. Regeringen avser att fortsätta verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande och genomför en rad valdeltagarinsatser i syfte att främja valdeltagandet i de allmänna valen 2018.

Valåret 2018

Under 2018 kommer val till riksdagen, landstings- och kommunsfullmäktige äga rum den 9 september. Val till Europaparlamentet infaller i juni 2019. Det är endast nio månader mellan de båda valtillfällena. Valmyndighetens arbete under 2018 inriktas således på genomförande av de allmänna valen 2018 och förberedelser av Europaparlamentsvalet 2019.

Insatser för ökat valdeltagande

I de senaste tre nationella allmänna valen och i de senaste två svenska Europaparlamentsvalen ökade det totala valdeltagandet. Samtidigt finns det fortfarande stora skillnader i valdeltagande mellan olika befolkningsgrupper och valdistrikt. I det valdistrikt som hade lägst valdeltagande i riksdagsvalet 2014 röstade endast 48 procent medan 95 procent av de röstberättigade röstade i det valdistrikt som hade högst valdeltagande. Det finns ett visst samband mellan distriktens valdeltagande och hur de är befolkningsmässigt sammansatta. Valdistrikt med lågt valdeltagande kännetecknas av låga medelinkomster, låg utbildningsnivå och en hög andel utrikes födda bland de röstberättigade. Mot den bakgrunden avser regeringen att under 2018 genomföra valdeltagandeinsatser inför de allmänna valen 2018 med särskilt fokus på socioekonomiskt svaga områden och befolkningsgrupper som röstar i mindre utsträckning.

Regeringen har under 2017 gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra förberedelser av skolval 2018 och 2019 (Ku2017/01611/D) och avser att under 2018 avsätta medel till MUCF att genomföra skolval i samband med de allmänna valen 2018. Skolval ger elever en konkret upplevelse av röstningsförfarandet samt är ett tillfälle för skolorna att behandla frågor om det demo-

kratiska systemet och demokratins principer. Skolval kan påverka ungas benägenhet att rösta i framtiden. Utvärderingar av skolval är positiva. Genomförandet av skolval 2018 ska bygga vidare på tidigare erfarenhet och därtill ska särskild vikt läggas vid att tillgängliggöra skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden.

Regeringen kommer under 2018 avsätta medel till MUCF för att fördela medel till organisationer inom det civila samhället och till kommuner som genomför verksamhet i syfte att öka valdeltagandet. Verksamheten ska i första hand inriktas på unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning och genomföras i områden med lågt valdeltagande i syfte att nå ett mer jämlikt valdeltagande.

Regeringen avser även att ge MUCF uppdrag att uppdatera, komplettera och sprida stödmaterial Prata politik! Ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan, som togs fram på uppdrag av regeringen i samband med skolval 2014. Stödmaterialen syftar till att underlätta för skolor att öppna upp för diskussioner med politiska partier och ge konkret stöd till lärare på skolor som bjuder in politiska partier. Stödmaterialen kan bidra till att fler skolor väljer att arrangera skolval.

Regeringen avser också att ge Nämnden för statens stöd till trossamfund ett uppdrag att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen 2018. Uppdraget innebär att informera om rösträttens betydelse och det praktiska genomförandet av röstningsförfarandet. Det syftar till att öka valdeltagandet i grupper av röstberättigade med lågt valdeltagande i tidigare val.

Regeringen avser också att fördela medel till riksdagspartierna för särskilda informationsinsatser i samband med de allmänna valen 2018. Med medlen ges partierna ökade möjligheter att nå ut till väljarna och då särskilt till grupper såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning där valdeltagandet traditionellt sett är lägre.

Regeringen avser även att ge Myndigheten för tillgängliga medier i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen "Alla väljare" – www.allaväljare.se, med lättläst nyhetsinformation i samband med de allmänna valen 2018. Syftet är att öka möjligheten för personer med lässvårigheter att tillgodogöra sig information och ta del av den politiska debatten under valåret 2018. Webbplatsen riktar sig särskilt till befolkningsgrupper

med i tidigare allmänna val lägre valdeltagande än övriga röstberättigade, såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning.

Regeringen avser vidare att ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att genomföra en studie av valdeltagandets utveckling bland olika grupper av den röstberättigade befolkningen i de allmänna valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019. Studien utgör ett centralt och grundläggande kunskapsunderlag inför regeringens framtida insatser för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.

Värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är en av vår tids största utmaningar. Att utveckla det förebyggande arbetet har fortsatt mycket hög prioritet. Enligt regeringens nationella säkerhetsstrategi måste hela samhället arbeta mot terrorismens grundorsaker, motverka dess driv- och dragningskrafter och fånga upp individer i riskzonen för att minska basen för rekrytering till terrorism. För att detta ska lyckas krävs förstärkta statliga insatser och att arbetet blir mer operativt.

Regeringen avser att inrätta ett nationellt centrum för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet (Brå). Centret ska ge stöd och rådgivning till lokala aktörer genom nationella insatsteam. Centret ska även vara ett kunskapsnav i frågor om våldsbejakande extremism och i utvecklingen av förebyggande insatser. I nära samarbete med relevanta myndigheter ska centret bidra till att förstärka nationella insatser och skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna mot våldsbejakande extremism.

Riksdagen har givit två tillkännagivanden till regeringen angående åtgärder för att hantera avhoppare som fortfarande förespråkar våldsbejakande ideologier (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, punkt 9, och bet.2016/17:KU23, rskr. 2016/15:294, punkt 8). Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Följande åtgärder har regeringen vidtagit på området.

Genom uppdragen till Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse finns det i dag verktyg och riktlinjer för att arbeta med individer som vill lämna våldsbejakande extremism. Det

behövs dock andra insatser och här har det t.ex. saknats vägledning för socialtjänstens arbete. Socialstyrelsen har därför fått ett nytt uppdrag. Myndigheten ska ta fram en nationell vägledning för socialtjänstens arbete med enskilda individer och familjer som återvänder från strider för våldsbejakande extremistiska grupper i utlandet, men även för individer som är involverade i andra våldsbejakande extremistiska miljöer (dnr Ku2017/01469/D). Syftet med vägledningen är tydliggöra socialtjänstens åtaganden utifrån befintlig lagstiftning, men den ska även klargöra ansvarsfördelningen och samverkan mellan socialtjänsten och de myndigheter som kommer i kontakt med målgrupperna.

Regeringen anser även att det är fortsatt viktigt att öka kunskapen om barns egna erfarenheter av våldsbejakande extremism och terrorism i syfte att stärka barn rättigheter och Barnombudsmannens uppdrag (dnr Ku2016/02294/D) fortgår även under 2018.

De föräldrar som drabbas när ett barn involveras i en våldsbejakande extremistisk rörelse behöver stöd och hjälp. Det finns även behov av att utveckla insatser till de föräldrar och minderåriga barn som återvänder från IS-kontrollerade områden i Syrien och Irak. Regeringen avser att återkomma i frågan.

Kommuner, polisen och Säkerhetspolisen måste kunna arbeta nära varandra mot våldsbejakande extremism. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska se över de regler om sekretess och informationsutbyte som gäller för bl.a. polisens, socialtjänstens och Transportstyrelsens arbete mot terrorism (dir. 2017:75).

Riksdagen har även tillkännagivit för regeringen att det är viktigt att bemöta våldsförhållande budskap i digitala miljöer med positiva motbudskap (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, punkt 7). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Följande åtgärder har regeringen vidtagit på området.

Uppdraget till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) att kartlägga våldsbejakande extremistisk propaganda har ökat kunskapen om propagandans innehåll och hur det appellerar till mottagaren. Med denna ökade kunskap som bas finns det nya möjligheter för olika aktörer att utveckla strategier för att bemöta propagandan. I linje med den nya överenskommelsen om åtgärder mot terrorism (7 juni 2017) som regeringen har slutit med Moderaterna, Center-

partiet, Liberalerna och Kristdemokraterna avser regeringen förstärka FOI:s uppdrag i syfte att göra ytterligare och mer fördjupade analyser och utveckla samverkan med internationella aktörer.

Regeringen anser att befintlig lagstiftning, i synnerhet skollagen och socialtjänstlagen, ger stöd för skolan att arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism. Skolhuvudmän och personal som arbetar med barn och unga måste däremot stärkas i sin uppgift att bemöta och hantera extremism i exempelvis undervisningssituationer.

Riksdagen har givit regeringen tillkänna gällande att skolhuvudmäns ansvar för att motverka radikaliserings bör ses över (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, punkt 4). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Följande åtgärder avser regeringen vidta på området.

Statens skolverk ska inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen genomföra kompetensutvecklingsinsatser för lärare i syfte att öka kunskapen om hur de kan hantera extremism och rasism och vilket ansvar skolan har för elever i riskzonen för, eller som redan är involverade i, våldsbejakande extremism.

Statsbidragen till det civila samhällets organisationer är viktiga för en levande demokrati. Det finns dock föreningar och organisationer som utnyttjar dessa medel för att polarisera åsikter och sprida antidemokratiska budskap. Riksdagen har givit två tillkännagivanden till regeringen om vikten av att bidrag från det allmänna inte ges till verksamheter som stödjer radikaliserings, våldsbejakande extremism eller terrorism (bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137, punkt 5 och bet. 2016/17:KU:23, rskr. 2016/15:294, punkt 5). Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Följande åtgärder har regeringen vidtagit på området.

Regeringen har givit Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att ta fram en vägledning för kommuners samverkan med det civila samhällets organisationer i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Vägledningen kommer att redovisas under hösten 2017.

En pågående utredning ser över demokrati-villkor i statens stöd till trossamfunden (dir. 2017:63). Regeringen har även tillsatt en särskild utredare som ska se över och analysera vissa frågor som rör Allmänna arvsfondens verksamhet (dir. 2017:68). Översynen ska säkerställa

att Allmänna arvsfondens medel används för den verksamhet som de är avsedda för. Regeringen kommer därutöver att tillsätta en utredning i syfte att se över på vilket sätt ett förtydligt demokratikriterium kan införas för statlig bidragsgivning. Utredningarnas slutsatser ska även komma bidragsverksamhet på den kommunala nivån till gagn.

Åtgärderna som regeringen vidtar förstärker arbetet mot våldsbejakande extremism. De ligger också i linje med den nya överenskommelsen om åtgärder mot terrorism.

Värna det demokratiska samtalet mot hot och hat

För att trygga demokratin är det avgörande att samhället skapar förutsättningar för en öppen och inkluderande samhällsdebatt med det fria ordet i centrum. Dessvärre har förutsättningarna för ett demokratiskt samtal försämrats i och med ett hårdare samtals- och debattklimat. För aktörer i det fria ordets tjänst kan hot och hat leda till anpassning och självzensur. För att motverka detta behövs ett mer systematiskt arbete mot hot och hat. Därför beslutade regeringen den 13 juli 2017 om handlingsplanen *Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer* (Ku2017/01675/D). Handlingsplanens åtgärder avser fördjupad kunskap om hot och hat, ett grundläggande stöd för alla som utsätts, stärkt stöd till förtroendevalda, journalister respektive konstnärer, samt ett internationellt samarbete för skydd av journalister och konstnärer. Regeringen har bl.a. gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram ett material som ska kunna användas för att stödja utsatta personer (Ku2017/01674/D). Även Linnéuniversitetet har fått i uppdrag att utveckla insatser som förebygger och hanterar hot och hat inom ramen för universitetets fortbildning för journalister (Ku2017/01562/D). Regeringen tillför i denna proposition medel för att ytterligare stärka handlingsplanens förebyggande insatser.

Alla som deltar i det offentliga samtalet ska ha tillgång till ett grundläggande stöd när de utsätts för hot och hat. Regeringen stärker möjligheterna för icke-statliga aktörer att söka stöd för att förebygga hot och hat mot det demokratiska samtalet genom att utveckla t.ex. guider, hand-

lingsprogram, utbildningar och erfarenhetsutbyten.

Kunskap om konsekvenserna av hot och hat är viktig. Regeringen avser att kartlägga förtroendevaldas utsatthet för hot, våld och trakasserier under valåret 2018. Regeringen avser vidare att under valåret 2018 stärka insatserna mot förtroendevalda genom att utveckla det stöd som erbjuds förtroendevalda som utsätts eller riskerar att utsättas för hot och hat.

Utöver denna förstärkning av insatser inom ramen för den beslutade handlingsplanen avser regeringen att se över och tillsätta en särskild stödordning för säkerhetskänsliga åtgärder (se vidare nedan under avsnitt 8.14).

Ett stärkt och effektivt arbete för att förebygga och hantera hot och hat kan minska utsattheten och motverka normaliseringen av hot och hat.

Förstärkt insyn i finansiering av partier

Den parlamentariskt sammansatta Kommittén om insyn i finansiering av partier (Ju 2014:15) föreslår i betänkandet *Ökad insyn i partiets finansiering – ett utbyggt regelverk* (SOU 2016:74) ett utbyggt och förstärkt regelverk om insyn i partifinansiering som bl.a. innebär att det nuvarande kravet på att redovisa intäkter till Kammarkollegiet ska utökas till att även gälla för partier på regional och lokal nivå och för sidoorganisationer till partier. Det föreslås också att det ska införas ett förbud mot att ta emot anonyma bidrag som överstiger ett visst gränsvärde. Kommittén har även föreslagit att Kammarkollegiet för detta ändamål får ytterligare resurser. Regeringen föreslår därför att myndigheten får ytterligare resurser och kommer att återkomma med förslag på ändrade regler som bygger på förslagen i betänkandet.

8.11 Resultatredovisning för Justitiekanslern och Datainspektionen

8.11.1 Mål för Justitiekanslern och Datainspektionen

Justitiekanslern har som mål att vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och

rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. Myndigheten ska med hög kvalitet och effektivitet bevaka statens rätt. Justitiekanslern ska medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Datainspektionen har som mål att upptäcka och förebygga hot mot den personliga integriteten. Verksamheten ska främst inriktas på områden som bedöms vara särskilt känsliga ur ett integritetsperspektiv, nya företeelser och användningsområden av teknik samt områden där risken för missbruk eller felaktig användning bedöms vara särskilt stor.

En samlad resultatbedömning görs för Justitiekanslern respektive Datainspektionen utifrån hur väl de har fullgjort de uppgifter som åligger dem.

8.11.2 Resultat

Justitiekanslerns verksamhet

Antalet inkomna ärenden till Justitiekanslern uppgick 2016 till drygt 7 900, vilket motsvarar en ökning med drygt 100 ärenden jämfört med föregående år. Ökningen bestod främst av skadeståndsanspråk med hänvisning till skadeståndslagen och europarätten samt rättshjälpsärenden. Antalet inkomna ärenden under året översteg antalet avgjorda ärenden med omkring 700. Ökningen av antalet ärenden förklaras av ett stort antal ärenden som inkom i oktober med anspråk på ersättning för ID-kontroller vid resor från Danmark till Sverige. Trots ökningen av antalet ärenden uppnåddes i allt väsentligt de mål för handläggningstider som myndigheten har satt upp.

Under 2016 har myndigheten fortsatt att utveckla sina arbetsrutiner för att skapa ett bättre arbetsklimat samt för att ytterligare effektivisera och kvalitetssäkra verksamheten.

Under 2016 handlade myndigheten ca 1100 tillsynsärenden. Antalet inkomna tillsynsärenden minskade med ca 11 procent jämfört med 2015.

Justitiekanslern har under 2016 genomfört fyra inspektioner. Dessa skedde vid Växjö tingsrätt, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Västmanlands tingsrätt och Kronofogdens kontor i Skövde. Det allmänna intrycket från inspektionerna var att de inspekterade verksamheterna fungerade väl eller mycket väl. Den kritik som Justitiekanslern uttalade mot två av dessa

myndigheter rörde främst inaktivitet i handläggningen. I inspektionsprotollen belystes olika tänkbara förbättringsområden.

Arbetet med att värna tryck- och yttrandefriheten har främst skett genom att pröva inkomna anmälningar om brott mot tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Antalet inkomna ärenden på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området har under 2016 minskat med drygt 20 procent jämfört med 2015. I likhet med tidigare år har en stor del av de inkomna anmälningarna avsett publiceringar som inte har omfattats av grundlagsskydd. Det gäller ofta uttalanden på hemsidor och bloggar där webbplatsen inte omfattats av den s.k. databasregeln i 1 kap. 9 § YGL. Ärendena ska då hanteras av allmän åklagare och inte av Justitiekanslern.

Under 2016 inkom ca 3 400 skadeståndsärenden till Justitiekanslern, vilket är en ökning med drygt 8 procent jämfört med 2015. Totalt avsåg ca två tredjedelar ersättningsanspråk enligt lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Myndigheten avgjorde ca 1 900 sådana ärenden under 2016. Ersättning beviljades i ca 90 procent av fallen.

Antalet inkomna ärenden om rättshjälp ökade något under 2016 och uppgick till drygt 2 700 ärenden. Justitiekanslern har under året överklagat beslut i 45 rättshjälpsärenden.

Förstärkning av den extraordinära tillsynen

Genom budgetpropositionen för 2017 tilldelades Justitiekanslern en ramhöjning motsvarande 7 miljoner kronor. Syftet var att förstärka den extraordinära tillsynen bl.a. över Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården. Justitiekanslern har påbörjat ett arbete med att ta fram former för hur arbetet med den förstärkta tillsynen ska bedrivas inom den egna myndigheten. Frågan har även behandlats genom kontakter med de berörda myndigheterna.

Datainspektionens verksamhet

Datainspektionen har genom tillsyn över behandlingen av personuppgifter samt genom tillsyn och tillståndsgivning inom kreditupplysnings- och inkassoverksamhet, bidragit till att säkra individens rätt till integritet.

Tillsyn över behandlingen av personuppgifter

Under 2016 har Datainspektionen inriktat verksamheten mot områden som bedömts vara särskilt känsliga ur ett integritetsperspektiv, nya företeelser och användningsområden av teknik samt områden där risken för missbruk eller felaktig användning bedömts vara särskilt stor.

Datainspektionen har också bedrivit ett omfattande arbete med att förbereda myndigheten för de nya uppgifter som följer av EU:s dataskyddsförordning som träder i kraft i maj 2018. Flera myndighetsövergripande projekt har också bedrivits för att effektivisera myndighetens verksamhet. Projekten, som på sikt kommer att leda till förbättrad effektivitet, har under 2016 tagit en del resurser från myndighetens tillsynsaktiviteter.

Antalet inledda tillsynsärenden uppgick till 64 stycken vilket är en ökning jämfört med 2015. Antalet avslutade ärenden uppgick till 65 stycken vilket är en minskning jämfört med föregående år. Ärendebalansen ligger på en fortsatt låg nivå och den genomsnittliga handläggningstiden för ett tillsynsärende har minskat.

Datainspektionen har genomfört tillsyn bl.a. över behandlingen av personuppgifter i Kustbevakningens och Tullverkets brottsbekämpande verksamheter samt inlett tillsyn över motsvarande behandling vid Säkerhetspolisen och Skatteverket. Inspektionen har även granskat hur telebolag hanterar kunders personuppgifter, hur fackförbund behandlar känsliga personuppgifter om medlemmar samt om företag och organisationer vidtagit tillräckliga säkerhetsåtgärder för att skydda personuppgifter.

Informations- och utbildningsinsatser

Antalet prenumeranter på myndighetens tidning och pressmeddelanden har ökat. Press, radio och TV har fortsatt visat ett stort intresse för Datainspektionens områden vilket har bidragit till att sprida medvetenheten om integritetsfrågor.

Det totala antalet frågor och klagomål som besvarats av myndighetens upplysningstjänst har ökat från ca 11 600 under 2015 till ca 12 000 under 2016. Ökningen gäller antalet mejlfrågor medan besvarade telefonfrågor har minskat. Ökningen kan bl.a. förklaras av att efterfrågan på Datainspektionens vägledning har ökat med anledning av den kommande dataskyddsförordningen. Det minskade antalet besvarade telefonfrågor kan förklaras av att de som söker

vägledning har fler och mer komplicerade frågor. Varje samtal tar därmed längre tid.

Datainspektionen bedriver både utbildningar i egen regi och håller föreläsningar på uppdrag. Under 2016 har myndigheten arrangerat 16 utbildningsdagar och 46 föreläsningar. Uppdragsgivarna har varit både privata och offentliga aktörer och det mest efterfrågade ämnet har varit dataskyddsförordningen.

Utbildningarna har utvärderats och ca 85 procent har svarat att kursen motsvarat deras förväntningar.

Utredningar, remisser och samverkan

Jämfört med 2015 har myndigheten deltagit i fler statliga utredningar men hanterat färre remisser. Den sammanlagda tiden som myndigheten lagt på kommitté- och remissarbete har ökat och liksom tidigare år tagit betydande resurser i anspråk.

Datainspektionen har bedrivit en aktiv samverkan med andra myndigheter och organisationer. Syftet med samverkan har varit att åstadkomma samsyn i integritetsfrågor, att utbyta information om handläggning av ärenden och klargöra gränser mellan myndigheternas tillsynsansvar. Under året har samverkan skett med bl.a. Post- och telestyrelsen, Polismyndigheten, Konsumentverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Inspektionen för vård och omsorg, Centrala etikprövningsnämnden, Vetenskapsrådet, Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden samt med tillverkare och tillhandahållare av kameraövervakningsutrustning.

Datainspektionen bedriver också en aktiv internationell samverkan. Myndigheten deltar i 13 olika arbetsgrupper på EU- eller internationell nivå och den internationella verksamheten tar betydande resurser i anspråk.

Deltagandet i EU:s tillsyn över och utveckling av dataskyddsdirektivet har fortsatt vara en viktig del av det internationella arbetet. Vidare har myndigheten bl.a. deltagit i arbetet inom Eurodac, i Schengens informationssystem, i Europol och i Joint Supervisory Body of Europol samt i JSA Customs. Härutöver har Datainspektionen tagit emot besök från flera internationella organisationer och myndigheter.

Tillsyn och tillståndsgivning inom kreditupplysnings- och inkassoverksamhet

Datainspektionen har under 2016 fokuserat på att genomföra krav på stark autentisering vid åtkomst till personuppgifter i kreditupplysningsregister som tillhandahålls via webbplatser. Vidare har myndigheten prioriterat klagomål från allmänheten som pekat på brister i kreditupplysningsföretagens verksamhet i det enskilda fallet.

Under året har fyra tillsynsärenden enligt kreditupplysningslagen inletts, vilket är en minskning i förhållande till 2015 då 12 ärenden inleddes. Under året avslutades 11 ärenden vilket är en ökning i förhållande till 2015 då sex ärenden avslutades.

Datainspektionens tillsyn enligt inkassolagen har inriktats mot tillståndshavare med omfattande verksamhet samt mot verksamheter där myndigheten genom klagomål från allmänheten har fått indikationer på att det finns allvarliga brister som kan komma att drabba många.

Antalet påbörjade tillsynsärenden har ökat från 21 stycken 2015 till 33 stycken 2016. Därtill har antalet avslutade tillsynsärenden ökat från 18 stycken 2015 till 40 stycken 2016. Flera av tillsynsärendena har rört indrivning av påstått tvivelaktiga fordringar.

Tillsyn enligt kameraövervakningslagen

Datainspektionen har ansvar för att utöva tillsyn enligt kameraövervakningslagen (2013:460).

Med syfte att skapa en så effektiv tillsyn som möjligt har all tillsynsverksamhet avseende kameraövervakning nu samlats på en enhet som även fått i uppgift att arbeta med metodutveckling.

Datainspektionen har under 2016 inlett 16 tillsynsärenden enligt kameraövervakningslagen, vilket är en minskning jämfört med 2015 då 21 ärenden inleddes. Vidare har Datainspektionen mottagit och granskat 981 beslut från länsstyrelserna i tillståndsärenden, en ökning med 35 procent jämfört med år 2015.

Under 2016 har Datainspektionen också överklagat 60 av länsstyrelsernas beslut i ärenden om tillstånd till kameraövervakning.

8.11.3 Analys och slutsatser

Justitiekanslern

Regeringen bedömer att Justitiekanslern har uppfyllt de mål som regeringen har satt upp för verksamheten. Myndighetens hantering av ärenden visar att det finns en väl fungerande organisation och arbetsformer med beredskap för att kunna hantera en ökning av ärendeflödet med bibehållen kvalitet och effektivitet i handläggningen.

Datainspektionen

Regeringen bedömer att Datainspektionen har uppfyllt de mål som regeringen har satt upp för verksamheten. Med utgångspunkt i ett omfattande uppdrag och ett föränderligt och växande arbetsfält har Datainspektionen gjort väl avvägda prioriteringar i sin verksamhet under året.

8.12 Mål för mänskliga rättigheter

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1, utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62).

8.13 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de övergripande och strukturella åtgärder som bidragit till målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Målet berör många politikområden. Barnrättspolitik redovisas t.ex. under utgiftsområde 9 avsnitt 7, regeringens politik mot diskriminering samt jämställdhetspolitiken under utgiftsområde 13 avsnitt 4 respektive avsnitt 5 och funktionshinderspolitiken under utgiftsområde 9 avsnitt 6.

8.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna,
- ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet, och
- ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.

Bedömningsgrunderna utgör strukturen i regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29).

8.13.2 Resultat

En sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna

Regeringen lämnade till riksdagen den 13 oktober 2016 en strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Strategin tar sin utgångspunkt i målet för politiken för mänskliga rättigheter om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Det innebär att den svenska rättsordningen ska stå i överensstämmelse med de konventioner som Sverige har anslutit sig till. Konventionsåtagandena ska, i enlighet med principen om fördragskonform tolkning, beaktas vid tillämpningen av svensk rätt inom hela den offentliga verksamheten, såväl inom stat som inom kommuner och landsting.

I enlighet med vad regeringen framfört i strategin redovisas här det arbete som skett utifrån strukturen i strategin. Strategin är också en viktig del i och en central utgångspunkt för arbetet med genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Mänskliga rättigheter är en av de frågor som ska genomsyra hela agendan. För att tydliggöra detta har regeringen i de beslut som tagits inom ramen för strategin under året lyft fram kopplingen mellan Agenda 2030 och de mänskliga rättigheterna.

Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan

Utifrån målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter utgör synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan en vägledning i arbetet. Synpunkter och rekommendationer är dock inte juridiskt bindande för konventionsstaten. Nedan redovisas övergripande de huvudsakliga synpunkter och rekommendationer som Sverige har mottagit från internationella granskningsorgan under 2016 och 2017. Flera synpunkter och rekommendationer som Sverige får ställer krav på ett långsiktigt och omfattande arbete. Synpunkter och rekommendationer som har omhändertagits redovisas under respektive efterföljande bedömningsgrund i enlighet med strukturen i strategin för mänskliga rättigheter.

Under 2016 har Sverige mottagit synpunkter och rekommendationer avseende konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) och konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW).

För samtliga tre konventioner har Sverige mottagit rekommendationer om att bl.a. stärka konventionernas ställning i den nationella rättsordningen, samt att inrätta en nationell institution för mänskliga rättigheter.

Därutöver har Sverige avseende ICCPR och ICESCR fått rekommendationer om att bl.a.:

- förstärka skyddet mot diskriminering, både gällande lagstiftning och Diskrimineringsombudsmannens mandat,
- säkerställa åtnjutande av rättigheter för flyktingar och asylsökande,
- öka ansträngningarna mot rasism och hatpropaganda samt utveckla en tydlig strategi för att säkerställa tillsynen över hur polis och åklagare hanterar hatbrott,
- öka ansträngningarna för att romer i praktiken ska få del av sina rättigheter,
- säkerställa det samiska folkets åtnjutande av sina rättigheter genom att bl.a. konsultera det samiska folket och se över befintlig lagstiftning, politik och praxis som reglerar verksamheter som kan påverka det samiska folkets rättigheter och intressen, och

- vidta ytterligare åtgärder när det gäller rättigheter för personer med funktionsnedsättning, bl.a. avseende tillgång till anställning.

Inom ramen för granskningen gällande ICCPR har Sverige också fått rekommendation om att förbättra situationen avseende restriktionsanvändningen i häkten. Samma rekommendation har Sverige tidigare fått inom ramen för granskningen avseende konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT). Den åttonde periodiska rapporteringen har under 2017 påbörjats avseende CAT där denna fråga kommer att behandlas (utg.omr. 4 avsnitt 2.4.4).

Inom ramen för granskningen avseende CEDAW har Sverige även fått rekommendationer om att bl.a.:

- överväga att inrätta en statlig jämställdhetsmyndighet,
- förstärka genomförandet av strategin för jämställdhetsintegrering på kommunal och regional nivå och säkerställa att alla berörda statliga myndigheter kontinuerligt ges vägledning och stöd i sina genomförandeinsatser, och
- öka användningen av särskilda tillfälliga åtgärder, inklusive lagstadgad kvotering, inom alla de områden i konventionen där kvinnor är underrepresenterade.

Under 2017 mottog Sverige även rekommendationer från Europarådet avseende europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (språkstadgan). Fyra av fem rekommendationer rör behovet av åtgärder på utbildningsområdet. Bland annat rekommenderas Sverige att säkerställa att utbildningen i minoritetsspråken ger elever möjlighet att uppnå ordentlig läs- och skrivkunnsighet i minoritetsspråken. Den femte rekommendationen gäller inrättandet av språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib med samiskt språkcentrum som förlaga (se även avsnitt 9).

Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna

Ett flertal av de rekommendationer och synpunkter som Sverige fått under 2016, men också

tidigare, berör det rättsliga och institutionella skyddet av de mänskliga rättigheterna.

I strategin uttalar regeringen att ett starkt institutionellt skydd måste finnas i form av institutioner som säkerställer att de mänskliga rättigheterna tillgodoses i människors vardag. Regeringen gör därför bedömningen att en nationell institution för mänskliga rättigheter, enligt de s.k. Parisprinciperna, bör inrättas.

Under 2016 fattade regeringen beslut om att inrätta en jämställdhetsmyndighet (utg.omr. 13 avsnitt 5).

I regeringens strategi framhålls att det är grundläggande att svensk lagstiftning är utformad i enlighet med de konventionsåtaganden som gjorts.

Regeringen har fortsatt arbetet med att svara upp mot rekommendationen om att vidta alla nödvändiga åtgärder för att nationell lagstiftning fullt ut ska överensstämma med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnrättighetsutredningen överlämnade sitt betänkande till regeringen den 11 mars 2016. Med utgångspunkt i Barnrättighetsutredningens betänkande har regeringen beslutat om en lagrådsremiss med förslag till en lag om inkorporering av barnkonventionen. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020 (utg.omr. 9 avsnitt 7).

För att säkerställa det samiska folkets åtnjutande av sina rättigheter har regeringen bl.a. fortsatt arbetet för antagandet av en Nordisk samekonvention. En överenskommelse om en Nordisk samekonvention träffades i januari 2017 mellan företrädare för de svenska, norska och finländska regeringarna och de tre sametingen. Regeringen avvaktar för närvarande sametingens godkännande av Nordisk samekonvention (se vidare under avsnitt 5).

Ett förstärkt skydd mot diskriminering är återkommande i flertalet av de rekommendationer som Sverige fått avseende olika konventionsåtaganden. För att förstärka skyddet mot diskriminering har regeringen överlämnat en proposition (prop. 2016/17:220) till riksdagen med ett förslag om ett utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

Ändringar i diskrimineringslagen om aktiva åtgärder trädde i kraft den 1 januari 2017. Ändringarna svarar även mot vissa av de rekommendationer som Sverige fått avseende CEDAW (utg.omr. 13 avsnitt 5).

För att förbättra situationen för häktade med restriktioner har flera utredningar tillsatts och presenterats. I betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52) lämnas flera konkreta förslag som syftar till att minska användningen av häktning och restriktioner. Betänkandet har remitterats och är under beredning (utg.omr. 4 avsnitt 2.7).

För att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter har ändringar i skollagen genomförts som resulterat i att elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna numera ges en starkt rätt till modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk. Nya kursplaner för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i ämnet modersmål för de nationella minoritetsspråken finska, romani chib, meänkieli och jiddisch trädde i kraft den 1 juli 2016. Regeringen tillsatte 2016 en utredning för förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk (dir. 2016:116). Den särskilde utredaren (U 2016:17) ska bl.a. kartlägga och bedöma om åtgärder behövs – och i så fall vilka – för att öka tillgången till undervisning i nationella minoritetsspråk samt för att öka tillgången till tvåspråkig undervisning på nationella minoritetsspråk (se vidare avsnitt 9 samt utg.omr. 16 avsnitt 9).

Grundläggande rättigheter inom EU

I strategin gör regeringen bedömningen att tillämpningen i Sverige av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna bör utvärderas. Som ett led i detta arbete har regeringen under 2017 gett Uppsala universitet i uppdrag att kartlägga tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Uppdraget syftar till att bidra med kunskap gällande stadgans tillämpning i Sverige och kan på så sätt vara en viktig del i det fortsatta arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (Ku2017/01391/DISK).

Europeiska kommissionen rapporterar årligen om tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. I juli i år lämnades den sjunde rapporten av vilken det bl.a. framgår att den senaste tidens händelseutveckling i och utanför EU utgör ett allvarligt hot mot de grundläggande rättigheterna. Kommissionen framhåller att den fortsätter att vara vaksam och är fast besluten om att upprätthålla ett starkt skydd för grundläggande rättigheter i EU.

Arbetet för att se till att alla EU:s lagstiftningsförslag och lagstiftningsåtgärder är helt förenliga med stadgan kommer att intensifieras.

Vad gäller förhandlingarna om anslutningen till Europakonvention är Sveriges övergripande målsättning att anslutningen ska komma till stånd så snart som möjligt och att den ska bidra till att stärka såväl enskildas ställning som Europakonventionen och Europadomstolen.

Rådet har antagit en allmän inriktning för ramprogram för åren 2018–2022 för Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter. Byrån ska genomföra sina uppgifter inom de temaområden som anges i ett flerårigt ramprogram som ska antas av rådet på förslag från kommissionen och efter godkännande av Europaparlamentet. Kommissionen lämnade i juli 2016 förslag på nytt ramprogram för åren 2018–2022. Regeringen välkomnade förslaget och ansåg det viktigt att byrån får fortsätta verka inom de temaområden som gäller i dag, inklusive de tvärsektorieella frågorna, för att kunna säkerställa kontinuitet i byråns arbete.

I juni 2016 antog rådet för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor (EPSCO) för första gången slutsatser om lika möjligheter för hbtq-personer. Sverige arbetade under förhandlingarna aktivt för starkare skrivningar. Rådsslutsatserna är ett svar från rådet på kommissionens åtgärdslista för främjande av hbtq-personers lika möjligheter som presenterades i december 2015. I slutsatserna inbjuder rådet kommissionen att fortsätta arbetet med åtgärderna i åtgärdslistan. Slutsatserna inbjuder också medlemsstaterna att vidta åtgärder för att bekämpa diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet.

Ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet

Regeringen har, i enlighet med flera aktuella rekommendationer och synpunkter, fortsatt arbetet med att säkerställa att berörda aktörer har nödvändig kunskap om Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter och vilka krav dessa innebär för den egna verksamheten. Särskilda åtgärder har vidtagits på nationell, regional och lokal nivå.

Under 2016 har regeringen bl.a. lämnat skrivelsen ”Makt, mål och myndighet –

feministisk politik för en jämställd framtid” (skr. 2016/17:10) till riksdagen. I skrivelsen presenterar regeringen inriktningen av jämställdhetspolitiken med en organisation för genomförande, ett system för uppföljning, en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt en ny delmålsstruktur med två nya delmål (utg.omr. 13 avsnitt 5).

Den 11 maj 2017 lämnade regeringen till riksdagen en proposition med förslag om nytt nationellt mål och inriktning för funktionshinderpolitiken (prop. 2016/17:188) (utg.omr. 9 avsnitt 6).

Regeringen beslutade 2016 om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Planen lägger grunden för ett långsiktigt strategiskt arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (utg.omr. 13 avsnitt 4).

Regeringen har vidare gett Uppsala universitet i uppdrag att kartlägga myndigheters tillämpning av principen om fördragskonform tolkning i förhållande till Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter (Ku2017/01390/DISK).

Ökad kunskap och kompetens om mänskliga rättigheter

Under 2016 har regeringen bl.a. fortsatt att stärka kompetensen om mänskliga rättigheter hos statligt anställda genom ett särskilt uppdrag till Uppsala universitet (A2014/3095/DISK). Syftet med uppdraget har varit att myndigheters personal ska ha tillräcklig kännedom om de mänskliga rättigheterna och deras innebörd för att kunna känna igen situationer där rättighetsfrågor aktualiseras inom ramen för den egna yrkesutövningen. Uppdraget har resulterat i bl.a. en webbaserad introduktion till mänskliga rättigheter, utbildning på grundnivå och utbildning på avancerad nivå. Regeringen har beslutat om ett nytt uppdrag till Uppsala universitet 2017 (Ku2017/00254/DISK och Ku2017/00961/DISK). Syftet med uppdraget är att förvalta och vidareutveckla den webbaserade introduktionen samt att utarbeta och genomföra verksamhetsanpassade och praktiskt inriktade utbildningsinsatser om de mänskliga rättigheterna för personal på olika nivåer i ett urval av statliga myndigheter.

Regeringen har också beslutat om ett treårigt kunskapslyft med uppdrag till Barnombuds-

mannen om att stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i statliga myndigheters verksamhet under perioden 2017–2019 (S2016/07875/FST) (utg.omr. 9 avsnitt 7).

Folkbildningsrådet har i enlighet med uppdrag (A2014/1286/DISK) fortsatt sin utbildningssatsning om mänskliga rättigheter inom folkbildningen. Folkbildningsrådet har under 2014–2016 beviljat 24 projektansökningar vid folkhögskolor och studieförbund. Projekten har syftat till att vara kunskapshöjande och att ta fram långsiktiga strategier för organisationers arbete med mänskliga rättigheter. Projekten har bl.a. handlat om mänskliga rättigheter som verktyg i folkbildningen, mänskliga rättigheter i förorten, rätten till kultur och pedagogens roll i tillämpningen av mänskliga rättigheter. Projekten har bl.a. resulterat i att svagheter i organisationerna har synliggjorts, t.ex. att många invanda arbetssätt hade utestängande effekter.

Folkbildningsrådets bedömning är att projekten har haft en hög grad av måluppfyllelse och att de bidragit till goda resultat samt viktiga insikter och reflektioner. Ett konkret exempel på detta är att under det senaste året har kursdeltagarna i olika sammanhang genom studeranderådet tagit upp frågor som har med mänskliga rättigheter att göra. Regeringen har beslutat om ett nytt uppdrag till Folkbildningsrådet 2017 (Ku2017/01154/DISK).

Myndigheten för delaktighet har i samarbete med Diskrimineringsombudsmannen haft ett särskilt uppdrag om att öka kunskapen bl.a. inom den offentliga sektorn om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).

Stärkt arbete för de mänskliga rättigheterna på kommunal och regional nivå

Som konstateras i strategin för det nationella arbetet för mänskliga rättigheter är en stor del av Sveriges konventionsefterlevnad avhängig verksamheten i kommuner och landsting.

Överenskommelsen med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om att stärka arbetet för de mänskliga rättigheterna på kommunal nivå har fortgått under 2016 (A2014/2289/DISK och A2011/4602/DISK). Under 2016 har SKL drivit ett utvecklingsarbete som har resulterat i goda exempel på hur mänskliga rättigheter kan inkluderas i styrning och ledning. SKL har även tagit fram en plattform med kriterier för mänskliga rättigheter för kommuner och lands-

ting samt fortsatt att stärka kompetensen om mänskliga rättigheter hos anställda inom kommuner och landsting. Regeringen har under 2016 avsatt fyra miljoner kronor för överenskommelsen. I juni 2017 ingick regeringen och SKL en överenskommelse om en fortsättning på den hittills treåriga satsningen om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter (Ku2017/00256/DISK, Ku2017/01466/DISK).

Vidare stödjer regeringen under perioden 2015–2018 Sveriges Kommuner och Landstings projekt Kunskapspridning genom modellkommuner och därmed också arbetet för att sprida goda exempel på jämställdhetsarbete i kommuner.

Regeringen har också beslutat om ett treårigt kunskapslyft med uppdrag till Barnombudsmannen om att under perioden 2017–2019 stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i kommuners och landstings verksamheter (S2016/07874/FST) (utg.omr. 9 avsnitt 7).

Regeringen har därutöver vidtagit särskilda åtgärder för att svara upp mot rekommendationen som Sverige fått om att kommunerna och de lokala myndigheterna ska ha nödvändiga medel och vägledning för att följa upp, utvärdera och säkra full tillgänglighet till byggnader. Regeringen har gett Boverket och länsstyrelserna i uppdrag att särskilt granska kommunernas tillsyn av bestämmelserna om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder i plan- och bygglagen (2010:900), plan- och byggförordningen (2011:338) och Boverkets föreskrifter (N2015/03114/PBB). Boverket har därefter tagit fram vägledningstexter som är riktade till dem som arbetar med plan- och byggfrågor och länsstyrelserna har beskrivit hur tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder tillämpas i länen.

För att svara upp mot rekommendationerna som Sverige fått om att öka ansträngningarna för att romer i praktiken ska få del av sina rättigheter har regeringen bl.a. fattat beslut om bidrag till fem nya kommuner i syfte att utveckla kommunala modeller för romsk inkludering (se vidare avsnitt 9).

Länsstyrelserna har en viktig roll i arbetet med att säkerställa att konventionsåtaganden beaktas på regional och lokal nivå. Länsstyrelsernas uppdrag om att i sin verksamhet belysa, analysera och beakta mänskliga rättigheter har resulterat i att länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter utvecklats. Regeringen

arbetar aktivt med berörda länsstyrelser för att utveckla resultaten inom deras ansvarsområde när det gäller mänskliga rättigheter. Länsstyrelsen i Dalarna har fortsatt sitt uppdrag om att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter (A2014/1944/DISK). Uppdraget har bl.a. resulterat i att alla 21 länsstyrelser har samlats kring uppdragets innehåll. Vidare har det resulterat i att länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter återupptagits. Nätverket har slutfört arbetet med att ta fram ett metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt. Grundprincipen är att myndigheternas primära ansvar är att ge företräde åt lösningar som beaktar Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter. Metodstödet ska bidra till ett systematiskt förhållningssätt med mänskliga rättigheter. För länsstyrelsernas uppdrag har regeringen avsatt 2,4 miljoner kronor under 2016.

Därutöver har samtliga 21 länsstyrelser haft i uppdrag att utveckla länsstrategier för jämställdhetsintegrering för perioden 2014–2016, både när det gäller utåtriktat arbete i länen och i den egna verksamheten (utg.omr. 13 avsnitt 5).

Ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet

Det civila samhället och näringslivet har viktiga funktioner att fylla för skyddet och främjandet av de mänskliga rättigheterna.

Förbättrat samråd med det civila samhället

Regeringen har under 2017 beslutat om en ny arbetsmetod, kallad sakråd, för att på ett systematiskt sätt ta vara på civilsamhällets expertis i olika sakfrågor. Sakråd kompletterar andra former av samråd och ökar kvaliteten i regeringens underlag (utg.omr. 17 avsnitt 16).

Under 2017 höll regeringen ett sakråd med anledning av ett urval av rekommendationer som Sverige fick under 2016 gällande efterlevnaden av ICCPR och ICESCR. Syftet med sakrådet var att lämna information om regeringens arbete med att följa upp rekommendationerna och ge organisationerna möjlighet att framföra sina synpunkter på vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av rekommendationerna. Regeringen höll även ett sakråd gällande den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlig-

het och hatbrott. Sakrådet syftade till att vara ett uppstartsmöte för planen och fokuserade på genomförandet av planen inom ramen för de strategiska områden som regeringen identifierat. Planen tar sin utgångspunkt i bl.a. Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

I syfte att finna en mer systematisk form för dialogen med civilsamhällesorganisationer på barnrättsområdet fattade regeringen den 14 april 2016 beslut om att inrätta en barnrättsdelegation. Under året har tre möten skett inom ramen för delegationen (utg.omr. 9 avsnitt 7).

Regeringens handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter

Näringslivets ansvarstagande är centralt för Sveriges konventionsefterlevnad. Det gäller inte minst Sveriges konventionsåtaganden om skydd för arbetstagare.

Företagande och mänskliga rättigheter är en central del inom ramen för regeringens nya och mer ambitiösa politik för hållbart företagande. Under året har regeringen fortsatt arbetet med genomförandet av den nationella handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter som lanserades 2015 (utg.omr. 24 avsnitt 4.4.1). Handlingsplanen utgår från FN:s vägledande principer på området. Planen innehåller ca 50 pågående och planerade åtgärder, bl.a. inom reglering och lagstiftning, hur staten kan stödja näringslivet och om staten som bolagsägare. Under 2016 har bl.a. ny lagstiftning trätt i kraft om att vissa företag ska upprätta en hållbarhetsrapport med upplysningar om bl.a. hur mänskliga rättigheter respekteras. Business Sweden har fått särskilda medel från exportfrämjandet för att stärka sitt stöd till företag kring hållbart företagande, vilket inkluderar mänskliga rättigheter. Hållbart företagande fortsätter också att vara en integrerad del i ägarstyrningen av bolagen med statligt ägande och aktiviteter har genomförts för att öka kunskap samt sprida erfarenhet mellan de statligt ägda bolagen.

8.13.3 Analys och slutsatser

Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) har lagt grunden för en sammanhållen struktur för

att främja och skydda de mänskliga rättigheterna på en övergripande nivå.

Regeringens bedömning är att de insatser som vidtagits inom ramen för strukturen har resulterat i att det i dag finns ett påbörjat samordnat och systematiskt arbete för mänskliga rättigheter på regional och kommunal nivå samt att kompetensen om mänskliga rättigheter har höjts hos statligt anställda och vissa andra yrkesgrupper.

Arbetet visar att det är centralt att regeringen fortsätter att bedriva ett aktivt, långsiktigt och systematiskt arbete för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Därför kan synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan vara en viktig vägledning för hur Sverige bättre kan arbeta med sina konventionsåtaganden. När allt fler länder ifrågasätter internationella regler och överenskommelser om mänskliga rättigheter är det viktigt att Sverige fortsatt agerar som en positiv kraft och förebild och aktivt arbetar med sina konventionsåtaganden.

Om principen om alla människors lika värde inte ska luckras upp måste de demokratiska värderingarna i Sverige försvaras och fördjupas inför framtiden. Ett långsiktigt och systematiskt arbete för mänskliga rättigheter är också en förutsättning för arbetet med Agenda 2030 för hållbar utveckling där regeringen har en hög ambitionsnivå.

För att regeringen ska uppfylla målet om full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter är det avgörande att det påbörjade arbetet för en sammanhållen struktur för de mänskliga rättigheterna fortgår och utvecklas. Regeringens bedömning om att en nationell institution för mänskliga rättigheter bör inrättas är central, men det är också viktigt att det övriga arbetet för att säkerställa ett starkt rättsligt skydd fortgår. För att säkerställa efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna inom offentlig verksamhet, såsom rättsväsende, socialtjänst, skola, sjukvård och andra former av samhällsservice, krävs ett systematiskt och samordnat arbete inom hela den offentliga verksamheten. Det civila samhällets verksamheter måste värnas och stärkas. Vidare förutsätter arbetet med mänskliga rättigheter samverkan med andra länder och organisationer, inte minst inom EU och FN.

8.14 Politikens inriktning

Sverige är och ska fortsatt vara en förebild när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Regeringen kommer att fortsätta arbetet inom ramen för strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter. Vidare kommer regeringen att arbeta för att respekten för de mänskliga rättigheterna genom-syrar arbetet mot de 17 globala målen i Agenda 2030, samt regeringens långsiktiga reform-program för minskad segregation. Arbetet med mänskliga rättigheter bör ske i samarbete och samverkan med andra länder, aktörer och organisationer. EU är en viktig arena, liksom FN och andra multilaterala organisationer.

I det fortsatta arbetet är det grundläggande att svensk lagstiftning är utformad i överens-stämmelse med Sverige internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Regeringen fortsätter detta arbete. De strukturer som etablerats för att värna Sveriges konventionsåtaganden får inte svikta, nya strukturer behöver byggas upp och vissa rättigheter behöver särskilt lyftas fram och stärkas. I detta sammanhang är det fortsatta arbetet för etablerandet av en nationell institu-tion för mänskliga rättigheter av största vikt. Vidare prioriterar regeringen ett kontinuerligt och systematiskt arbete för mänskliga rättigheter inom såväl det offentliga som det civila samhället och inom näringslivet. För ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet kommer regeringen att fortsätta arbetet inom ramen för överens-kommelsen med SKL. Länsstyrelsernas arbete för ett systematiskt förhållningssätt till mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå kommer att följas upp. Detsamma gäller de uppdrag som har getts till Uppsala universitet avseende kompetensutveckling.

I arbetet för ett starkt rättsligt och institu-tionellt skydd är beslutet om en lagrådsremiss avseende inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt central (utg.omr. 9 avsnitt 7). Uppsala universitets uppdrag gällande tillämpning av principen om fördragskonform tolkning i förhållande till Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter och tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, kommer att utgöra en grund för fortsatta insatser i syfte att stärka det rättsliga skyddet.

Vidare kommer regeringen arbeta för ett fortsatt starkt stöd till det civila samhällets arbete för mänskliga rättigheter genom bl.a. den nya sakrådsmodellen.

Särskilda åtgärder genomförs för det civila samhällets fortsatta möjligheter att sprida kun-skap, mobilisera och stärka kapaciteten i arbetet för mänskliga rättigheter samt för att värna demokratin eller med olika metoder påverka och förändra attityder, normer och strukturer i samhället. Risken att utsättas för hot, hat och våld får inte vara hinder för arbetet för mänskliga rättigheter. Regeringen avser att se över och tillsätta en ny stödordning för säkerhetshöjande åtgärder (se även utg.omr. 17 avsnitt 12). Vidare kommer regeringen att stärka arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott. Regeringen kommer bl.a. att möjliggöra hågkomstresor till förintelsens minnesplatser (utg.omr. 13 avsnitt 4).

Arbetet med respekt för mänskliga rättig-heter inom näringslivet fortsätter och är högt prioriterat och en viktig del i arbetet med Agenda 2030.

8.15 Budgetförslag

8.15.1 6.1 Allmänna val och demokrati

Tabell 8.4 Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

2016	Utfall	76 263	Anslags-sparande	1 077
2017	Anslag	95 340 ¹	Utgifts-prognos	94 357
2018	Förslag	555 890		
2019	Beräknat	445 140		
2020	Beräknat	113 340		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för val, uppföljning och utveckling av demokrati-politiken, åtgärder för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism samt åtgärder för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Anslaget får användas för

administrationskostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 8.5 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	87 340	87 340	87 340
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	468 550	357 800	26 000
Varav BP18	468 550	379 800	53 000
Varav			
Säkerhet trossamfund	7 000	7 000	
Säkerhetshöjande åtgärder	15 000	15 000	15 000
Hågkomstresor	5 000	5 000	5 000
Förstärkt insyn partifinansiering	-1 750	-1 000	-1 000
Nytt it-system för valadministration	6 000	10 000	12 000
Förstärkt skydd av valhemligheten	17 000	15 000	
Förstärkning handlingsplan för att värna det demokratiska samtalet	5 000	5 000	5 000
Riksdagsval 2018, EP-val 2019	135 000	80 000	17 000
Kostnader för Länsstyrelserna med anledning av val	35 000	14 000	
Statsbidrag till kommuner för förtidsröstning	195 000	195 000	
Valdeltagandeinsatser	50 300	34 800	
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	555 890	445 140	113 340

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 22 000 000 kronor 2018 respektive 2019 och med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2020, för en ny stödordning för säkerhetshöjande åtgärder för det civila samhällets fortsatta möjligheter att sprida kunskap, mobilisera och stärka kapaciteten i arbetet för mänskliga rättigheter samt för att värna demokratin. Anslaget 9:2 *Stöd till Trossamfund* under UO17 minskas med 7 000 000 kronor 2018 respektive 2019.

Anslaget ökas även med 5 000 000 kronor per år 2018, 2019 och 2020 för att möjliggöra hågkomstresor till förintelsens minnesplatser (se även utg.omr. UO 13 avsnitt 4).

Anslaget minskas vidare med 1 750 000 kronor 2018 och med 1 000 000 kronor från 2019 för att delfinansiera förslaget om ökad insyn i partiers finansiering.

Anslaget ökas för att Valmyndigheten ska kunna investera i ett nytt it-system för valadministrationen med 3 000 000 kronor 2017 i höständringsbudgeten för 2017 samt med 6 000 000 kronor 2018, 10 000 000 kronor 2019 och 12 000 000 kronor 2020.

För att genomföra ändringar i vallagen för ett förstärkt skydd av valhemligheten i allmänna val ökas anslaget med 17 000 000 kronor 2018 och 15 000 000 kronor 2019.

Därtill ökas anslaget med 5 000 000 kronor per år 2018–2020 för att förstärka insatser mot hot och hat mot det demokratiska samtalet.

Anslaget ökas med 135 000 000 kronor 2018, 80 000 000 kronor 2019 och 17 000 000 kronor 2020 för utgifter i samband med val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige 2018 samt valet till Europaparlamentet 2019.

Anslaget ökas även med 35 000 000 kronor 2018 och 14 000 000 kronor 2019 för länsstyrelsernas kostnader i samband med valen. Därtill ökas anslaget med 195 000 000 kronor per år 2018 och 2019 för kostnader för statsbidrag till kommunerna för genomförande av förtidsröstning.

Anslaget ökar vidare under 2018 och 2019 med 50 300 000 kronor respektive 34 800 000 kronor för insatser för att öka intresset för och deltagandet i de allmänna valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019.

Regeringen föreslår att 555 890 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 445 140 000 kronor respektive 113 340 000 kronor.

8.15.2 6:2 Justitiekanslern

Tabell 8.6 Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

2016	Utfall	40 768	Anslags- sparande	-207
2017	Anslag	48 734 ¹	Utgifts- prognos	44 067
2018	Förslag	49 576		
2019	Beräknat	50 366 ²		
2020	Beräknat	51 232 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 49 576 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 49 576 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Justitiekanslerns förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 8.7 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017 ¹	48 734	48 734	48 734
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	840	1 630	2 496
Beslut	2	2	2
Varav BP18 ³			
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	49 576	50 366	51 232

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 49 576 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Justitiekanslern* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 50 366 000 kronor, respektive 51 232 000 kronor.

8.15.3 6:3 Datainspektionen

Tabell 8.8 Anslagsutveckling 6:3 Datainspektionen

Tusental kronor

2016	Utfall	49 907	Anslags- sparande	-1 458
2017	Anslag	68 554 ¹	Utgifts- prognos	66 403
2018	Förslag	85 314		
2019	Beräknat	86 679 ²		
2020	Beräknat	88 174 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 85 314 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 85 315 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Datainspektionens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 8.9 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:3 Datainspektionen

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017 ¹	54 354	54 354	54 354
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	957	1 842	2 811
Beslut	30 003	30 483	31 009
Varav BP18 ³	30 000	30 000	30 000
Varav ³			
Förstärkning Datainspektionen	30 000	30 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	85 314	86 679	88 174

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 30 000 000 kronor från och med 2018 för Datainspektionens tillkommande arbetsuppgifter med anledning av EU:s dataskyddsförordning.

Regeringen föreslår att 85 314 000 kronor anvisas under anslaget 6:3 *Datainspektionen* för

2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 86 679 000 kronor, respektive 88 174 000 kronor.

8.15.4 6:4 Valmyndigheten

Tabell 8.10 Anslagsutveckling 6:4 Valmyndigheten

Tusental kronor

2016	Utfall	20 906	Anslags-sparande	-35
2017	Anslag	19 588 ¹	Utgifts-prognos	19 308
2018	Förslag	19 937		
2019	Beräknat	20 256 ²		
2020	Beräknat	20 605 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 19 937 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 19 937 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Valmyndighetens verksamhet.

Regeringens överväganden

Tabell 8.11 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:4 Valmyndigheten

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017 ¹	19 588	19 588	19 588
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	348	667	1 016
Beslut	1	1	1
Varav BP18 ³			
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	19 937	20 256	20 605

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor från 2018.

Regeringen föreslår att 19 937 000 kronor anvisas under anslaget 6:4 *Valmyndigheten* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 20 256 000 kronor respektive 20 605 000 kronor.

8.15.5 6:5 Stöd till politiska partier

Tabell 8.12 Anslagsutveckling 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

2016	Utfall	172 131	Anslags-sparande	69
2017	Anslag	172 200 ¹	Utgifts-prognos	172 200
2018	Förslag	166 950		
2019	Beräknat	169 200		
2020	Beräknat	169 200		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till politiska partier. Enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier lämnas stöd till politiskt parti som deltagit i val till riksdagen dels som ett partistöd, dels som ett kanslistöd för ett år i taget räknat fr.o.m. den 15 oktober. Partistödet lämnas som ett mandatbidrag.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2018 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 172 200 000 kronor 2019.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2018 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 172 200 000 kronor 2019.

Skälen för regeringens förslag: Enligt lagen (2006:999) om ekonomiadministrativa bestämmelser för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen krävs bemyndigande för beslut om bl.a. bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter under senare budgetår än det år budgeten avser, vilket gäller för stödet till politiska partier.

Tabell 8.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019
Ingående åtaganden		129 098	172 200	
Nya åtaganden		172 200	172 200	
Infriade åtaganden		- 129 098	- 172 200	- 172 200
Utestående åtaganden	129 098	172 200	172 200	
Erhållet/förslaget bemyndigande	171200	172 200	172 200	

Regeringens överväganden

Tabell 8.14 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	172 200	172 200	172 200
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 250	-3 000	-3 000
Varav BP18	-5 250	-3 000	-3 000
Varav			
Förstärkt insyn partifinansiering	-5 250	-3 000	-3 000
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	166 950	169 200	169 200

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 5 250 000 kronor 2018 och med 3 000 000 kronor per år från 2019 för att delfinansiera förslaget om ökad insyn i partiets finansiering.

Regeringen föreslår att 166 950 000 kronor anvisas under anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 169 200 000 kronor årligen.

9 Nationella minoriteter

9.1 Omfattning

Området omfattar frågor om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken som finansieras från anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter respektive

7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer. Verksamhet som rör de nationella minoriteterna bedrivs även inom t.ex. områdena utbildnings-, språk- och samepolitik.

9.2 Utgiftsutveckling

Tabell 9.1 Utgiftsutveckling inom området Nationella minoriteter

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Budget 2017 ¹	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Nationella minoriteter</i>						
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	103	103	102	123	123	123
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14	15	14	15	15	2
Summa Nationella minoriteter	117	117	116	137	137	124

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

9.3 Mål

Målet för politiken avseende nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83).

Målet ska följas upp inom följande delområden (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272):

- diskriminering och utsatthet,
- inflytande och delaktighet, och
- språk och kulturell identitet.

9.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de åtgärder som bidragit till målet att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. I avsnittet saknas delvis statistik.

9.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- kommuners, landstings och myndigheters efterlevnad av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och Sveriges internationella åtaganden inom området,
- informations- och kunskapshöjande insatser för att förstärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter,
- Diskrimineringsombudsmannens (DO) och andra aktörs arbete mot diskriminering och utsatthet,
- utvecklingen av samråd med och inflytande för de nationella minoriteterna,
- språk- och kulturaktiviteter för och av de nationella minoriteterna, och
- insatser för att stärka de nationella minoritetsspråken.

Bedömningarna utgår främst från Sametingets och Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport Nationella minoriteter – minoritetspolitikens utveckling 2016, som fortsättningsvis benämns Uppföljningsrapport 2016. Uppföljningsrapporten för 2016 har särskilt riktats in på service och omvårdnad som erbjuds inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk. Vidare utgår bedömningarna från återrapporteringar av regeringsuppdrag och Länsstyrelsen i Stockholms läns årliga rapport om strategin för romsk inkludering (Strategin för romsk inkludering – Lägesrapport 2016).

9.4.2 Resultat

Efterlevnaden av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt Sveriges åtaganden

Den 14 juni 2017 lämnade Utredningen om en stärkt minoritetspolitik betänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60). I betänkandet konstateras att arbete återstår för förverkligandet av de grundläggande rättigheterna för de nationella minoriteterna och att det fortfarande finns stora brister i majoritetssamhällets kunskaper om de nationella minoriteterna. Utredningen föreslår att del-

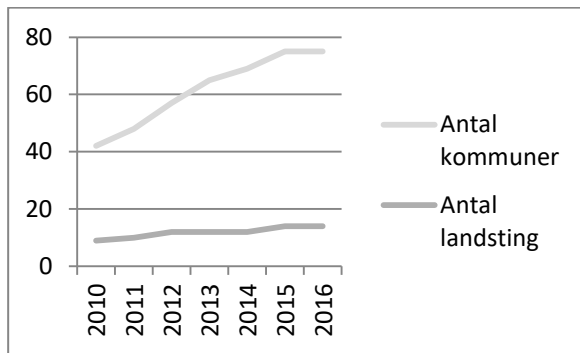
området språk och kulturell identitet bör ges en särskild tyngd och att minoritetspolitiken behöver integreras bättre inom andra politikområden. Utredningen förespråkar att bibehålla och utveckla ordningen gällande ett utökad skydd inom förvaltningsområden och ett grundläggande skydd som gäller i hela landet. Vidare föreslås en rad förtydliganden i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och att samordningen och uppföljningen av minoritetspolitiken bör stärkas.

Riksdagen har tillkännagivit för regeringen att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att analysera om finlandssvenskarna bör erkännas som nationell minoritet i Sverige (bet. 2016/17:KU16, punkt 7, rskr . 2016/17:245). Regeringen bedömer att den befintliga Utredningen om en stärkt minoritetspolitik (Ku 2016:02) är bäst lämpad att genomföra utredningsuppdraget och beslutade den 15 juni 2017 om tilläggsdirektiv. Dessa innebär i huvudsak ett uppdrag att analysera vad den finlandssvenska gruppen i Sverige har för ställning och överväga om den ska erkännas som nationell minoritet. Utredningen ska redovisa det utvidgade uppdraget senast den 15 november 2017. Med denna åtgärd anser regeringen att riksdagens tillkännagivande är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

Kommuners och landstings arbete inom förvaltningsområdena

Kommuner och landsting har efter ansökan hos regeringen möjlighet att få ingå i förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska. Det innebär vissa utökade rättigheter för torne-dalingar, samer och sverigefinnar utöver de rättigheter som samtliga fem nationella minoriteter har enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Antalet kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena uppgår 2017 till 75 kommuner och 14 landsting (diagram 9.1). För de merkostnader som de kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområden har avsatte regeringen 2016 och 2017 ca 79 miljoner kronor per år i statsbidrag.

Diagram 9.1 Antal anslutna kommuner och landsting till förvaltningsområde 2010–2016

Anslutningen till förvaltningsområdena har ökat snabbt. Från 38 kommuner och 8 landsting den 1 januari 2010 till 75 kommuner och 14 landsting 2017. Denna snabba utvidgning har resulterat i en positiv utveckling av efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter.

Under 2017 har åtta kommuner inkommit med en ansökan om att de önskar ingå i ett eller flera förvaltningsområden inför 2018.

Under 2016 har de kommuner som erhållit statsbidrag använt drygt 40 procent av bidraget till kostnader för samordning av insatser inom respektive kommun. Ca tolv procent har använts till merkostnader inom förskoleverksamhet och ungefär detsamma för service och omvårdnad inom äldreomsorgen. Tre procent av statsbidraget har använts för merkostnader i arbetet med nationella minoriteters inflytande, delaktighet och samråd.

De landsting som erhållit statsbidrag under 2016 har framför allt använt bidraget till språk- och kulturinsatser, samordning och övergripande information. Det totala utnyttjandet av landstingens statsbidrag har ökat under 2016 jämfört med 2015 och fem landsting har förbrukat hela bidraget.

Fördelningen mellan olika användningsområden är i stort likvärdig med tidigare år och är i linje med det som framkom i den utvärdering av statsbidragets användning som lämnades av Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget 2016 (Ku2015/01867/DISK). I utvärderingen konstaterades att de flesta kommuner bekostar de anställda samordnarnas lön med statsbidraget.

Statliga myndigheters insatser

Under 2016 har Folkhälsomyndigheten, Institutet för språk och folkminnen, länsstyrelserna, Sameskolstyrelsen, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statens kulturråd, Universitets-

och högskolerådet, Pensionsmyndigheten, Försäkringskassan och Socialstyrelsen haft särskilda uppdrag i form av riktade insatser för de nationella minoriteterna i enlighet med myndigheternas regleringsbrev och instruktioner.

Myndigheternas uppdrag har på ett övergripande plan bidragit till att frågorna på olika sätt fortsatt integreras i respektive myndighets verksamhet och att möjligheterna till inflytande och delaktighet har stärkts. Därutöver finns konkreta resultat i de olika politikområden som myndigheterna verkar inom. Folkhälso-myndighetens arbete har t.ex. resulterat i att myndigheten under 2017 tar fram en plan för uppföljning av hälsa för respektive minoritet. Skolinspektionen har påbörjat en granskning av förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling. Granskningen förväntas bidra till utveckling av förskolans arbete med flerspråkiga barn och att synliggöra utvecklingsområden i de granskade förskolorna och bland huvudmännen. Socialstyrelsen har kompletterat sin informationsskrift riktad till äldre med information om de nationella minoriteternas rättigheter samt översatt denna till finska, samiska och meänkieli.

Sveriges internationella åtaganden om nationella minoriteters rättigheter

Sverige befinner sig sedan 1 juni 2016 i den fjärde respektive den sjätte övervakningsomgången gällande Sveriges efterlevnad av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2), ramkonventionen respektive den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3), språkstadgan. I dessa övervakningsomgångar granskar Europarådet konventionsstaternas efterlevnad av de internationella åtaganden som följer av respektive konvention.

Under oktober 2016 genomförde Europarådets expertkommitté för språkstadgan ett landbesök för att inhämta ytterligare information om utvecklingen i Sverige och i maj 2017 beslutade Europarådets ministerkommitté att anta ett antal rekommendationer. Fyra av fem rekommendationer rör behovet av åtgärder på utbildningsområdet. Bland annat rekommenderas Sverige att säkerställa att utbildningen i minoritetsspråken ger elever möjlighet att uppnå ordentlig läs- och skrivkunnighet i minoritets-

språken. Den femte rekommendationen gäller inrättandet av språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib med samiskt språkcentrum som förlaga. Rekommendationerna utgör ett underlag i regeringens fortsatta arbete inom området.

Vidare genomförde Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen under april 2017 ett landbesök. Vid landbesöket förde regeringen och Europarådet en dialog om det arbete som Sverige bedriver. Den rådgivande kommitténs rapport om situationen i Sverige samt ministerkommitténs rekommendationer är för närvarande under beredning inom Europarådet.

Informations- och kunskaphöjande insatser för att förstärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter

I likhet med tidigare år har samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Informationen har getts på samtliga minoritetsspråk och på svenska.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har under 2016 vidtagit ett flertal åtgärder för att höja kunskapen och bidra till erfarenhetsutbyte. Bland annat har nya samordnare samt ansvariga för arbetet med nationella minoriteter i kommuner och landsting i förvaltningsområdena erbjudits utbildning om minoritetspolitiken, dess delområden och lagstiftningen. Länsstyrelsen och Sametinget har också bjudit in samtliga länsstyrelser till två seminarier för diskussion om redovisning, samarbete och stöd. Därutöver har myndigheterna genomfört ett flertal kommunbesök.

I linje med Länsstyrelsens och Sametingets inriktning med tematiska uppföljningar har myndigheterna genomfört tre större konferenser i Stockholm, Malmö och Luleå på temat barns rätt till sitt minoritetsspråk. På samma tema har en tidningsbilaga distribuerats i dagspress vilken fått goda resultat i efterföljande effektmätningar.

Ett viktigt verktyg för att samla och sprida kunskap om de nationella minoriteterna och Sveriges minoritetsåtaganden är webbplatsen minoritet.se. Under 2016 avsattes 1,3 miljoner kronor för att finansiera webbplatsen (Ku2016/02179/DISK). Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län integrerade under året

webbinnehåll om romsk inkludering i webbplatsen minoritet.se.

Besöksantalet har fortsatt att öka avsevärt och uppgick 2016 till 217 049 besök/sessioner. Detta är en ökning med 46 procent jämfört med 2015. Antalet besök har i snitt ökat med 5 700 per månad under 2016.

Utöver detta distribuerar myndigheterna ett digitalt nyhetsbrev fyra gånger per år.

Diskriminering och utsatthet

Förekomsten av diskriminering och hatbrott

Några avgörande förändringar när det gäller förekomsten av diskriminering av judar, romar, samer, sverigefinnar och tornedalingar har enligt DO:s bedömning inte kunnat konstateras under året. Antalet anmälningar från dessa grupper har under de senaste åren varit relativt konstant. Liksom tidigare rör flertalet av dessa anmälningar diskriminering av romer. Av anmälningarna till DO och i DO:s dialog med romer framkommer att romer är en särskilt utsatt grupp inom många samhällsområden. Statistiken över anmälda hatbrott ger en indikation på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningar och information om de anmälda händelserna. Av den senaste rapporten från Brottförebyggande rådet (Brå) avseende hatbrott (2016:15) för 2015 framgår att av polisanmälningarna från 2015 uppskattades 6 980 innehålla ett identifierat hatbrottsmotiv. Det är den högsta nivån hittills och 11 procent fler än 2014. Under 2015 identifierade Brå 277 anmälningar om hatbrott med antisemitiska motiv, vilket är den högsta noterade nivån hittills. 239 anmälningar med antiromskt motiv identifierades. Det är något lägre än 2014 då 287 anmälningar identifierades, men högre än åren innan.

Insatser för att motverka utsatthet och diskriminering

Under 2016 har 54 procent av kommunerna och 69 procent av landstingen inom förvaltningsområdena utbildat sin personal om diskrimineringsfrågor. Detta motsvarar en ökning om 7 respektive 5 procentenheter jämfört med föregående år. Däremot uppger majoriteten av kommunerna att de inte genomför några kompetensutvecklande insatser för att höja kunskapsnivån om de nationella minoriteternas rättigheter, språk och/eller kultur. Länsstyrelsen

i Stockholms län och Sametinget konstaterar att bristen på kunskap gör det svårare för personal både inom socialtjänsten och inom äldreomsorgen att arbeta förebyggande för att minska de äldres utsatthet.

Drygt 60 procent av samtliga kommuner har under 2016 bedrivit ett aktivt värdegrunds- eller likabehandlingsarbete som inkluderar nationella minoriteter. Det råder ingen större skillnad mellan kommunerna inom eller utanför förvaltningsområdena i detta avseende.

Enligt Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport om arbetet för romsk inkludering har utvecklingsarbetet det senaste året i såväl kommuner som myndigheter präglats av ett stort engagemang, uppfinningsrikedom och hög ambitionsnivå. Länsstyrelsen konstaterar att utmaningarna är stora och komplexa men att det pågår metodutveckling inom flera områden (Ku2017/01111/DISK).

De fem kommuner som 2016 beviljades statsbidrag för att under två år delta i en utvecklingsverksamhet för romsk inkludering (Ku2016/00159/DISK) har påbörjat arbetet med att bygga upp en struktur i den kommunala förvaltningen. Arbetet har kommit olika långt, och flertalet kommuner befinner sig fortfarande i en förankringsfas. Fokus har under 2016 varit på insatser inom utbildning, arbete, hälsa och social omsorg. Länsstyrelsen i Stockholms län har också verkat för att förbättra förutsättningarna för att arbetet utgår från de mänskliga rättigheterna.

Flertalet av de s.k. utvecklingskommunerna har under året arbetat med att öka kunskapen i sina organisationer om regeringens strategi för romsk inkludering och om romers historia, kultur och levnadsförhållanden i dag. Därtill har utvecklingskommunerna spridit kunskap om utsatthet, diskriminering och antiziganism inom olika områden. Kommunerna har genomfört föreläsningar och seminarier men även tagit fram webbutbildningar, informationsfilmer och annat material för ändamålet.

Länsstyrelsen i Stockholms län har i enlighet med sitt uppdrag spridit utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige som togs fram av Kommissionen mot antiziganism. Länsstyrelsen har bl.a. distribuerat materialet till skolor i såväl utvecklingskommuner som andra kommuner och börjat genomföra en generell plan för vidare distribution.

Mot bakgrund av de goda resultat som verksamheten med brobyggare har visat, beslutade regeringen i april 2016 att ge Statens skolverk (Skolverket) och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens (Ku2016/00995/DISK). Regeringen beslutade även att ge deltagande kommuner och landsting en möjlighet att ansöka om statsbidrag för utbildning av brobyggare.

En första utbildningsomgång startade i september 2016 med 12 deltagare, varav hälften kvinnor, från 6 kommuner. Deltagarna var anställda inom skolan eller på en kommunal förvaltning för ett bredare arbete som exempelvis samhällsväglare.

Enligt Skolverkets rapportering är deltagarna mycket nöjda med utbildningen som bidrar till att de känner sig säkrare i sin roll och i arbetet som brobyggare. Samtidigt visar redovisningen att inte alla arbetsgivare har gett brobyggarna tillräckligt tydliga arbetsuppgifter och stöd i arbetet (Ku2017/00520/DISK). Skolverket genomför kontinuerligt kommunbesök och konferenser som stöd till deltagande kommuner.

Skolverket har i enlighet med sitt uppdrag att öka kunskapen i skolan om nationella minoriteter med fokus på romer (Ku2016/01673/DISK) kartlagt de kommuner som har ett pågående arbete för romsk inkludering. Kartläggningen ska fungera som ett underlag för arbetet med att utforma kunskapsstöd och nätverk för ändamålet.

Arbetsförmedlingen har under året arbetat för att säkerställa att erfarenheter från tidigare uppdrag tas tillvara i myndighetens fortsatta arbete för romsk inkludering men konstaterar att det har funnits utmaningar i arbetet. Riktade insatser gentemot den romska målgruppen utgjorde enligt Arbetsförmedlingen den största framgångsfaktorn i det tidigare arbetet. Vidare har ca 2 100 medarbetare och 9 700 personer utanför myndigheten använt sig av den webbutbildning om jämlikhet för romer på arbetsmarknaden som tidigare har tagits fram. Arbetsförmedlingen konstaterar samtidigt att webbutbildningen inte är tillräcklig för att möta den okunskap som kan råda inom myndigheten om den romska målgruppen (Ku2017/01182/DISK).

Socialstyrelsen har under året spridit kunskap om myndighetens utbildningsmaterial som är riktat till personal inom socialtjänsten.

Materialet fungerar som stöd i bemötandet och i ett inkluderande arbetssätt, med särskilt fokus på den romska gruppen.

Boverket har i enlighet med sitt uppdrag att genomföra en insats för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden (Ku2016/01141/DISK) skapat ett nätverk med romska företrädare, fastighetsägare och hyresvärdar. Nätverket har gemensamt beslutat om form och innehåll till ett webbaserat utbildningsmaterial. Materialet ska användas med romska företrädare som utbildare och riktas till olika aktörer på bostadsmarknaden.

Kommissionen mot antiziganism lämnade i juni 2016 sitt slutbetänkande Kraftsamling mot antiziganism till regeringen (SOU 2016:44). Delar av betänkandet har remissbehandlats. Regeringskansliet har därefter fattat beslut om att närmare utreda hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas (Ku2017/01479/DISK). Utredaren ska särskilt beakta förslagen som lämnats av Kommissionen mot antiziganism.

Inflytande och delaktighet

Möjligheten till inflytande och delaktighet har fortsatt stärkts för de nationella minoriteterna överlag. I 93 procent av kommunerna och 92 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har de nationella minoriteterna genom formaliserade samråd getts möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. För kommunernas del är det en ökning med fem procentenheter från 2016 och för landstingen är det en ökning med en procentenhet. I 73 procent av kommunerna och 69 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har dialogen med minoriteterna, som även kan omfatta annat än formaliserade samråd, varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten. För kommunerna är resultatet likvärdigt med föregående år medan andelen landsting sjunkit med 13 procentenheter.

För att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder de nationella minoriteterna beviljas statsbidrag. Av de 12 organisationer som under 2016 ansökte om statsbidrag beviljades 10 bidrag om totalt 4,6 miljoner kronor. I syfte att kompensera för de merkostnader som uppstår med anledning av deltagande i pågående processer inom det

minoritetspolitiska området avsatte regeringen ytterligare 1 miljon kronor som Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget fördelade till organisationer som företräder judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och samer.

Länsstyrelsen i Stockholms län har därutöver fördelat ytterligare 400 000 kronor vardera till organisationerna Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset i syfte att stärka deras verksamhet med samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdena.

Inom förvaltningsområdena har 37 procent av kommunerna och 38 procent av landstingen gett någon form av ersättning till representanter för de nationella minoriteterna som medverkar i samråd. För kommunerna är detta likvärdigt med föregående år men för landstingen är det en minskning med 17 procentenheter.

Många statliga myndigheter ger de nationella minoriteterna möjligheter till inflytande och delaktighet på olika sätt. Till exempel har Folkhälsomyndigheten arbetat med att upprätta och utveckla långsiktiga former för dialog med de nationella minoriteterna och Statens kulturråd har utvecklat sina samrådsformer med anledning av den bidragsgivning som myndigheten ansvarar för.

I sin rapportering om arbetet med romsk inkludering lyfter Länsstyrelsen i Stockholms län fram att det pågår metodutveckling vad gäller samarbetsformer med romska företrädare i både kommunernas och myndigheternas verksamhet. Samtidigt som det finns mer formaliserade forum för inflytande och information, t.ex. samrådsgrupper, pågår metodutveckling när det gäller att hitta andra former för romers inflytande och delaktighet i arbetet. Flera kommuner har exempelvis aktivt arbetat med att stödja framväxten av lokala romska organisationer (Ku2017/01111/DISK).

Flera myndigheter har också inom ramen för sitt uppdrag om romsk inkludering på ett tydligt sätt involverat romska företrädare i arbetet, både i planering och i genomförande. Ett exempel är Länsstyrelsen i Stockholms läns samarbete med Romska ungdomsförbundet i uppdraget att genomföra insatser för att utbilda romska hälsoinspiratörer (Ku2016/01676/DISK). Enligt Länsstyrelsens redovisning har 80 romska ungdomar mellan 16 och 25 år, varav ca hälften kvinnor, utbildats till hälsoinspiratörer under 2016. Varje hälsoinspiratör har därefter lokalt

rekryterat en grupp om tio personer vilket innebär att runt 800 romer sammantaget i olika delar av Sverige har fått kunskap om olika hälsofrågor (Ku2017/00517/DISK).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har fördelat bidrag till organisationer som vill bedriva hälsofrämjande verksamhet riktad till romer. MUCF har också genomfört ett erfarenhetsutbyte mellan romska kvinnor och icke-romska kvinnoorganisationer. I dialog med romska företrädare planerar även myndigheten att under 2017 genomföra utbildning i föreningsteknik.

Både MUCF och Kulturrådet har inom ramen för sina uppdrag om romsk inkludering, i bidragsgivningen och på andra sätt, särskilt uppmuntrat romska kvinnor att delta i arbetet.

I juni 2016 förnyades förordnandet av Regeringskansliets romska referensgrupp. Referensgruppen består av 20 romska företrädare, varav hälften kvinnor som i övrigt har en bred representation i den romska gruppen. Referensgruppen har sedan dess träffats tre gånger för att ge Regeringskansliet stöd i att identifiera behov hos den romska gruppen, ge förslag på insatser och utvärdera genomförda insatser.

Språk och kultur

Tillgången till de nationella minoriteternas språk och kultur

Samtliga kommuner och 77 procent av landsingen som ingår i förvaltningsområden har under 2016 genomfört insatser för att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Resultatet är i stort sett likvärdigt med föregående år.

De uppföljande myndigheterna, Länsstyrelsen i Stockholms län och Samesamfundet, har i sin uppföljning för 2016 haft ett särskilt fokus på service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk.

Uppföljningen visar att kommuner som ingår i förvaltningsområdena har kommit längre än kommuner utanför förvaltningsområdena med att erbjuda hemtjänst och boende på minoritetsspråk. I kommuner som ingår i förvaltningsområdena framgår att närmare 50 procent har boenden eller avdelningar som enbart är avsedda för de nationella minoritetsgrupperna. Majoriteten av dessa kommuner ingår i förvaltnings-

området för finska. Motsvarande siffra för kommuner utanför förvaltningsområdena är ca fem procent. Det finns även skillnader när det gäller tillgång till personal som behärskar nationella minoritetsspråk. Av kommuner som ingår i förvaltningsområdena uppger drygt 75 procent att de har boenden eller avdelningar med personal som behärskar nationella minoritetsspråk. Även här ingår majoriteten av kommunerna i förvaltningsområdet för finska. Utanför förvaltningsområdena uppger 20 procent av kommunerna att de har tillgång till minoritetsspråkig personal.

Det är också stora skillnader mellan kommuner inom och utanför förvaltningsområdena när det gäller att kunna erbjuda minoritetskulturella aktiviteter på boendena. Ett fåtal kommuner utanför förvaltningsområdena erbjuder sådana aktiviteter medan ca 80 procent av kommunerna inom förvaltningsområdena gör det.

I den årliga uppföljningsrapporten från Samesamfundet och Länsstyrelsen i Stockholms län framgår att närmare 60 procent av minoritetsföreträdarna i de lokala samråden uppger att äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk inte fungerar bra. De anser att det bl.a. saknas personal som behärskar minoritetsspråk och att det finns organisatoriska brister.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Samesamfundets uppföljning visar att tillgången till minoritetsspråkkunnig personal för många kommuner är en stor utmaning som begränsar möjligheterna att erbjuda verksamhet som helt eller delvis bedrivs på minoritetsspråket. Utbudet av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk ser olika ut beroende på kommunernas förutsättningar.

Inom radio och tv i allmänhetens tjänst har alla tre programföretag under innevarande tillståndsperiod årligen ökat sina sändningar på de nationella minoritetsspråken finska, samiska, meänkieli och romani chib. Under 2016 sände Sveriges radio 10 318 timmar på de nationella minoritetsspråken, Sveriges Television 747 timmar och Utbildningsradion 112 timmar. Sändningarna har ökat på alla fem minoritetsspråk i jämförelse med föregående år (se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 14.4.2).

Insatser för att stärka de nationella minoriteternas språk och kultur

I likhet med tidigare år har samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Informationen har getts på samtliga minoritetsspråk och på svenska.

Av Sametingets lägesrapport om de samiska språken i Sverige för 2016 framgår bl.a. att det samiska språket synliggjorts mer i nya domäner och att samiskt språkcentrum under 2016 fortsatt med metodutveckling för revitalisering av det samiska språket (se vidare avsnitt 5).

Statens kulturråd har genom de riktade stöden till nationella minoriteters kulturverksamhet fördelat ca 11,1 miljoner kronor under 2016, att jämföra med ca 10,5 miljoner kronor 2015. Merparten av bidragen fördelades 2016 som verksamhetsbidrag till Uusi Teatteri, Tornedals-teatern, Sverigefinska biblioteket i Stockholm, Judiska biblioteket, Romska kulturcentret och kulturhuset Tråhpie i Umeå.

Vidare har Institutet för språk och folkminnen (ISOF) under 2016 fördelat 3,5 miljoner kronor till 33 olika projekt för revitalisering av minoritetsspråken. Totalt inkom 39 behöriga ansökningar under 2016 om totalt 7,4 miljoner kronor. Språkprojekt som riktats till barn och ungdomar har prioriterats. Samtliga minoritetsspråk finns representerade bland de beviljade projekten och av den totala bidragssumman fick projekt rörande romani chib störst andel med 29 procent.

Inför 2016 fick Svenska Filminstitutet ett regeringsuppdrag att stärka utbudet av barnfilm med språkversioner på de nationella minoritetsspråken. Folkets Bio beviljades, inom stödet för ökad tillgänglighet, 800 000 kronor i stöd för att dubba tre matinéprogram för de yngsta barnen på romani chib, meänkieli och samiska (se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 13.4.2).

Statens skolverk har fortsatt genomfört ett flertal olika åtgärder för att höja kunskapen om de nationella minoriteterna. Inom ramen för Skolverkets uppdrag (A2014/3289/DISK och Ku2016/02027/DISK) har myndigheten arbetat för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk samt fördelat bidrag för kostnader med anledning av deltagande i utbildningen. Skolverket redovisar att det finns ett stort intresse för utbildningen samt att det både är många som påbörjar och som fortsätter

utbildningen. Under läsåret 2015/2016 har Skolverket beviljat bidrag till totalt 25 huvudmän för 56 deltagare (Ku2016/02553/DISK, Ku2017/00171/DISK och Ku2017/00958/DISK).

Sameskolstyrelsen har, i enlighet med regleringsbrevet för 2016, vidtagit åtgärder för den integrerade samiska undervisningen. Sammanlagt avsattes 3 miljoner kronor för uppdraget. Under 2016 har detta resulterat i att integrerad samisk undervisning finns tillgänglig i 10 kommuner, vilket är färre än under 2015. Medlen används främst till att utöka undervisningstiden i och på samiska samt till inköp av läromedel och undervisningsmaterial.

Universitets- och högskolerådet har redovisat att den uppdaterade informationen på alla fem nationella minoritetsspråken med varieteter på studera.nu har haft totalt 2 242 sidvisningar under 2016. Myndigheten har även påbörjat ett arbete med att översätta information om myndigheten till de nationella minoritetsspråken. Under 2016 har kortfilmer på de nationella minoritetsspråken samiska, meänkieli och finska producerats. Filmerna publiceras löpande under våren 2017 och syftar till att levandegöra språken och inspirera till högskolestudier.

I juni 2016 fick Kulturrådet och ISOF i uppdrag att genomföra insatser för romsk kultur och språk inom ramen för strategin för romsk inkludering (utg.omr. 17 avsnitt 4).

9.4.3 Analys och slutsatser

Regeringen konstaterar att arbetet med att säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter har utvecklats i positiv riktning under de senaste åren, detta särskilt inom förvaltningsområdena.

Då det fanns tydliga indikationer på att utvecklingen avstannat inom stora delar av minoritetspolitiken tillsatte regeringen under 2016 Utredningen om en stärkt minoritetspolitik (Ku 2016:02) med uppdraget att genomföra en översyn av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor. En av huvudanledningarna till att utredningen tillsattes är att det finns allt tydligare behov av förnyad kraft och intensitet i statens insatser för att förverkliga det minoritetspolitiska målet. Vidare finns det ett antal

utmaningar som det är tid för staten att hantera. Däribland kan de stora skillnaderna i tolkning av föreskrifter och de betydande brister som identifierats gällande möjligheterna att lära sig, använda och utveckla sitt minoritetsspråk nämnas.

Den aktuella uppföljningen av Sveriges efterlevnad av de internationella åtagandena på området som genomförts av Europarådet pekar än tydligare på de utmaningar som Sverige står inför.

Mot denna bakgrund är Utredningen om en stärkt minoritetspolitik betänkande Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU2017:60) ett viktigt underlag för regeringens fortsatta inriktning och utveckling av minoritetspolitiken.

Regeringens bedömning är att arbetet inom förvaltningsområdena är en nyckel när det gäller att säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. Trots det tillfälliga uppehåll som gjorts avseende anslutning av ytterligare förvaltningskommuner kan regeringen konstatera att intresset att ingå i ett eller flera förvaltningsområden fortsatt är stort. Regeringens bedömning är att intresset bland kommunerna, tillsammans med ett aktivt arbete från de nationella minoriteterna på det lokala planet, är en avgörande framgångsfaktor.

För att uppnå målet inom minoritetspolitiken krävs fortsatta insatser inom samtliga delområden.

Den diskriminering och utsatthet som de nationella minoriteterna alltjämt utsätts för är oacceptabel och trots insatser från olika delar av staten återstår arbete. Det åligger Sverige att säkerställa att en individ inte diskrimineras eller utsätts för hat, hot eller oacceptabla säkerhetsrisker.

Samråden med de nationella minoriteterna har fortsatt mycket stor betydelse för möjligheten till inflytande och delaktighet. Regeringen kan konstatera att allt fler samråd genomförs, vilket resulterat i ökad kunskap inom det offentliga samt i ett större antal praktiska åtgärder som grundar sig i utbytet inom samråden.

För att staten ska kunna säkerställa att de rättigheter som tillkommer de nationella minoriteterna efterlevs samt för att på bästa sätt kunna fortsätta att utveckla minoritetspolitiken krävs en djup och kontinuerlig dialog med företrädare för de nationella minoriteterna på alla nivåer. Det statsbidrag som fördelas till dessa

organisationer är av stor betydelse för förverkligandet av minoritetspolitiken. Samrådsförandet har också resulterat i att flera myndigheter vidtagit nya åtgärder eller justerat pågående insatser till följd av information som har framkommit i samråden.

Regeringens bedömning är att samråden i kombination med statliga myndigheters arbete bidragit till och har en betydande roll i utvecklingen av minoritetspolitiken.

De uppdrag som olika myndigheter haft under året har tydligt bidragit till resultaten på området. Myndigheternas arbete, både utifrån det allmänna uppdrag som åligger samtliga myndigheter och utifrån särskilda uppdrag till vissa myndigheter, är fortsatt en av pelarna inom minoritetspolitiken.

Regeringens bedömning är att inom delområdet språk och kulturell identitet är det statliga stödet till de nationella minoriteternas kultur av stor betydelse. Det är en förutsättning för ett levande kulturliv och för de nationella minoriteternas möjlighet att revitalisera sina språk. Statens kulturråds arbete med stöd för de nationella minoriteternas kultur har fortsatt utvecklats positivt, särskilt när det gäller inflytande och delaktighet i myndighetens arbete.

Den bidragsgivning som Institutet för språk och folkminnen ansvarar för är ytterligare en faktor som bidrar till de nationella minoriteternas möjlighet att själva driva olika språkrevitaliserande verksamheter. Det intresse som finns och drivkraften att utöva ägandeskap över det egna språkarbetet är i regeringens mening avgörande för att språkrevitaliseringen ska kunna fortsätta med förnyad styrka.

Inom ramen för strategin för romsk inkludering kan regeringen konstatera att myndigheternas stöd till kommunerna utgör ett viktigt bidrag till arbetet med att skapa förändring på lokal nivå. Inte minst Länsstyrelsen i Stockholms län har en viktig roll i detta genom sitt uppdrag att sprida olika metoder, rättighetsbaserade arbetssätt, erfarenheter och material. Regeringen konstaterar vidare att de s.k. utvecklingskommunernas tidigare erfarenhet av arbete för romsk inkludering bidragit till att de har kommit olika långt i sin strävan att förankra arbetet i den kommunala strukturen.

Såväl statliga myndigheter som kommuner har visat att det går att involvera romer på flera olika sätt i arbetet och ytterligare steg har tagits mot att romska företrädare deltar även i genom-

förande av olika verksamheter. Regeringen anser att det är viktigt att säkerställa att romska kvinnor involveras i arbetet och att insatser också kommer romska kvinnor till del.

Regeringen instämmer i Kommissionen mot antiziganisms bedömning om att det finns ett behov av fortsatt arbete mot antiziganism för att säkerställa romers rättigheter. Ytterligare kunskapshöjande insatser, ökat deltagande från alla i det romska civila samhället och stärkande av romskt språk och romsk kultur är viktiga delar i detta.

9.5 Politikens inriktning

Sverige ska säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. Det är rättigheter som bl.a. följer av internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. För att säkerställa efterlevnaden av dessa och förverkliga det minoritetspolitiska målet tar regeringen ett helhetsgrepp kring de utmaningar och möjligheter som finns inom området. Systematik, långsiktighet och de nationella minoriteternas egenmakt är nyckelfaktorer framöver. Utredningen om en stärkt minoritetspolitik betänkande Nästa steg? – förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60) och synpunkter från remissinstanser utgör viktiga underlag i regeringens fortsatta arbete.

Till följd av utredningens förslag och ytterligare underlag har regeringen för avsikt att lämna en proposition med den fortsatta inriktningen för minoritetspolitiken till riksdagen under våren 2018.

Mot bakgrund av den fortsatt positiva utvecklingen i förvaltningskommunerna, det betänkande som utredningen lämnat samt det intresse som finns från kommunsfären avser regeringen att återuppta möjligheten för nya kommuner att ansluta sig till förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. En fortsatt möjlighet för kommuner och landsting att ingå i ett eller flera förvaltningsområden medför att möjligheterna att åtnjuta lika rättigheter och möjligheter förbättras för fler personer.

Regeringen kommer fortsatt att vidta åtgärder inom minoritetspolitikens samtliga tre delområden.

Delområdet inflytande och delaktighet är centralt i arbetet med att säkra efterlevnaden av

de nationella minoriteternas rättigheter. Detta gäller för alla delar av samhället, och därför fortsätter arbetet med att utveckla regeringens och Regeringskansliets samråd med de nationella minoriteterna.

Att stärka, utveckla, synliggöra eller på annat sätt främja de nationella minoriteternas kultur och språk är av stor betydelse. Fortsatta insatser vidtas på utbildningsområdet för att barn och unga ska ha möjlighet att få tala sitt språk och regeringen kommer att vidta flera åtgärder på kulturområdet (utg.omr. 16 avsnitt 9 och utg.omr. 17 avsnitt 4 och 11).

Den diskriminering och utsatthet som finns ska bekämpas. Risker att utsättas för hot, hat och våld får inte vara hinder för personer som tillhör de nationella minoriteterna att kunna vara öppna med sin identitet, sitt språk och sin kultur eller lyfta sina frågor för debatt. Regeringen avser därför att inrätta en ny statsbidragsförordning för säkerhetshöjande åtgärder (se vidare avsnitt 8.15.1) och vidta särskilda åtgärder för den judiska minoriteten. Regeringen kommer också att fortsätta det strategiska och samlade arbetet mot bl.a. antisemitism, antiziganism och rasism mot samer, kopplat till den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Med utgångspunkt från Kommissionen mot antiziganisms betänkande (SOU 2016:44) fortsätter arbetet med att motverka antiziganismen. Centralt i det arbetet är förslaget från utredningen om hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas. Detta förslag bereds nu inom Regeringskansliet.

Inom ramen för strategin för romsk inkludering pågår det långsiktiga arbetet med att bygga upp och förankra strukturer för arbetet på lokal nivå. Regeringen avser därför att förlänga stödet till kommuner för utvecklingsverksamhet avseende romsk inkludering. Regeringen kommer också att fortsätta följa i vilken utsträckning myndigheternas insatser innebär ett stöd för arbetet på kommunal nivå och stärka deras möjligheter att utgöra ett sådant stöd.

Vidare kommer regeringen att fortsätta att stödja brobyggerverksamheten och den nya utbildningsomgång som planeras för 2018. Regeringen kommer också att verka för att det romska civilsamhället och romska företrädare i övrigt, i synnerhet flickor och kvinnor, ska ges förutsättningar att både delta och utöva in-

flytande i arbetet med strategin för romsk inkludering och i samhället i stort.

Därutöver kommer regeringen att följa upp den struktur som byggts upp för styrning avseende strategin för romsk inkludering och om de insatser som genomförts bidragit till strategins övergripande mål. I detta ingår att identifiera vilka hinder som kvarstår för att romer ska få sina rättigheter tillgodosedda. Arbetet med att tillgodose riksdagens tillkännagivande om fortsatta satsningar för bekämpandet av antiziganism och för romsk inkludering (bet. 2014/15:KU16, punkt 1, rskr. 2014/15:156) kommer därmed att fortsätta.

9.6 Budetförslag

9.6.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tabell 9.2 Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2016	102 511	406	
2017	Anslag	102 917 ¹	101 853
2018	Förslag	122 917	
2019	Beräknat	122 917	
2020	Beräknat	122 917	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för de nationella minoriteterna enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och enligt språklagen (2009:900) samt enligt Sveriges minoritets-åtaganden. Anslaget får även användas för Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametingets utgifter för det nationella samordningsansvaret för minoritetspolitiken samt för uppföljning enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Därutöver får anslaget användas för utgifter för statsbidrag enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt

för utgifter för statsbidrag för verksamhet som främjar regeringens minoritetspolitik.

Regeringens överväganden

Tabell 9.3 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	102 917	102 917	102 917
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	20 000	20 000	20 000
Varav BP18	20 000	20 000	20 000
Varav			
Nationella minoriteter och nya förvaltningskommuner	20 000	20 000	20 000
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	122 917	122 917	122 917

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att säkra de nationella minoriteternas rättigheter och möjliggöra för nya kommuner att anslutas till förvaltningsområden för finska meänkieli och samiska ökas anslaget med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2018. Regeringen föreslår att 122 917 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 122 917 000 kronor respektive år.

9.6.2 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tabell 9.4 Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2016	14 190	310	
2017	Anslag	14 500 ¹	14 350
2018	Förslag	14 500	
2019	Beräknat	14 500	
2020	Beräknat	1 500	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete och samordning för att främja den nationella minoriteten romers rättigheter och livsvillkor. Anslaget får även användas för utgifter för utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder för den nationella minoriteten romer.

Regeringens överväganden

Tabell 9.5 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	14 500	14 500	14 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-13 000
Varav BP18			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 500	14 500	1 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 13 000 000 kronor fr.o.m. 2020.

Regeringen föreslår att 14 500 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 14 500 000 kronor respektive 1 500 000 kronor.

10 Medier

10.1 Omfattning

Avsnittet omfattar Myndigheten för press, radio och tv samt presstöd. Medieområdet är delat mellan utgiftsområdena 1 Rikets styrelse och 17 Kultur, medier och trossamfund och fritid. I den del av budgetpropositionen som behandlar det senare utgiftsområdet återfinns en mer utförlig beskrivning och analys av medieområdet.

10.2 Budgetförslag

10.2.1 8:1 Presstöd

Tabell 10.1 Anslagsutveckling 8:1 Presstöd

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2016	Utfall	518 703		48 416
2017	Anslag	567 119 ¹	Utgifts-prognos	561 262
2018	Förslag	567 119		
2019	Beräknat	622 119		
2020	Beräknat	677 119		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till presstöd och utvecklingsstöd.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2018 för anslaget 8:1 *Presstöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2019–2021.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har beslutat om ett utvecklingsstöd för tryckta allmänna nyhetstidningar i syfte att ge förutsättningar för en långsiktig utveckling av elektroniska publiceringstjänster. För att möjliggöra för presstödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv att fatta beslut om utvecklingsstöd till fleråriga utvecklingsprojekt behövs ett bemyndigande. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2018 för anslaget 8:1 *Presstöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2019–2021.

Tabell 10.2 Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Presstöd

Tusental kronor

	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden		3 061	70 000			
Nya åtaganden	3 061	70 000	35 000			
Infriade åtaganden		-3 061	-35 000	-25 000	-25 000	-20 000
Utestående åtaganden	3 061	70 000	70 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	70 000	70 000	70 000			

Regeringens överväganden

Tabell 10.3 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 8:1 Presstödet

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	567 119	567 119	567 119
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		55 000	110 000
Varav BP18		55 000	110 000
Varav			
Nytt mediestöd		55 000	110 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	567 119	622 119	677 119

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 55 000 000 kronor fr.o.m. 2019 och ytterligare 55 000 000 kronor fr.o.m. 2020 för ett nytt stöd till allmänna nyhetsmedier.

Regeringen föreslår att 567 119 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Presstödet* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 622 119 000 kronor respektive 677 119 000 kronor.

10.2.2 8:2 Myndigheten för press, radio och tv

Tabell 10.4 Anslagsutveckling för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2016	32 512		792
2017	Anslag	33 648 ¹	34 084
2018	Förslag	33 967	
2019	Beräknat	37 507 ²	
2020	Beräknat	38 145 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 36 922 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 36 921 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för press, radio och tv:s förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 10.5 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017¹	33 648	33 648	33 648
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	531	1 073	1 664
Beslut	-212	2 785	2 832
Varav BP18 ³		3 000	3 000
Varav ³			
Nytt mediestöd		3 000	3 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Varav BP18 ³			
Övrigt		1	1
Förslag/beräknat anslag	33 967	37 507	38 145

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Delar av verksamheten vid Myndigheten för press, radio och tv finansieras genom att medel anvisas från rundradiokontot till statens budgets inkomstsida. För 2018 föreslås att 8 700 000 kronor delfinansierar myndighetens verksamhet.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2019 för att hantera ett nytt stöd till allmänna nyhetsmedier.

Regeringen föreslår att 33 967 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Myndigheten för press, radio och tv* för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 37 507 000 kronor respektive 38 145 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.6 Offentligrättslig verksamhet– avgifter för analog kommersiell radio

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	124 493			
Prognos 2017 ¹	107 700			
Budget 2018	53 850			

¹ För 2017 anges det belopp som Myndigheten för press, radio och tv har fastställt avgifterna till. Beloppet har inte räknats upp för 2018 eftersom avgiften beräknas utifrån förändringar i KPI för oktober månad. Samtliga nu gällande 103 sändningstillstånd för analog kommersiell radio löper ut den 31 juli 2018. Den prognos som lämnas avser därför endast sju månader 2018.

Från och med den 1 augusti 2018 kommer nya tillstånd att sända analog kommersiell radio att börja gälla. Myndigheten för press, radio och tv har nyligen utlyst 3 nationella och 35 regionala/lokala tillstånd. Tillståndprocessen planeras att vara slutförd i december 2017. Urvalet bland de sökande kommer att baseras på de sökandes anbud avseende den sändningsavgift de ska betala engångsvis i förskott för hela tillståndsperioden (2018–2026). Avgiften ska betalas senast den 1 augusti 2018. Att i dagsläget göra en prognos för hur stor den samlade sändningsavgiften kommer att bli är inte möjligt. Många faktorer kommer att påverka de sökandes bedömning av hur stora anbud de ska lägga, inte minst hur annonsmarknaden för radio kan förväntas utvecklas.

Tabell 10.7 Offentligrättslig verksamhet– särskild avgift och viten

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	360			
Prognos 2017 ¹				
Budget 2018 ¹				

¹ Att lämna en prognos och budget för särskilda avgifter och viten är inte möjligt då dessa är beroende av framtida beslut av granskningsnämnden för radio och tv samt domstolsutslag.

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för inkassering och eventuell indrivning av särskild avgift enligt radio- och tv-lagen (2010:696). Under 2016 inkasserades sammanlagt 360 000 kronor i särskilda avgifter.

Tabell 10.8 Offentligrättslig verksamhet – avgifter för ansökan om tillstånd att sända tv och digital kommersiell radio

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016		500	500	0
Prognos 2017		0	0	0
Budget 2018		0	0	0

Tillstånd för marksänd tv meddelades under 2014 och 2016 för en period som sträcker sig fram till den 31 mars 2020. Myndigheten meddelade under 2014 tillstånd för digital kommersiell radio som gäller fram till den 30 september 2022. Det är i dagsläget svårt att bedöma om några mer omfattande tillståndprocesser kommer att genomföras under 2018–2020.

Tabell 10.9 Offentligrättslig verksamhet utgivningsbevis för webbsidor m.m.

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016		270	770	-500
Prognos 2017		270	770	-500
Budget 2018		270	770	-500

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för att utfärda utgivningsbevis för webbsidor m.m. Verksamheten är delvis avgiftsfinansierad. Under 2016 inflöt 270 000 kronor i ansökningsavgifter. Målet är att avgifterna ska täcka 35 procent av kostnaderna för verksamheten. De inkomna avgifterna 2016 täckte ca 35 procent av kostnaderna.

11 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet

11.1 Omfattning

Området omfattar myndigheten Svenska institutet för europapolitiska studiers (Sieps) verksamhet samt informations- och kommunikationsinsatser gällande samarbetet inom EU.

Tabell 11.1 Utgiftsutveckling inom området Sieps samt EU-information

Miljoner kronor

	Utfall 2016	Budget 2017 ¹	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
<i>Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet</i>						
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	16	18	18	28	29	29
Summa Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	16	18	18	28	29	29

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

11.2 Resultatredovisning

11.2.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier

Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) är en myndighet vars uppgift bl.a. är att

- ta fram forskningsbaserade analyser och annat underlag om utvecklingen av EU-samarbetet och Sveriges europapolitik och göra detta tillgängligt för beslutsfattare i den politiska beslutsprocessen i Sverige samt

- tillhandahålla utbildningar i ämnen som rör EU som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet.

Forskningsrapporter, analyser och spridning av dessa

Sieps har under 2016 arbetat för att fokusera verksamheten mer och därigenom möta behovet av såväl forskningsbaserade analyser som att sprida kunskap i aktuella EU-frågor. Sieps har t.ex. haft ett särskilt fokus på flyktingfrågan och

genom såväl publikationer som seminarier lyft några centrala frågeställningar inom området. Sieps har även under året publicerat rapporter om EU-domstolen som visar på EU-domstolens betydelse för politikutvecklingen i EU. En viktig insikt att förmedla då faktorer som påverkar rättsutvecklingen och därmed även EU:s utveckling kan förbises i tider när EU-samarbetet utsätts för stora prövningar. Turbulensen i EU har under året satt sin prägel på Sieps verksamhet även genom att det massmediala trycket på expertkommentarer från myndigheten avsevärt ökat. Sammantaget har myndigheten publicerat 28 rapporter och anordnat 13 seminarier under 2016. Det genomsnittliga antalet deltagare per seminarium ökade under 2016.

Regeringen gav 2016 Sieps i uppdrag att ta fram en rapport för att belysa konsekvenserna av brexit, utvecklingen inom EU-samarbetet och för att utreda hur Sverige bäst tillvaratar sina intressen.

Sieps påbörjade vidare under 2016 arbetet med att utveckla en ny webbplats i syfte att uppnå god spridning av resultat och publikationer. Under hösten möjliggjordes även webbsändning av Sieps seminarier i syfte att öka förutsättningarna för att sprida resultatet av verksamheten, inte minst ute i landet.

Kompetensförsörjning på EU-området

Sieps har under året erbjudit både allmänna och specialiserade utbildningar om EU-samarbetet som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet. Därutöver har Sieps erbjudit anpassade EU-utbildningar för aktörer i offentlig verksamhet. Utbildningarna utformas i samråd med beställaren och ska täcka dennes behov av kompetensförsörjning inom EU-området. Sieps nya webbplats möjliggör att utbildningsverksamheten utvecklas ytterligare, bl.a. genom att använda olika former av digitala verktyg.

11.2.2 Analys och slutsatser avseende Svenska institutet för europeapolitiska studier

Forskningsrapporter, analyser och spridning av dessa

Regeringen ser positivt på att Sieps under 2016 fokuserat verksamheten mer för att möta behovet av forskningsbaserade analyser i aktuella EU-frågor. Uppdraget till Sieps med anledning av brexit, och motsvarande uppdrag till Kommerskollegium och Business Sweden, har utgjort värdefulla bidrag till regeringens ställningstaganden.

Regeringen bedömer att Sieps sammantaget har etablerat goda kanaler för spridning av rapporter och resultat.

Kompetensförsörjning på EU-området

De utbildningar som Sieps genomfört har gett möjlighet till fördjupade insikter om EU. Enligt deltagarnas utvärderingar av utbildningarna håller de hög kvalitet. En allmänt god kännedom om EU-samarbetet är en förutsättning för svenskt inflytande i EU och bidrar enligt regeringens mening till en effektiv offentlig förvaltning i Sverige och till att det kan föras ett kvalificerat offentligt samtal kring EU-samarbetet och Sveriges roll i detta.

11.2.3 Resultat avseende EU-information

Under budgetåret 2016 har medel avsatts för att informera om vilka möjligheter till praktiktjänstgöring och till anställning som EU:s institutioner erbjuder och om hur rekryteringen går till. Uppdraget har genomförts av Universitets- och högskolerådet (UHR) och har lett till ökad kännedom bland studenter om denna karriärväg.

Sedan ett antal år har medel från anslaget avsatts för att finansiera gemensamma aktiviteter med Europeiska kommissionen och Europaparlamentet för att utbilda lärare och skolledare om EU-samarbetet. UHR har haft regeringens uppdrag att genomföra denna verksamhet i samverkan med kommissionen och Europaparlamentet. Insatsen har bedömts som angelägen och regeringen beslutade därför att under

2016 ställa mer resurser till förfogande till denna insats för att nå ut till fler elever i skolan.

Delaktighetsutredningen

I början av år 2016 överlämnade utredningen om delaktighet i EU betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) till regeringen.

Utredningen pekade bl.a. på brister i viktiga delar av det svenska samhället när det gäller kunskaperna om EU-samarbetet och dess vikt för Sverige. Utredningen konstaterade bl.a. att det fortsatt finns ett stort behov av att öka kunskapen om EU-relaterade frågor bland lärare, journalister, förtroendevalda inom kommuner och landsting samt unga. Utredningen lade även stor vikt vid förslag kring att bredda delaktigheten vid beredning av EU-politiska frågor och att förstärka det offentliga samtalet kring EU-samarbetet. Betänkandet remissbehandlades under sommaren 2016. Remissinstanserna gav i allt väsentligt stöd till utredningens allmänna inriktning och huvudsakliga förslag.

Under andra halvåret 2016 påbörjade regeringen arbetet med uppföljning av utredningens förslag. Medel har tillförts Sieps som har påbörjat en särskild utbildningsinsats för förtroendevalda och anställda inom kommuner och landsting.

För att få fler att bidra i arbetet för ökad delaktighet togs i december 2016 initiativ till att genomföra EU-handslag med olika samhällsaktörer. Därigenom åtar sig aktörerna att förbättra sitt eget arbete med frågorna. Arbetet med EU-handslag har fortsatt under 2017.

Regeringen beslutade att under 2017 avsätta medel för ytterligare en insats riktad till unga i skolan. I syfte att uppmuntra skolor att uppmärksamma EU och Europadagen genomförde UHR en tävling för grundskolan och gymnasieskolan.

En viktig del i utredningens förslag gäller frågor kring en förstärkning av delaktighet i EU-arbetet för centrala aktörer i samhället. En sådan delaktighet bör avspeglas i initiativ från regeringens sida till bättre former för dialog. Det har införts en ny arbetsmetod kallad sakråd, för att på ett systematiskt sätt ta till vara på expertis i olika sakfrågor inom det civila samhället och hos andra samhällsaktörer (se utgiftsområde 17, avsnitt 16.4 Resultatredovisning för politiken för det civila samhället). Under 2017 har de första sakråden ägt rum i EU-relaterade frågor, s.k. EU-sakråd.

Myndigheternas centrala roll i delaktighetsarbetet lyfts också fram i utredningen. I början av 2017 bjöds därför ett fyrtiotal myndighetschefer in till en inledande dialog om myndigheternas roll i att bidra till insyn och delaktighet i frågor som beslutas på EU-nivå.

Under 2017 har myndighetschefer vidare erbjudits en särskild utbildning som syftar till att stärka myndigheternas roll i EU-arbetet. Utbildningarna arrangeras i samverkan mellan Sieps och Regeringskansliet.

11.2.4 Analys och slutsatser avseende EU-information

Insatserna av UHR för att informera om EU:s institutioner och om möjligheterna för svenska medborgare att få anställning i EU:s institutioner har enligt regeringens uppfattning genomförts väl. Den främsta målgruppen är unga vuxna.

Det är regeringens uppfattning att utbildningen som riktas till lärare och skolledare och som genomförs i samverkan mellan UHR, Europeiska kommissionen och Europaparlamentet har bidragit till ökad kunskap om EU.

I ljuset av förslagen i betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) har regeringen fattat beslut om insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet. Regeringens bedömning är att de åtgärder som har vidtagits under 2016 och 2017 med grund i förslagen i betänkandet bidrar till att utveckla en god kunskapsbas om EU på nationell, regional och lokal nivå samt stärkta möjligheter till ökad delaktighet i EU-arbetet.

Dessa resultat till trots visar SOM-institutets mätning från 2016 att endast fem procent av den vuxna befolkningen anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka politiska beslut i EU. Motsvarande siffra på nationell och kommunal beslutsnivå är 19 respektive 25 procent. Här behövs ytterligare insatser.

11.3 Politikens inriktning

EU-samarbetet är av central betydelse för Sverige. Trots många utmaningar visar viktiga beslut inom bland andra klimat- och inre marknadsområdena att EU förmår finna lösningar och fatta beslut till gagn för medborgarna. Med

anledning av brexit och i ljuset av de myndighetsuppdrag som regeringen gav 2016 ser regeringen ett fortsatt behov för att initierade analyser tas fram kopplade till EU:s utveckling och framtida utmaningar utifrån ett svenskt perspektiv.

Regeringen lägger stor vikt vid att det förs en bred diskussion i det svenska samhället om hur EU ska utvecklas de kommande åren och avser vidta åtgärder för att stimulera en sådan debatt. Sammantaget syftar insatserna till ökad delaktighet för medborgarna i europasamarbetet.

Svenska institutet för europapolitiska studier

Regeringen ser positivt på att Sieps fokuserar verksamheten mer på centrala samsamarbetsområden och därigenom möter behovet av forskningsbaserade analyser i aktuella EU-frågor. På så vis kan myndigheten bidra både till att höja kunskapsnivån kring EU-samarbetet och till att fler får insikt om vilka påverkansmöjligheter som finns. Det kan ske genom bred spridning av rapporter och genom ökad användning av digitala verktyg för att flera ska kunna följa Sieps verksamhet och andra vägar för att sprida forskningsresultaten.

Sieps ska fortsatt erbjuda utbildningar till offentlig verksamhet om hur EU-samarbetet fungerar och vilka påverkanskanaler som finns, även för förtroendevalda och anställda i kommuner och landsting. Sieps åtgärder kommer därför att breddas och utvecklas vidare för att säkra god EU-kompetens i offentlig verksamhet.

Stärkt kunskap och ökad delaktighet på EU-området

Det av regeringen föreslagna målet för demokratipolitiken – en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika – är centralt för arbetet på EU-nivå (se avsnitt 8, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter). Regeringens långsiktiga målsättning är därför att medborgarnas möjligheter att ha insyn i och vara delaktig i beslut som fattas på EU-nivå ska vara lika god som när det gäller den kommunala, regionala och nationella nivån vilket förutsätter att medvetenheten om hur beslut fattas på EU-nivå ökar.

De åtgärder som regeringen har vidtagit under 2016 och 2017 med anledning av betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) behöver fortsätta och förstärkas ytterligare under 2018.

Regeringen avser att i högre grad använda sig av EU-sakråd. Därigenom ges civilsamhällets organisationer och andra aktörer möjligheter att på ett systematiskt sätt bidra med sin expertis och sina perspektiv på EU-relaterade förslag i ett tidigt skede (se avsnitt 11.2.3 ovan).

Regeringen kommer under 2018 att fortsätta arbetet med EU-handslag i syfte att få fler aktörer att arbeta för stärkt delaktighet och kunskap kring EU-relaterade frågor.

En central insats är den utbildning som erbjuds lärare och skolledare om det europeiska samarbetet. I syfte att nå fler skolelever i Sverige är det regeringens avsikt att fler lärare och skolledare ska omfattas av denna åtgärd. Åtgärder kommer även att vidtas i syfte att möjliggöra skolval för gymnasielever och elever i grundskolans årskurs 7–9 i samband med Europaparlamentsvalet 2019 (se avsnitt 8, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter).

Arbetet som inleddes under 2017 att stärka myndigheternas delaktighetsarbete i EU-relaterade frågor kommer att fortsätta. Åtgärder kommer att vidtas i syfte att förtydliga regeringens förväntningar när det gäller myndigheternas arbete med samråd och information i EU-relaterade frågor.

Den särskilda utbildningen som syftar till att stärka myndigheternas roll i EU-arbetet kommer att erbjudas myndighetschefer även budgetåret 2018.

I betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) framhålls behov av insatser som riktas till media om hur och var EU-relaterade politiska beslut fattas. Regeringen avser att vidare utreda hur en sådan insats kan utformas.

Unga som är intresserade av att praktisera eller arbeta inom EU:s institutioner är en viktig målgrupp för ytterligare informationsinsatser. En stor del av de svenskar som är anställda inom institutionerna kommer att gå i pension kommande år och det finns därför ett behov av att förstärka nyrekryteringen av svenska medborgare. Regeringen avser att höja ambitionsnivån och öka ansträngningarna för att främja att fler svenskar söker till och blir anställda inom EU:s institutioner.

11.4 Budgetförslag

11.4.1 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tabell 11.2 Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2016	Utfall	16 210	1 092
2017	Anslag	17 939 ¹	18 230
2018	Förslag	28 263	
2019	Beräknat	28 710 ²	
2020	Beräknat	29 202 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2017 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 28 262 tkr i 2018 års prisnivå.

³ Motsvarar 28 264 tkr i 2018 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Svenska institutet för europapolitiska studier. Anslaget får användas för utbildnings- och kommunikationsinsatser på EU-området. Anslaget får användas för att medfinansiera medel från EU. Vidare får anslaget användas för att främja rekrytering av svenska medborgare till tjänster inom EU:s institutioner, byråer och organ.

Kompletterande information

Inom ramen för informationssamarbetet med Europeiska kommissionen och Europaparlamentet kan medel från anslaget användas för informationsinsatser i Sverige om EU-samarbetet som beslutas under budgetåret 2018.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sieps har möjlighet att ta ut avgifter för utbildningsverksamhet som myndigheten bedriver.

Tabell 11.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2016	1072	1 985	-913
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2017	1 500	2 500	-1 000
(varav tjänsteexport)			
Budget 2018	1 500	2 500	-1 000
(varav tjänsteexport)			

Sieps får ta ut avgifter upp till full kostnads-täckning för uppdragsverksamheten vid myndig-heten samt disponera intäkterna i verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 11.4 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

	2018	2019	2020
Anvisat 2017 ¹	17 939	17 939	17 939
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	389	679	998
Beslut	9 936	10 093	10 266
Varav BP18 ³	10 000	10 000	10 000
Varav ³			
EU-information	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Varav BP18 ³			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	28 263	28 710	29 202

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2016 (bet. 2016/17:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2017. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2019–2020 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

I syfte att förstärka insatser under anslaget föreslår regeringen att 10 000 000 kr tillförs från och med 2018.

Regeringen föreslår att 28 263 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 Svenska institutet för europapolitiska frågor samt EU-information för 2018. För 2019 och 2020 beräknas anslaget till 28 710 000 kronor respektive 29 202 000 kronor.

Bilaga 1

Förteckning över
Sveriges
utlandsmyndigheter
samt ackrediteringar för
de Stockholmsbaserade
ambassadörerna

Bilaga 1

Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna

Innehållsförteckning

I.	Beskickningar	5
II.	Delegationer	6
III.	Karriärkonsulat	6
IV.	Stockholmsbaserade ambassadörer.....	7

11.5 Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna per den 1 augusti 2017

I. Beskickningar	(Belmopan, San Salvador, Tegucigalpa, San José, Managua, Panamá)
(sidoackrediteringar inom parentes)	Haag
	Hanoi
Abu Dhabi	Harare
(Kuwait, Manama)	(Lilongwe, Port Louis)
Abuja	Havanna
(Accra)	Helsingfors
Addis Abeba	Islamabad
(Djibouti)	Jakarta
Alger	(Dili)
Amman	Jerevan ¹⁾
Ankara	Kabul
Astana	Kampala
(Bisjkek)	(Bangui, N'Djamena)
Athen	Kairo
Bagdad	Khartoum
Baku ¹⁾	(Juba)
Bamako	Kiev
(Niamey, Nouakchott, Ouagadougou)	Kigali
Bangkok	Kinshasa
(Yangon, Vientiane)	(Brazzaville, Libreville, Malabo, Yaoundé)
Beirut (under etablering)	Kuala Lumpur
Belgrad	Köpenhamn
(Podgorica)	La Paz ¹⁾
Berlin	Lima
Bern	Lissabon
(Vaduz)	(Bissau, Praia)
Bogotá D.C.	London
(Caracas, La Paz, Quito)	Luanda
Brasilia	(Sao Tomé, Príncipe)
Budapest	Lusaka
Buenos Aires	Madrid
(Asunción, Montevideo)	(Andorra la Vella)
Bukarest	Manila
Canberra	Maputo
(Apia, Funafuti, Nuku`alofa, Suva, Honiara, Port Moresby, Port Vila, Södra Tarawa, Yaren, Wellington)	(Antananarivo, Mbabane)
Chisinau	Mexico
Damaskus	Minsk
Dar es Salaam	Monrovia
(Bujumbura)	Moskva
Dhaka	Nairobi
Doha	(Moroni, Victoria)
Guatemala	New Delhi
	(Colombo, Kathmandu, Thimphu, Malé)
	Nicosia

Oslo
Ottawa
Ouagadougou¹⁾
Paris
(Monaco)
Peking
(Ulan Bator)
Phnom Penh
Prag
Pretoria
(Gaborone, Maseru, Windhoek)
Pristina
Pyongyang
Rabat
Reykjavik
Riga
Riyadh
(Muscat, Sana'a)
Rom
(San Marino)
Santiago de Chile
Sarajevo
Seoul
Singapore
(Bandar Seri Bagawan)
Skopje
Tallinn
Tbilisi
(Jerevan)
Teheran
Tel Aviv
Tirana
Tokyo
(Ngerulmud, Majuro, Palikir)
Tunis
(Tripoli)
Vilnius
Warszawa
Washington
Wien
(Bratislava, Ljubljana)
Zagreb

II. Delegationer

Sveriges ständiga representation vid Europeiska Unionen (EU) i Bryssel

Sveriges ständiga representation vid Förenta nationerna (FN) i New York

Sveriges ständiga representation vid de internationella organisationerna i Genève

Sveriges delegation vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) i Paris

Sveriges ständiga representation vid Europarådet i Strasbourg

Sveriges ständiga delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) i Wien

Sveriges delegation vid Nato i Bryssel

III. Karriärkonsulat

a) Generalkonsulat

Hongkong
Istanbul
Jerusalem
Mariehamn
Mumbai
New York
S:t Petersburg
Shanghai

¹⁾ Beskickningen förestås av en chargé d'affaires

IV. Stockholmsbaserade ambassadörer

De åtta sändebuden har följande ackrediteringar (landets namn inom parentes):

1. Basseterre (St Christopher och Nevis), Bridgetown (Barbados), Castries (St Lucia), Georgetown (Guyana), Kingston (Jamaica), Kingstown (St Vincent och Grenadinerna), Nassau (Bahamas), Paramaribo (Surinam), Port-au-Prince (Haiti), Port of Spain (Trinidad och Tobago), Roseau (Dominica), Santo Domingo (Dominikanska Republiken), St George's (Grenada), St John's (Antigua och Barbuda)
2. Heliga Stolen, Valletta (Malta)
3. Asmara (Eritrea)
4. Baku (Azerbajdzjan) Asjchabad (Turkmenistan), Dusjanbe (Tadzkistan), Tasjkent (Uzbekistan)
5. Sofia (Bulgarien)
6. Abidjan (Elfenbenskusten), Banjul (Gambia), Conakry (Guinea), Dakar (Senegal), Freetown (Sierra Leone), Lomé (Togo), Porto Novo (Benin)
7. Dublin (Irland)
8. Bryssel (Belgien), Luxemburg (Luxemburg)